

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Bc. Michal Lebeda

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra ekonomie

Analýza hospodaření vybraného kraje
Diplomová práce

Autor: Bc. Michal Lebeda

Studijní obor: Informační management

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Kovárník, Ph.D.

Hradec Králové

Duben 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 26.4.2018

Bc. Michal Lebeda

Poděkování:

Děkuji Ing. Jaroslavu Kovárníkovi, Ph.D. za odborné vedení poskytování rad, konzultací a připomínek při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce pojednává obecně o veřejném sektoru a o hospodaření Královéhradeckého kraje. Teoretická část je pojata vysvětlováním a popisem pojmů veřejné ekonomie a vysvětlovanými pojmy se dostává k ekonomice územních samospráv, kam patří právě kraje. Praktická část využívá poznatků z teoretické části a aplikuje je ve svých kapitolách. Jsou zde informace, které prozatím nebyly oficiálně vydány a také komparace vybraných odvětví ve vybraných lokalitách, ke kterým jsou doplněny další vypočítané informace. Finanční analýzy jsou prezentovány informacemi, které si nezasvěcený čtenář nemusí uvědomovat. Časové rozmezí v praktické části je od roku 2004 do roku 2016. V práci se počítá s nejaktuálnějšími zveřejněnými informacemi tak, aby měly co nejvíce vypovídající hodnotu.

Klíčová slova

Hospodaření, kraj, Královéhradecký, rozpočet, příjmy, výdaje, efektivnost, komparace

Annotation

Title: The Analysis of Economy of Selected Region

This diploma thesis deals generally with the public sector and with the economy of Hradec Králové region. The theoretical part is conceived by explanation and description of public economy concepts and gradually gets to economy of territorial self-government, where regions belong. The practical part builds on the theoretical part and applies it in its chapters. There are data which has not been officially published yet and it also provides a comparison of outlined departments in selected locations that are accompanied by additional calculated information. Evidences presented by the financial analyses may not be self-evident for a reader who is not familiar with it. Time range in the practical part is from 2004 to 2016. The thesis calculates with the most recent published information to have the most corresponding value.

Keywords

Economy, region, Hradec Králové, budget, revenues, expenditures, effectivity, comparison

Obsah

Úvod.....	1
1 Vysvětlení základních pojmů.....	3
1.1 Veřejný sektor	3
1.1.1 Funkce veřejného sektoru.....	3
1.1.2 Velikost veřejného sektoru.....	4
1.1.3 Efektivnost veřejného sektoru	5
1.1.4 Ukazatele efektivnosti veřejného sektoru	8
1.2 Veřejná správa a její struktura.....	9
1.3 Financování veřejné správy	11
1.3.1 Rozpočet veřejné správy	11
1.3.2 Příjmy veřejné správy.....	13
1.3.3 Výdaje veřejné správy.....	14
1.4 Státní správa.....	16
1.5 Územní samospráva	16
1.5.1 Úrovně územní samosprávy.....	18
1.5.2 Evropská charta regionální samosprávy.....	18
1.6 Vyšší stupně územní samosprávy.....	20
1.7 Vztahy státu a územní samosprávy.....	20
1.8 Postavení krajů v ČR	22
1.8.1 Samostatná působnost kraje	22
1.8.2 Přenesená působnost kraje	23
1.9 Financování krajů.....	24
1.9.1 Rozpočet územních samospráv.....	25
1.9.2 Příjmy územních samospráv.....	25
1.9.3 Výdaje územních samospráv.....	28
2 Královéhradecký kraj	31

2.1	Rozpočet Královéhradeckého kraje	33
2.1.2	Příjmy Královéhradeckého kraje za rok 2016	35
2.1.3	Výdaje Královéhradeckého kraje	40
2.1.4	Rozdíl mezi příjmy a výdaji	43
2.1.5	Střednědobý výhled rozpočtu Královéhradeckého kraje	45
2.2	Financování vybraných odvětví Královéhradeckého kraje	48
2.2.1	Školství.....	48
2.2.2	Doprava	49
2.2.3	Sociální věci	50
3	Ukazatele efektivnosti výdajů	52
3.1	Ukazatel výdajů na obyvatele	52
4	Komparace financování	56
4.1	Index stáří	57
4.1.1	Index stáří Královéhradeckého kraje.....	57
4.1.2	Index stáří Pardubického kraje	58
4.1.3	Index stáří Olomouckého kraje	58
4.1.3	Index stáří České republiky	58
4.1.4	Komentář k indexu stáří vybraných krajů a ČR	58
4.2	Komparace příjmů a jednotlivých výdajů.....	59
4.2.1	Komparace příjmů.....	60
4.2.2	Komparace výdajů.....	60
4.2.3	Komparace školství.....	61
4.2.4	Komparace dopravy	62
4.2.5	Komparace sociálních věcí.....	63
4.3	Komparace efektivnosti	64
4.3.1	Komparace efektivnosti příjmů	65
4.3.2	Komparace efektivnosti výdajů.....	66

4.3.3	Komparace efektivnosti školství	68
4.3.4	Komparace efektivnosti dopravy	69
4.3.5	Komparace efektivnosti sociálních věcí.....	71
	Shrnutí výsledků	73
	Závěr a doporučení	75
	Použitá literatura a internetové zdroje	78
	Literatura	78
	Internetové zdroje	79

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Obrázky

Obrázek 1 - Struktura veřejné správy v ČR	10
Obrázek 2 - Základní druhové rozdělení příjmů územních samospráv	27
Obrázek 3 - Základní druhové rozdělení výdajů územních samospráv	29
Obrázek 4 - Královéhradecký kraj.....	31

Grafy

Graf 1 - Saldo státního rozpočtu a územních rozpočtů v ČR v letech 2005-2017 (v mld. Kč)	12
Graf 2 - Vývoj rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	35
Graf 3 – Podíl příjmů Královéhradeckého kraje 2016 (v procentech).....	36
Graf 4 – Vývoj skutečných celkových příjmů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč) ..	37
Graf 5 - Vývoj jednotlivých druhů příjmů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	38
Graf 6 - Rozdíl mezi příjmy v rozpočtu a skutečnými příjmy Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	39
Graf 7 - Výdaje Královéhradeckého kraje po jednotlivých kapitolách v roce 2016 (v tis. Kč).....	40
Graf 8 – Vývoj skutečných celkových výdajů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč) ..	41
Graf 9 - Rozdíl mezi výdaji v rozpočtu a skutečnými výdaji Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	42
Graf 10 - Porovnání mezi výdaji v rozpočtu a skutečnými výdaji na investice a evropské projekty (v tis. Kč)	43
Graf 11 - Vývoj skutečných celkových příjmů a výdajů (v tis. Kč)	44
Graf 12 - Vývoj salda příjmů a výdajů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	45
Graf 13 - Výhled příjmů v rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	46
Graf 14 - Výhled výdajů v rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	47
Graf 15 - Výdaje na školství Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	48
Graf 16 - Výdaje na dopravu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	49
Graf 17 - Výdaje na sociální věci Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)	50
Graf 18 - Vývoj celkových výdajů na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	53

Graf 19 - Vývoj výdajů na školství na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	54
Graf 20 - Vývoj výdajů na dopravu na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	54
Graf 21 - Vývoj výdajů na sociální věci na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč).....	55
Graf 22- Index stáří vybraných krajů v roce 2016	59
Graf 23 - Nominální celkové příjmy Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	60
Graf 24 - Nominální celkové výdaje Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	61
Graf 25 - Nominální výdaje na školství Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	62
Graf 26 - Nominální výdaje na dopravu Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	63
Graf 27 - Nominální výdaje na sociální věci Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	64
Graf 28 - Celkové příjmy na 1 obyvatele Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	65
Graf 29 - Celkové příjmy na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč).....	66
Graf 30 - Celkové výdaje na 1 obyvatele Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	67
Graf 31 - Celkové výdaje na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč).....	67
Graf 32 - Výdaje na 1 obyvatele na školství Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	68
Graf 33 - Výdaje na školství na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč).....	69
Graf 34 - Výdaje na 1 obyvatele na dopravu Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	70
Graf 35 - Výdaje na dopravu na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč).....	70
Graf 36 - Výdaje na 1 obyvatele na sociální věci Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč).....	71
Graf 37 - Výdaje na 1 obyvatele na sociální věci ČR (v tis. Kč).....	72

Tabulky

Tabulka 1 - Tabulka krajů k 31. 12. 2016.....	22
Tabulka 2 - Počet obyvatel Královéhradeckého kraje 2004-2016 k datu 31.12.....	52
Tabulka 3 - Počet obyvatel vybraných krajů a České republiky 2004-2016 k datu 31.12.	57

Úvod

Územní samospráva měla rozporuplný vývoj. V novověku byla období s extrémně centralizačními tendencemi omezování samosprávného postavení a autonomie územní samosprávy (například v období světových válek). Lze však najít i období s opačnými tendencemi, což znamená s poměrně výraznou autonomií a decentralizací pravomocí na územní samosprávu, a to zvláště od druhé poloviny 20. století. S postupující decentralizací řady činností ze státu na územní samosprávu však začíná být důležité zkoumat i postavení a funkce územní samosprávy. Postavení územní samosprávy se pozměňovalo zejména ve 20. století. Postupně rostla role územní samosprávy při demokratizaci společnosti i v ekonomické oblasti. S tím souviselo účelné rozdělení odpovědnosti za zajišťování veřejných statků mezi stát a jednotlivé stupně územní samosprávy, aby se docílilo vyšší hospodárnosti i užitečnosti pro obyvatele. S pokračující decentralizací věcných kompetencí, především decentralizace ekonomické funkce, stát zpravidla s časovým odstupem přistupuje k určité decentralizaci veřejných příjmů. Jedná se zvláště o daňové příjmy, které stát jako zákonodárce alokuje zejména do svého státního rozpočtu. Obvykle tedy se zpožděním dochází v rámci rozpočtové soustavy k částečné decentralizaci veřejných příjmů do rozpočtů územní samosprávy. Z pohledu teorie veřejných financí a teorie fiskálního federalismu se jedná o tzv. fiskální decentralizaci.

Cílem práce je provést analýzu hospodaření Královéhradeckého kraje v rámci příjmů s výdaji v rozpočtu kraje a skutečných příjmů s výdaji. Následně je provedena komparace vybraných odvětví s Pardubickým krajem. V práci se počítá s časovým horizontem od roku 2004, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie, až po nejnovější dostupná data. Na základě zjištěných výsledků bude formulován závěr a doporučení.

Teoretická část, kterou pojímá první kapitola, obsahuje vymezení a popis základních pojmů, které jsou významné pro tuto práci. Jedná se obecně o veřejný sektor, který je dále rozpracován a vysvětlen v rámci aspektů souvisejících s praktickou částí. Praktická část se již zaměřuje na cíle práce, kde druhá kapitola pojednává o analýze příjmů a výdajů Královéhradeckého kraje. Zde lze vidět vývoj

a detailnější popis těchto příjmů a výdajů. Další kapitola je zaměřena na ukazatele efektivnosti Královéhradeckého kraje. V poslední kapitole je provedena komparace vybraných odvětví mezi Královéhradeckým krajem, Pardubickým krajem, Olomouckým krajem a v některých případech také s celou Českou republikou, jako nástin situace v poměru k České republice.

1 Vysvětlení základních pojmů

První kapitola slouží k zavedení, popisu a vysvětlení pojmů, které jsou důležité pro tuto práci, a zároveň se s těmito pojmy pracuje v praktické části.

1.1 Veřejný sektor

Veřejný sektor je v každém státě význačnou částí národního hospodářství. Existence veřejného sektoru je důsledkem selhání trhu a jeho úkolem je též tato selhání eliminovat. Veřejný sektor a soukromý sektor je charakteristickou symbiózou v tzv. smíšené ekonomice. Oba sektory, veřejný, který je neziskový, i soukromý, který je ziskový, se navzájem podmiňují a doplňují. Pokud selhává jeden z nich, nastupuje druhý. Selhávání soukromého sektoru směřuje k vývoji veřejného sektoru. [13] [12]

Veřejný sektor zabezpečuje svou produkcí důležitou část ekonomických statků, obzvláště veřejné statky. Zaměstnává značnou část práceschopných občanů v produktivním věku a podporuje zvyšování zaměstnanosti. [13]

Veřejný sektor je spravován veřejnou správou (státní správou a územní samosprávou), přičemž veřejná správa je současně z ekonomického hlediska resortem veřejného sektoru a podléhá veřejné kontrole ze strany náležejících kontrolních orgánů i občanské kontrole ze strany obyvatelstva. [12]

1.1.1 Funkce veřejného sektoru

Veřejnému sektoru se dle [12] v odborné literatuře připisují jako základní funkce ekonomická, sociální a politická.

- Ekonomickou funkcí veřejného sektoru se má na mysli zabezpečování veřejných statků, popřípadě odstraňování následků zejména negativních externalit z důvodu selhání trhu. Ve veřejném sektoru se tvoří pracovní příležitosti, což má účinek na celkovou míru zaměstnanosti.
- Sociální funkcí veřejného sektoru se chápe prospěšnost výsledků veřejného sektoru, jako jsou služby, zejména pro sociálně slabší třídy obyvatel (např. v oblasti sociální péče). Dále prospěšnost veřejného sektoru díky činnostem

neziskových organizací, které obstarávají potřebné sociální služby pro občany. Veřejný sektor ovlivňuje sociální vazby i sociální pozice občanů.

- Politickou funkcí veřejného sektoru se často rozumí využití veřejného sektoru v politické soutěži a v procesu veřejné volby. Činnost veřejného sektoru ovlivňuje hospodářská politika. Na práci jednotlivých oborů veřejného sektoru působí také dílčí politiky (např. školská politika, kulturní politika, zdravotní politika apod.) [12]

1.1.2 Velikost veřejného sektoru

Veřejný sektor se stále zvětšuje. Jeho velikost je předmětem časových i prostorových analýz. Pro komparaci vývoje veřejného sektoru i pro mezinárodní komparaci se používá ukazatel podílu veřejných výdajů na veřejný sektor (VVS) k hrubému domácímu produktu (HDP) v procentech, tzn. $(VVS / HDP) \times 100$. Tento podíl je v jednotlivých zemích odlišný. V České republice tento podíl v 90. letech klesal, avšak od té doby znovu roste. V praxi jsou jisté technické potíže s měřením a srovnáváním těchto ukazatelů (které výdaje se v konkrétních zemích zařazují do veřejných výdajů apod.). Najít optimum velikosti veřejného sektoru je velmi složité. [11]

Důležitá je i strukturální analýza veřejného sektoru, která umožňuje porovnávat rozvoj dílčích resortů veřejného sektoru v čase i v prostoru, např. školství, zdravotnictví, vědy, atd. Umožňuje analyzovat podíl veřejných výdajů vynaložených na dílčí resorty veřejného sektoru na HDP, a to v čase i v mezinárodním srovnání. [11]

Velikost a strukturu veřejného sektoru ovlivňují různé faktory. Mezi nejdůležitější podle [11] jsou:

- faktory ekonomické, mezi které patří především fáze ekonomického vývoje, výkonnost ekonomiky, možnosti přerozdělovacích procesů v ekonomice přes veřejné finance, ale i existující hranice výkonnosti, které redukuje možnosti přerozdělovat finanční zdroje a bariéry spotřeby (např. jako důsledek vysoké míry nezaměstnanosti s nízkou mírou podpory v nezaměstnanosti);

- faktory historické a geopolitické, u kterých vývoj veřejného sektoru ovlivňuje tradice ve využívání principu solidarity a rovnosti, využívání státního paternalismu, nebo opačně liberalismu, který zdůrazňuje roli svobodného jedince, jenž se o sebe musí postarat;
- faktory demografické, které se dají popsat jako růst populace a změny v její věkové a sociální struktuře. Růst populace všeobecně vede k růstu veřejného sektoru, změna věkové a sociální struktury vede ke změnám v dílčích resortech veřejného sektoru;
- faktory kulturně náboženské, které ovlivňují sociální cítění, zvláště v evropských zemích, a tedy i charitativní povahu sociální podpory a pomoci, podporují snažení o vzdělávání lidského potenciálu a tvorbu pracovních příležitostí, aby i sociálně nejslabší skupiny obyvatel mohly dosáhnout určité kvalifikace, nalézt zaměstnání a řádně žít svůj život;
- faktory politické, kde kvalita a množství veřejných statků zabezpečovaných veřejným sektorem je často jedním z nejdůležitějších bodů volebních programů politických stran, díky kterým politické strany získávají hlasy voličů.

1.1.3 Efektivnost veřejného sektoru

Efektivnost je možné definovat různě. Může být chápána jako ekonomická kategorie, která odráží určité objektivní podmínky rozvoje společnosti. Jejich změnou v daném čase se mění i obsah či koncepce efektivnosti. Jednu definici poskytuje [16:44], a to: *„Efektivnost každého jevu a procesu je vždy výsledkem vztahu mezi velikostí vstupů vkládaných do realizace tohoto jevu či procesu a velikostí výstupů, které z realizace tohoto jevu a procesu vycházejí.“*

Ekonomická efektivnosti tedy zobrazuje vztah mezi vloženými prostředky či vstupy a jejich ekonomickými účinky. Její všeobecný základ je spojen se všeobecnou zákonitostí růstu produktivity práce a úsporami času, energie a materiálu. [6]

Užší pojetí efektivnosti se povětšinou chápe v pojetí tzv. paretovské efektivnosti (podle V. Pareta). V tomto pojetí dané ekonomické uspořádání či ekonomické

rozhodnutí je efektivní tehdy, pokud nemůže nastat změna, při které by některý subjekt (např. občan) vyzískal, aniž by jiné ekonomické subjekty něco ztratily. [13]

Pro efektivnost veřejného sektoru v pojetí paretovské efektivnosti pak platí, že efektivní je řešení, kdy roste užitek alespoň jednomu jedinci, a zároveň ostatním zůstává užitek nezměněn (nezhorší se). Paretovsky efektivních řešení může být mnoho. Optimální řešení je takové, kdy už není možné zvýšit užitek jakéhokoliv jednotlivce, aniž by se snížil užitek ostatních. Paretovská efektivnost vychází z předpokladů hospodárnosti, individuálního užitku a kolektivního užitku, který je shrnutím individuálních užiteků v rámci obce, regionu, státu či jiného společenství občanů. [13]

Efektivnost veřejného sektoru v širším pojetí praxe je výsledkem vztahu mezi velikostí vstupů do veřejného sektoru a velikostí výstupů z veřejného sektoru, jak je popsáno výše. Ve veřejném sektoru objektivně působí sklon k neefektivnosti. To je ovlivněno tím, že ve veřejném sektoru (jako hlavní součástí neziskového sektoru) nepůsobí jako kritérium alokační efektivnosti kategorie zisku, produkty veřejného sektoru se neprodávají za tržní cenu, zatímco vstupy do veřejného sektoru se nakupují za tržní ceny. Cenou za výstupy veřejného sektoru jsou vybírané daně a tzv. uživatelské poplatky jako modifikovaná cena. Na ziskovém principu může statek zpravidla značně efektivněji zabezpečit soukromý sektor. [13]

Hospodárnost je kritérium, které podmiňuje dosažení nejlepších výstupů (výsledků) s co nejnižšími vstupy (náklady). Zaměřuje se na racionální využití použitých výrobních faktorů. Projevuje se snahou o plné využití kapacit, odstraněním zbytečné spotřeby všech výrobních faktorů (především lidské práce). [6]

Obecně řečeno efektivnost analyzuje vztah mezi celkovými výstupy a vstupy, které byly uskutečněny. Hospodárnost analyzuje vstupy, s jejichž pomocí bylo dosaženo daného cíle, přičemž je snahou o dosažení maximální hospodárnosti vstupů. Dalším ukazatelem je účinnost nebo též účelnost či užitečnost, která hodnotí, zda výstupy podporují splnění vytyčeného cíle. [6]

Ve veřejném sektoru nelze aplikovat jako kritérium jeho úspěšnosti kategorii zisku. Projevují se obecně sklony k neefektivnosti, sklony k maximalizaci vstupů a

k minimalizaci výstupů. Problémem je stále převažující určující strana nabídky služeb nad poptávkou po službách ze strany občanů. Častokrát chybí kvalitní analýza poptávky obyvatelstva po službách a analýza preferencí obyvatelstva, tím pádem často dochází k produkční neefektivnosti. Může tedy lehce dojít k neefektivnosti alokaci zdrojů na produkci veřejného sektoru. Není intenzivní tlak na snižování nákladů organizací ve veřejném sektoru, nabídky množství a kvality služeb, častokrát chybí nebo nejsou dostatečná hodnocení kritéria efektivnosti. [13]

Neefektivnost ve veřejném sektoru podstatně ovlivňuje i nedostatečná kontrola v podmínkách nekonkrétního vlastníka (společenské vlastnictví). Svůj podíl na tom často má i neprofesionální úroveň kontroly či nízká kvalita managementu ve veřejné správě. Aby se zvětšila efektivnost financování, tak se v některých případech veřejné statky pro občany zabezpečují zakázkou u soukromého sektoru, pokud je dokáže zaopatřit levněji. [13]

Podle [13] efektivnost veřejného sektoru ovlivňuje:

- uspořádání společnosti, demokratizace společnosti a s tím spojené veřejné rozhodování o velikosti, struktuře a způsobu financování veřejného sektoru, úroveň veřejné a občanské kontroly;
- fungování tržního systému, který v některých oblastech činnosti vytváří konkurenci veřejnému sektoru, a tím vytváří i tlak na kvalitu a efektivnosti veřejného sektoru;
- konkurenční prostředí uvnitř veřejného sektoru. Vytvářet konkurenční prostředí ve veřejném sektoru tam, kde je to možné a účelné, je úkolem veřejné správy, jež řídí veřejný sektor. Konkurenční prostředí může vést k dosažení vyšší efektivnosti veřejného sektoru zejména tehdy, když veřejný sektor je financován podle jeho užitků a výkonů;
- financování veřejného sektoru. Příjmy rozpočtové soustavy, které jsou rozhodujícím zdrojem financování veřejného sektoru, jsou omezené. Velkým problémem je nalezení vhodného kritéria efektivní alokace veřejných prostředků na financování daných činností zajišťovaných ve veřejném sektoru;

- systém řízení veřejného sektoru, jehož subjektem je veřejná správa, kvalifikace a profesionalizace pracovníků veřejné správy a výkonných orgánů na úrovni státní správy i územní samosprávy;
- uplatňování poznatků vědy a techniky, a to jak při řízení veřejného sektoru, tak při produkci veřejného sektoru.

Podle [13] se pro objektivizaci výdajů ve veřejném sektoru, a tedy i vstupů do veřejného sektoru, používají v některých zemích odlišné metody. Nejčastěji to jsou:

- komparativní metody, sloužící na územní nebo institucionální komparaci nákladů na produkci konkrétních veřejných statků se záměrem stanovit nákladový ukazatel. Využití těchto metod předpokládá správnou volbu komparativních veličin, jejich vztahování ke stejné konstantě, provádění komparace ve větších statistických souborech organizací a za delší časové řady a užít vhodnou metodu statistického zpracování. Významný je tzv. benchmarking;
- metody výkonových norem, normativů a limitů, které vycházejí z kalkulace nákladů na jednotku výkonu ve veřejném sektoru;
- metoda nákladů a užitku, která se někdy užívá pro objektivizaci prostředků vynakládaných na financování veřejného sektoru. Zatímco náklady je možné vždy kvantifikovat v peněžním vyjádření, u užitku tomu tak nemusí vždy být, jelikož některé užitky jsou nepřímé, nehmotné apod.;
- audit a kvalitní profesionální nezávislá vnější kontrola včetně finanční kontroly. Určitým problémem je využívání pouze účetního auditu, který je snazší, a nikoli výkonnostního auditu, který by se zacíлил na hodnocení a porovnávání účinnosti výstupů mezi obdobnými organizacemi;
- kvalitní občanská kontrola a spolupráce s veřejností při hodnocení výstupů. Ta je úspěšná jen tehdy, pokud je vstřícnost a vůle na obou stranách (na organizaci ve veřejném sektoru i na obyvateli).

1.1.4 Ukazatele efektivnosti veřejného sektoru

Výběr metod a ukazatelů efektivnosti a účinnosti výdajů záleží na charakteru konkrétní služby. Běžnými typy ukazatelů, které jsou doporučovány jako vhodné pro lokální a regionální úroveň, jsou: náklady, míra využití, kvalita a standardy,

pokrytí, dostupnost a spokojenost. V případech, kdy nelze provést výpočet na jednotku služby, protože výstup se nedá jednoznačně kvantifikovat, nebo poskytování služby není po celé oblasti stejné, lze jako aproximaci využít výdaje na jednoho obyvatele. Propočet výdajů na jednoho obyvatele je sice globální a jednoduchý ukazatel, nezohledňuje však věkovou a sociální strukturu občanů. Ta ve vztahu ke spotřebě veřejných statků a služeb v daném kraji hraje významnou roli, jelikož různé skupiny obyvatel mají odlišné preference a požadavky na určité služby. Proto je potřebné doplňovat tento ukazatel ještě dalšími kritérii, např. provést segmentaci obyvatel z různých hledisek. [15]

Konkrétně lze použít tzv. index stáří, který je konstruován jako poměr počtu obyvatel ve věku 65 a více let k počtu obyvatel ve věku 0–14 let, který je následně vynásoben 100. Výsledek je poté zpravidla zaokrouhlen a převeden na celé číslo. Celková hodnota indexu stáří, jež byla naposledy oficiálně měřena v roce 2011, dosáhla v České republice SLDB hodnoty 110, což znamená, že na 110 osob starších 65 let připadalo 100 osob ve věku 0–14 let. [29]

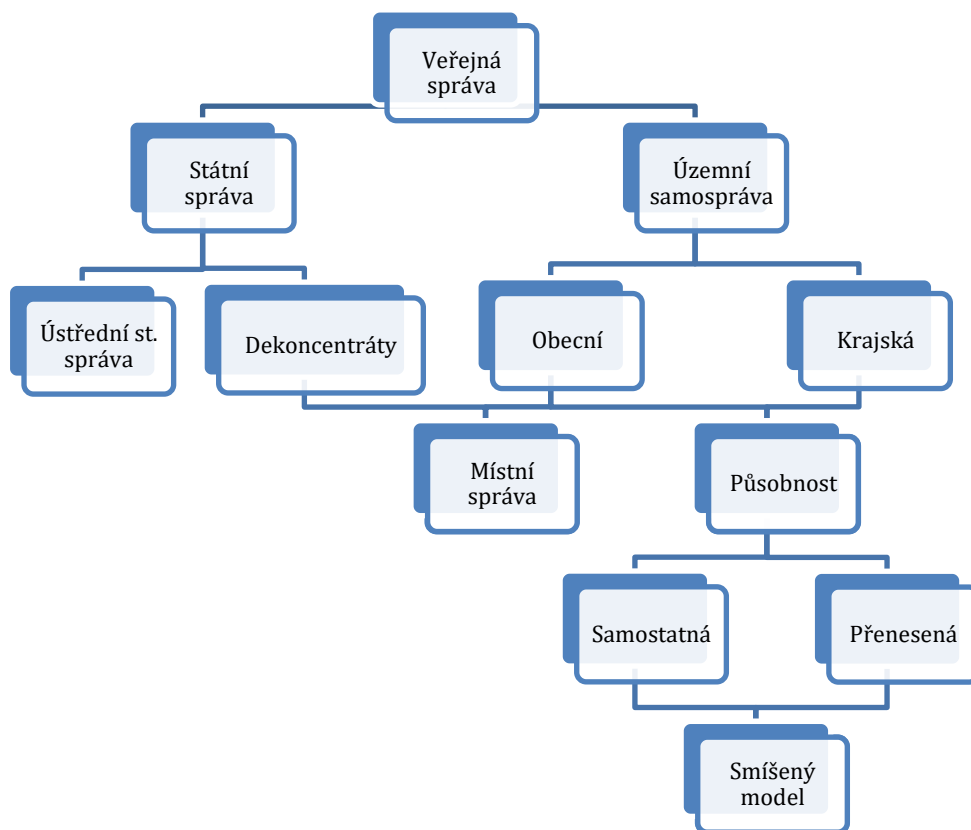
1.2 Veřejná správa a její struktura

Veřejná správa je obecně definována jako správa veřejných záležitostí vykonávaná subjekty veřejné správy a jejich orgány. Definice pojmu veřejná správa není v žádném právním předpise. Podobně i veřejné záležitosti nejsou právně vymezeny. Jedná se o záležitosti, které jsou všeobecně prospěšné pro celou společnost. Při správě veřejných záležitostí se uplatňuje veřejná moc, podle které orgán autoritativně rozhoduje o zákonem přiznaných právech a povinnostech subjektů, jež nejsou v rovném postavení s tímto orgánem. Veřejná moc je vykonávána státem obzvláště prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní a za určitých podmínek ji může vykonávat i prostřednictvím dalších subjektů. [3]

Veřejnou správu lze chápat v materiálním (funkčním) nebo organizačním (formálním) smyslu. V organizačním pojetí jde o soubor různých orgánů a institucí, jež vykonávají veřejnou správu přímo či odvozeně. V dalším případě je veřejná správa brána jako soubor záměrných činností orgánů a institucí a úkolů zajišťovaných na jednotlivých vládních úrovních, tedy funkční pojetí. [10]

Veřejná správa jako správa veřejných záležitostí ve státě je členěna podle subjektů na státní správu a samosprávu. Veřejná správa může být dělena i na základě dalších kritérií, například podle územního hlediska nebo podle toho, jakým způsobem se jednotlivé instituce podílejí na výkonu veřejné správy. Státní správa a samospráva fungují podle současného moderního pojetí veřejné správy vedle sebe a navzájem se ovlivňují. Strukturu veřejné správy ČR zachycuje Obrázek 1.[3]

Obrázek 1 - Struktura veřejné správy v ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle [12]

Podle [10] se v historii vyvinuly různé systémy správy v jednotlivých zemích. Lze rozeznat tyto systémy územní správy:

- systém angloamerický, ve kterém má na úrovni nižších správních jednotek výhradní postavení samosprávná funkce;
- systém francouzský, ve kterém na úrovni nižších správních jednotek funguje vícestupňová územní samospráva a tzv. dekoncentráty (dekoncentrované orgány státní správy), které na místní úrovni zabezpečují státní správu;

- systém smíšený, kdy vedle dekoncentrátů vykonávají obce i vyšší územní samosprávné celky vlastní samosprávné funkce i výkon státní správy.

Státní správa je pojímána jako realizace výkonné moci státu. Činnost státní správy je vymezena právními předpisy, které zároveň určují odpovědnost za výkon státní správy jednotlivým institucím. Subjektem státní správy jsou tradičně organizační složky státu, jež vykonávají správu jménem státu přímo. Dále mohou být subjektem též veřejnoprávní korporace, popřípadě další soukromoprávní subjekty, na něž byl přenesen výkon státní správy. V tomto případě je státní správa vykonávána nepřímou. Státní správa je jedním ze základních druhů činností státu, plní funkce státu na základě právních předpisů. [3]

Veřejná správa uskutečňována veřejnoprávními subjekty nestátního charakteru se nazývá veřejnou samosprávou. Samospráva je právo řídit a organizovat část veřejných záležitostí ve vlastním zájmu, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Činnosti samosprávy jsou financovány subjekty z vlastních prostředků. [3]

1.3 Financování veřejné správy

Každá vládní úroveň hospodaří podle svého rozpočtu. Čím je složitější vnitřní státoprávní uspořádání státu, tím více je veřejných rozpočtů a dalších mimorozpočtových, zpravidla účelových fondů. I v rámci veřejného sektoru každá vládní nezisková organizace hospodaří podle svého rozpočtu a je různými finančními vztahy napojena na rozpočet svého zřizovatele. [14]

1.3.1 Rozpočet veřejné správy

Rozpočty obcí a krajů obsahují příjmy a výdaje, které mají vztah k činnosti samosprávy i k výkonu státní správy v rámci tzv. přenesené působnosti, finanční vztahy k veřejnému sektoru. To zahrnuje transfery veřejnoprávním neziskovým organizacím, k podnikatelským subjektům, a to jak na straně příjmů, např. u obcí prostřednictvím přijatých plateb místních poplatků apod., tak na straně výdajů, např. odkupem místních nebo regionálních veřejných statků zabezpečovaných

smluvně soukromým sektorem, vztahy k rozpočtové soustavě, ke státním fondům, a to obzvláště prostřednictvím dotací. [14]

Do rozpočtů obcí i do rozpočtu krajů proudí daňové příjmy. V rozpočtech obcí tvoří značný podíl v příjmech jejich rozpočtů. V rozpočtech krajů jsou zatím daňové příjmy relativně nízké. Daňový výnos je většinou nerovnoměrně rozložen. Proto je nutné využít jiné finanční nástroje na zmírnění těchto rozdílů, prostřednictvím přerozdělovacích procesů uvnitř rozpočtové soustavy. Komparaci mezi státním a územním rozpočtem znázorňuje Graf 1. [14]

Graf 1 - Saldo státního rozpočtu a územních rozpočtů v ČR v letech 2005-2017 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle [12] a MFČR

Salda rozpočtů jsou v grafu počítána od roku 2005 do roku 2017 s výjimkou územních rozpočtů, u kterých byla nalezena data do roku 2016.

Veřejné rozpočty se sestavují na jedno rozpočtové období, které je shodné pro celou rozpočtovou soustavu a ve většině zemí je shodné s kalendářním rokem. Tak tomu je i v České republice. Zároveň se klade důraz na sestavování střednědobého, případně i dlouhodobého rozpočtového výhledu. Dlouhodobý rozpočtový výhled je nutný při využívání střednědobých a dlouhodobých návratných příjmů. Na úrovni

územní samosprávy je nutný pro zrealnění plánu dlouhodobého sociálně-ekonomického rozvoje. [14][12]

1.3.2 Příjmy veřejné správy

„Příjmy podniku jsou přírůstky peněžních prostředků (v širším pojetí všechny přírůstky aktiv) podniku v určitém období. Nutno odlišovat od výnosů: např. získání úvěru příjmem, nikoli výnosem, tj. věcný nesoulad. Tržby za produkci v daném účetním období (vystavena faktura) nutno odlišit od inkasa peněz dohodnutého za rámec účetního období (odběrateli je poskytnut obchodní úvěr); tržby jsou v účetním období výnosem, nikoli příjmem, tj. časový nesoulad.“ [17:446]

Veřejné příjmy jsou hlavním zdrojem krytí veřejných výdajů. Prezентují vztahy tvorby veřejných rozpočtů, případně i mimorozpočtových fondů v rozpočtové soustavě, a mají souvislost především s nenávratným přerozdělováním hrubého domácího produktu (např. na rozdíl od návratného přerozdělování v podobě úvěru). V případě politiky vyrovnaného rozpočtu jsou veřejné příjmy rozpočtovým vymezením. [13]

Veřejné příjmy bývají někdy označovány za fiskální příjmy. Jsou to ty veřejné příjmy, které plynou do veřejných rozpočtů, zabezpečující jejich zdroje, obzvláště státního rozpočtu. Důležitou částí těchto příjmů veřejných rozpočtů jsou daňové příjmy. [13]

Podle [14] se mohou příjmy veřejných rozpočtů klasifikovat z různých hledisek. Jednou z nejvýznamnějších klasifikací příjmů veřejných rozpočtů je klasifikace z hlediska návratnosti na:

- a) nenávratné veřejné příjmy, tzn. příjmy, které plynou do veřejného rozpočtu jako peněžního fondu od různorodých subjektů. Typickými nenávratnými veřejnými příjmy jsou daně, dávky, příjmy z pronájmu či prodeje státního, obecního či regionálního majetku apod. Většina příjmů veřejných rozpočtů je nenávratného charakteru;
- b) návratné příjmy, tzn. čerpané na určitou dobu. Po této době se musí vrátit tomu subjektu, jenž je půjčil. Použití těchto příjmů má spojitost s veřejným rozpočtem v pojetí bilance. Běžně může být příjmem veřejného rozpočtu

krátkodobý bankovní úvěr, kterým se kryje krátkodobý deficit veřejného rozpočtu během rozpočtového období. Příjmem veřejného rozpočtu může být i střednědobý či dlouhodobý bankovní úvěr na financování investic.

Z časového hlediska je podle [14] důležité členění příjmů veřejných rozpočtů na běžné a kapitálové příjmy.

- a) Běžné příjmy se každoročně opakují. Jsou určeny svým charakterem k financování běžných každoročně se opakujících výdajů. To je zásadní především na nižší úrovni veřejných rozpočtů. Běžné příjmy veřejných rozpočtů lze členit na daňové a nedaňové.
- b) Kapitálové příjmy veřejných rozpočtů se každoročně neopakují, jsou především jednorázové a jsou nedaňového charakteru.

Podle míry závaznosti se člení veřejné příjmy následovně:

- a) obligatorní (neboli mandatorní, povinné ze zákona), tzn. zejména daňové příjmy, správní poplatky za provedené úkony orgánů veřejné správy apod.;
- b) fakultativní, u kterých zavedení a výběr závisí na rozhodnutí příslušného orgánu veřejné správy. [14]

Také je používáno členění veřejných příjmů následovně:

- a) plánované, které by měly být rozhodující, jelikož musí být stabilním zdrojem financování potřeb veřejného sektoru a ostatních potřeb. Jsou rozhodující pro uvažování zvyšování kvantity a kvality zajišťování veřejných statků;
- b) neplánované, které jsou nahodilé a je obtížné s nimi kalkulovat jako se zdrojem financování veřejných potřeb. [14]

1.3.3 Výdaje veřejné správy

„Výdaje podniku jsou úbytky peněžních prostředků (v širším pojetí úbytky aktiv) podniku (protipól příjmů). Někdy dochází k nesouladu výdajů a nákladů (např. splátka úvěru je výdaj, nikoli náklad – věcný nesoulad; spotřeba dosud nezaplaceného materiálu (podniku je poskytnut obchodní úvěr) je v účetním období nákladem, nikoli výdajem – časový nesoulad; atd.)“ [17:458]

Veřejné výdaje prezentují vztahy rozdělení a užití veřejných rozpočtů a mimorozpočtových peněžních fondů v rozpočtové soustavě. Jsou jedním z nástrojů ovlivňování měr mezi privátním a veřejným sektorem. Pro srovnání v čase i mezi zeměmi se využívá ukazatel výdajová kvóta, tzn. podíl veřejných výdajů na HDP v procentech. [12]

Veřejné výdaje je možné různě členit. Důležité je členění na nenávratné výdaje, které jsou rozhodující, a návratné výdaje, např. půjčky v rámci rozpočtové soustavy, které se využívají v omezené míře. [12]

Z hlediska způsobů a důsledků alokace veřejných výdajů se mohou podle [12] rozdělit následovně:

- a) alokační výdaje, které představují výdaje na nákup zboží a služeb od soukromého sektoru pro potřeby veřejného sektoru, výdaje na zajišťování veřejných statků, výdaje na financování čistých a smíšených veřejných statků, které zabezpečují organizační složky (státu, obce, kraje) a příspěvkové organizace zřizované státem, obcemi a kraji;
- b) redistribuční výdaje, které znázorňují zejména tzv. peněžní transfery různým subjektům, jejichž prostřednictvím se snižují nerovnosti v důchodech a majetku. Do rozpočtu obcí a krajů jsou z rozpočtové soustavy poskytovány peněžní transfery ve formě běžných dotací na financování neinvestičních (provozních) potřeb. Do rozpočtů obcí a krajů jsou dále poskytovány z rozpočtové soustavy peněžní transfery ve formě investičních účelových dotací na financování určité investice v místním nebo regionálním veřejném sektoru;
- c) stabilizační výdaje, jimiž se stát snaží ovlivňovat ekonomiku, jsou rozhodující především u státního rozpočtu. Mohou mít zároveň i povahu alokačních výdajů nebo redistribučních.

Pro rozpočet jako plánovanou bilanci je podle [14] důležité členění výdajů na:

- a) plánované výdaje (a také plánovatelné), které je možno poměrně přesně naplánovat, např. výdaje na financování škol, výdaje na učební pomůcky, výdaje na veřejnou správu, výdaje na platy zaměstnanců organizačních složek a příspěvkových organizací a také i zákonné transfery (např. starobní důchody, sociální dávky apod.);

- b) neplánované výdaje, které jsou především nahodilé a mimořádné výdaje, které se vyskytnou v průběhu rozpočtového období, např. výdaje na odstranění následků živelných pohrom, dále sankční výdaje a další. Proto je nutné vytvářet v rozpočtu rezervy pro krytí neplánovaných potřeb, resp. pro krytí výpadku v plnění příjmů rozpočtu.

1.4 Státní správa

Pro státní správu je typická nejen výkonná činnost, ale i v mezích zákona moc nařizovací, díky které využívá různé mocenské nástroje. Stát formou zákona deleguje správu na jiné subjekty, tzn. na ústřední vládu, jež má specifické postavení, dále ministerstva a ostatní ústřední orgány státní správy a další dekoncentrované správní úřady. [13]

Státní správa zahrnuje orgány:

- se všeobecnou působností, což je ústřední vláda;
- se specializovanou působností, což jsou ministerstva a ostatní ústřední orgány. [13]

V České republice mezi instituce na státní úrovni lze zahrnout:

- parlament;
- prezidenta;
- vládu;
- ústřední orgány státní správy (ministerstva a ostatní ústřední orgány, zřizované i rušené zvláštním zákonem);
- orgány státní správy s celostátní působností;
- ostatní dekoncentrované orgány státní správy. [13]

1.5 Územní samospráva

Územní samospráva je forma veřejné vlády a veřejné správy. Je současně realizací práva občanů na vlastní samosprávu, právem na spravování daného území menšího, než je stát, a to na základě pravomocí, které jsou stanoveny ústavou a příslušnými zákony. Stát přenechává část veřejné správy nestátnímu subjektu (obci

nebo regionu) v oblasti správy věcí veřejných. Základní principy územní správy jsou určeny například zákonem o obcích, zákonem o krajích a dalšími. [14]

V dnešní době je územní samospráva reprezentantem společenství občanů, jejich zájmů a preferencí, dále představitelem demokratického systému v dané obci či na území regionu, kdy rozhodování je založeno na nepřímé veřejné volbě a také je odpovědná za zabezpečení řady veřejných statků a služeb, za vytváření podmínek pro sociálně ekonomický rozvoj municipality a maximalizaci ekonomického blahobytu v rámci určitého území. Mimo jiné je také koordinátorem vztahů municipalita (region municipalita, stát region, stát). [10]

Povinností územní samosprávy je starat se o vlastní majetek a především zabezpečit jeho efektivní využívání při zajišťování místních a regionálních veřejných statků. Dále zabezpečovat veřejné statky pro své občany prostřednictvím svých neziskových organizací i jinými způsoby (například veřejnou zakázkou) a při financování potřeb zachovávat požadavek maximální efektivity. Úkolem je také nepřímými metodami koordinovat činnost ekonomických subjektů na svém území a rozvíjet potřebné vztahy s jinými obcemi, s jinými subjekty a se státem. [10]

Územní samospráva plní dvě základní funkce, samosprávní a přenesenou. Úkolem samosprávní funkce neboli samostatné působnosti územní samosprávy je zabezpečovat potřeby občanů v podobě místních či regionálních veřejných statků. Přenesená funkce, nazývaná také jako výkon státní správy, se vykonává na základě decentralizace kompetencí v podobě nadnárodních statků. [13]

Jako představitel společenství občanů plní územní samospráva různé funkce, které spolu úzce souvisí. Jedná se o funkci sociální, ekonomickou a územně technickou. Sociální funkce územní samosprávy představuje rozvoj kulturně sociálních kontaktů a angažování v zabezpečování sociální péče a sociálních služeb pro chudobnější vrstvy obyvatel. Ekonomická funkce souvisí s potřebou řešit místní či regionální projevy tržního selhání. Územní samospráva má ze zákona za úkol zabezpečovat veřejné statky pro své občany, také může v zákonem vymezených situacích ovlivňovat sociálně ekonomický rozvoj svého území a podněcovat ekonomický potenciál včetně podnikatelského prostředí. Územně technická funkce

dbá o optimální využití daného území na základě územního plánu k různým činnostem. [10]

1.5.1 Úrovně územní samosprávy

V demokratických zemích se rozlišuje municipální a regionální úroveň územní samosprávy. Municipální úroveň je reprezentována demokraticky volenými orgány s určitou nařizovací pravomocí v hranicích obce a s určitou mírou daňové pravomoci na nižší než státní či regionální úrovni. Výkonné orgány pak zabezpečují výkon rozhodnutí. Municipální úroveň reprezentuje obec navenek, hájí jejich zájmy a preference a vystupuje v místním veřejném zájmu. Existují různé charakteristiky modelů místní vlády na úrovni územní samosprávy z hlediska jejího rozhodování, rozsahu činnosti a způsobu jejího financování, například:

- místní vláda zná všechno nejlépe, má přehled o selhání trhu na svém území;
- místní vláda zajišťuje pouze to, na co jsou občané ochotni platit formou místních daní a užitelských poplatků, a to na základě velmi dobrého přehledu o potřebách a preferencích občanů;
- místní vláda se snaží na svém území realizovat i cíle sociální politiky, především v podobě pomoci sociálně slabším vrstvám obyvatel;
- cílem místní vlády je maximalizace vlastní politické moci, místní vláda myslí především na sebe, na svůj prospěch více než na prospěch svých občanů. [10]

Regionální stupeň má v demokratických zemích tradici v podobě vyššího stupně územní samosprávy jako mezistupeň mezi obcí a ústřední vládou. Je reprezentována demokraticky volenými orgány s nařizovací pravomocí a výkonnými orgány. Regionální stupeň zastupuje a hájí zájmy a preference společenství občanů na území regionu vůči státu. [10]

1.5.2 Evropská charta regionální samosprávy

Dne 15. října 1985, byla ve Štrasburku přijata Evropská charta místní samosprávy, která pro Českou republiku vstoupila v platnost 1. září 1999. V západní Evropě bylo sjednocování místní samosprávy na určitých základních principech vyjádřeno

především přijetím Charty, která obsahuje pravidla, na nichž má být postavena místní samospráva. Jedná se o rámcovou mezinárodní smlouvu, ke které, za podmínek v ní stanovených, mohou přistupovat jednotlivé státy Rady Evropy. [23]

Charta zdůrazňuje dvě základní výchozí teze: místní společenství jsou jedním z hlavních základů demokratického systému a právo občanů podílet se na řízení veřejných záležitostí je jedním z demokratických principů, jež jsou uznávány všemi členskými státy Rady Evropy. Členské státy pak vycházejí z toho, že právě na místní úrovni může být toto právo nejsnáze vykonáváno a místní orgány, vybavené reálnou působností a odpovědností, mohou zajistit správu efektivní a blízko občanům. Ochrana a posilování místní samosprávy v různých evropských zemích jako důležitý příspěvek k formování Evropy, založené na principech demokracie a decentralizace moci. [23]

Cílem je dosáhnout stavu, kdy se lidé budou podílet v co největším rozsahu na chodu věcí veřejných. Tohoto stavu lze dosáhnout tak, že právě na místní úrovni mohou odpovědná společenství občanů vést správu s přihlédnutím k nutnosti decentralizace státní moci. Charta odráží nutnost existence místní samosprávy (místního společenství) vybaveného demokraticky vytvořenými rozhodovacími sbory s vysokou mírou autonomie a zdroji potřebnými k realizaci své odpovědnosti. [23]

Právo na regionální samosprávu je obsaženo v návrhu Evropské charty regionální samosprávy, který byl podán Kongresem místních a regionálních samospráv Evropy v roce 1997. V roce 2008 došlo po dlouhých diskuzích a analýzách k jednohlasnému schválení pracovního návrhu regionální rady a návrh byl předán k diskuzi dalším orgánům Rady Evropy. Návrh byl přejmenován z Charty regionální samosprávy na Chartu regionální demokracie, členové kongresu se snažili dosáhnout vyšší podpory od států, které mají s obsahem pojmu „samospráva“ problémy. Návrh má své odpůrce. Jedná se o země, kde žijí v regionech početně velké menšiny domáhající se samosprávy, například Francie a Španělsko. Dalším odpůrcem je Německo, kde regionální samospráva již existuje. [10]

1.6 Vyšší stupně územní samosprávy

Již v 19. století se v mnoha zemích hledala optimální velikost územně samosprávného celku (oblasti, regionu, provincie apod.) jako společenství obyvatel (a současně i fiskální společenství), na které by ústřední vláda (panovník) převedla odpovědnost za zajišťování některých služeb (kompetence za některé veřejné statky). [14]

Rozvoj teorie fiskálního federalismu po druhé světové válce pomohl k hledání logického rozdělení kompetencí ve veřejném sektoru, obzvláště z důvodu zvýšení alokační efektivity, tzn. z pohledu efektivity alokace veřejných výdajů rozpočtových soustav, kdy záleží na analýze poptávky po konkrétních typech veřejných statků (občanů v určitém společenství; obci, oblasti, regionu či státu) a vazbě na nabídku (produkci veřejných statků), aby byla možnost dosáhnout úspor z rozsahu u fixních nákladů a zaručit co největší hospodárnost. Výsledkem je i úsilí dále přesouvat (decentralizovat) zabezpečování některých služeb na vládní úroveň většího území (regionu). Při vytváření umělé regionální vládní úrovně se přitom vychází i z historických tradic, faktorů, které spojují občany dané oblasti (geografická poloha, spádovost území, jazyk apod.). Zde se pojednává o postavení regionu a jeho funkce z hlediska sociálně ekonomického. [13]

Obnovení krajské úrovně územní samosprávy a rozvoj této regionální úrovně se stal jedním ze záměrů reformy veřejné správy a územní samosprávy v ČR hned na začátku 90. let 20. století. Byl dosažen až obnovou krajského zřízení od roku 2001. Regionem je v ČR územní celek ohraničený pomocí administrativních hranic krajů, obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován. V rámci podpory regionálního rozvoje se preferuje střednědobá strategie rozvoje regionů, a to na základě analýzy stavu ve spolupráci s kraji a s dotyčnými ústředními orgány. Měla by je schvalovat vláda ČR. [14]

1.7 Vztahy státu a územní samosprávy

Územní samospráva je vykonávána v mezích příslušných zákonů nezávisle na státu. Stát tím pádem může do činnosti územní samosprávy zasahovat pouze tehdy, pokud jedná územní samospráva v rozporu se zákony a ostatními všeobecně

závaznými předpisy, nebo jestliže se jedná o ochranu zákona. Zároveň může stát použít pouze zákonných prostředků. [14]

Vztahy mezi samosprávní a ústřední vládní úrovní jsou různého typu. Často jsou ovlivněné historickými tradicemi. V demokratických zemích se využívají vztahy spolupráce a partnerství. Podle [14] se dají charakterizovat:

- optimálním rozdělením pravomocí a odpovědnosti při zajišťování veřejných statků. Cílem je zabezpečit veřejné statky, o které má obyvatelstvo zájem, a tak dosáhnout i větší hospodárnosti při vynakládání finančních prostředků za zabezpečování veřejných statků;
- optimálním rozdělením veřejných příjmů do dílčích rozpočtů a jistou mírou decentralizace finančních prostředků soustředěných v rozpočtové soustavě a tím umožnit územní samosprávě poměrnou finanční soběstačnost;
- částečným zohledněním zájmů a preferencí územní samosprávy a jejich občanů;
- částečnou autonomií v rozhodování samosprávy;
- součinností územní samosprávy s orgány státu, oboustranný proud informací;
- určitou mírou kontroly územní samosprávy ze strany ústřední vlády, obzvláště kontroly dodržování právních předpisů. Nepřímými nástroji ovlivňování a kontroly územní samosprávy ze strany státu finanční dotace (například účelové dotace apod.).

V posledním dvacetiletí většina demokratických zemí přikročila k reformě územní samosprávy. Pozornost se podle [14] zaměřuje na:

- strukturu územní samosprávy;
- funkce územní samosprávy;
- hledání vyhovujícího modelu místní správy;
- zlepšení účinnosti řízení;
- zvýšení efektivnosti lokálního a regionálního veřejného sektoru;
- moc a vliv státu;
- způsob a intenzitu kontroly územní samosprávy;
- finance územní samosprávy (rozpočet).

1.8 Postavení krajů v ČR

Podle [14] je kraj územní společenství občanů s právem na samosprávu, které vykonává v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s potřebami společenství občanů žijícím v kraji. Rozdělení počtu obyvatel, rozlohy a počtu obcí znázorňuje Tabulka 1.

Tabulka 1 - Tabulka krajů k 31. 12. 2016

Kraj	Počet obyvatel	Rozloha	Počet obcí
Hlavní město Praha	1 280 508	496	1
Jihočeský kraj	638 782	10058	623
Jihomoravský kraj	1 178 812	7195	673
Karlovarský kraj	296 749	3314	132
Kraj Vysočina	508 952	6796	704
Královéhradecký kraj	550 804	4759	448
Liberecký kraj	440 636	3163	215
Moravskoslezský kraj	1 209 879	5428	300
Olomoucký kraj	633 925	5267	399
Pardubický kraj	517 087	4519	451
Plzeňský kraj	578 629	7561	501
Středočeský kraj	1 338 982	11016	1 145
Ústecký kraj	821 377	5335	354
Zlínský kraj	583 698	3963	307
Celkem ČR	10 578 820	78870	6253

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Kraj je veřejnoprávní korporace, která má právo vystupovat v právních vztazích svým jménem a zároveň nese odpovědnost, má právní subjektivitu. Zajišťuje samosprávné funkce (samostatnou působnost) a přenesené funkce (přenesenou působnost). [14]

1.8.1 Samostatná působnost kraje

V rámci samostatné působnosti je kraj oprávněn vydávat obecně závazné vyhlášky kraje. [14]

Do samostatné působnosti kraje podle [14] patří především:

- zpracování programu komplexního územního rozvoje kraje;
- územně plánovací dokumentace kraje;

- spolupráce s obcemi;
- zřizovat neziskové organizace a obchodní společnosti, vkládat do nich svůj majetek;
- hospodaření s majetkem;
- možnost přijímat úvěr, půjčky;
- ručit majetkem, možnost převzít ručitelský závazek;
- bezúplatné postoupení pohledávek;
- emise vlastních obligací;
- stanovení majetkových účastí na podnikání jiných subjektů;
- zřizování věcného břemene
- vytváření podmínek pro:
  - dopravu;
  - rozvoj sociální péče;
  - koncepci odpadového hospodářství kraje;
  - vypracování prognózy a koncepci strategie ochrany přírody na území kraje;
  - spolupráci a zajišťování ekologické výchovy a vzdělání, aktivní formy výchovy, osvěty a získávání informací;
  - zajištění informovanosti a stavu životního prostředí;
  - výchovu a vzdělávání (různé druhy škol);
  - zdravotnictví;
  - zřizování a správu protialkoholní záchytné stanice;
  - kulturní rozvoj;
  - koncepci rozvoje státní památkové péče;
  - ochranu veřejného pořádku
  - a další.

1.8.2 Přenesená působnost kraje

Rozsah přenesené působnosti je poměrně obsáhlý a často jde o souvislost se samostatnou působností. Podle [14] jde například o:

- školství;
- památkovou péči;

- sociální péči;
- zdravotnictví;
- územní plánování a stavební řád;
- péči o lesy;
- péči o vody;
- pozemní komunikace;
- silniční dopravu;
- odpady;
- životní prostředí;
- rybářství.

1.9 Financování krajů

Plnění jednotlivých úkolů, které vyplývají ze samostatné a přenesené působnosti na příslušném stupni územní samosprávy, vyžaduje finanční prostředky. Objem disponibilních finančních prostředků v daném veřejném rozpočtu (respektive v celé rozpočtové soustavě) ovlivňuje zejména výkonnost ekonomiky, objem a vývoj HDP a způsob jeho přerozdělování. Je ovlivňován i efektivností daňového systému a efektivní daňovou správou, jež je proto centralizována na finanční úřady, a také výběrem daní. [4]

Základem finančního systému je příslušný rozpočet. Úkolem finančního managementu kraje je posoudit potřebu mimorozpočtových peněžních fondů využívaných vedle povinného rozpočtu ve finančním systému kraje. I na úrovni krajů platí, že finanční zdroje jsou vždy ve vztahu k potřebám limitované. Proto finanční manažeři hledají další možné finanční zdroje a to i ty, jejichž příjem nemůže kraj svým rozhodováním ovlivnit (především daňové příjmy a dotace). [4]

Finanční hospodaření krajů podléhá povinnému auditu. Povinnosti vycházejí ze zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Nedodržení zákona má za následek sankční pokutu, kterou musí obec či kraj zaplatit do státního rozpočtu. [14]

1.9.1 Rozpočet územních samospráv

Rozpočet na úrovni územních samospráv se dá definovat více způsoby. Rozpočet podle [14] je:

- a) decentralizovaným peněžním fondem, jenž se tvoří, rozděluje a používá na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti;
- b) účetní bilancí, jež bilancuje příjmy a výdaje rozpočtu;
- c) rozpočtovým plánem na rozpočtové období (v České republice kalendářní rok);
- d) nástrojem obecní a regionální politiky, jež slouží ke splnění volebních programů.

Kraje sestavují svůj rozpočet, který bilancuje příjmy s výdaji potřebnými na zabezpečení potřeb místního veřejného sektoru v náležitém rozpočtovém období. Dlouhodobým cílem hospodaření krajů by tedy měl být vyrovnaný rozpočet, při kterém se příjmy rovnají výdajům, případně kdy jsou příjmy vyšší než výdaje, díky čemuž se tvoří rozpočtová rezerva. Dlouhodobě schodkový rozpočet, kdy jsou příjmy nižší než výdaje, se musí vykompenzovat s návratnými finančními prostředky a vede k zadlužení obcí a krajů. [13]

1.9.2 Příjmy územních samospráv

S rostoucí tendencí zvyšování míry soběstačnosti územních rozpočtů je žádoucí, aby příjmy územních rozpočtů byly dostatečně výnosné, závislé na aktivitě územní samosprávy, územně rozloženy rovnoměrně, předem plánované a administrativně nepřilíš náročné. [9]

Rozhodující složkou příjmů rozpočtů krajů v České republice jak absolutně, tak relativně, jsou nenávratné příjmy. Z ekonomického hlediska se dají rozdělit na vlastní a cizí. [8]

Do skupiny vlastních příjmů podle druhového hlediska rozpočtové skladby patří nenávratné příjmy:

- daňové příjmy (třída 1), jež z ekonomického hlediska patří mezi příjmy běžné, každoročně se opakující (i když v nestejně výši);

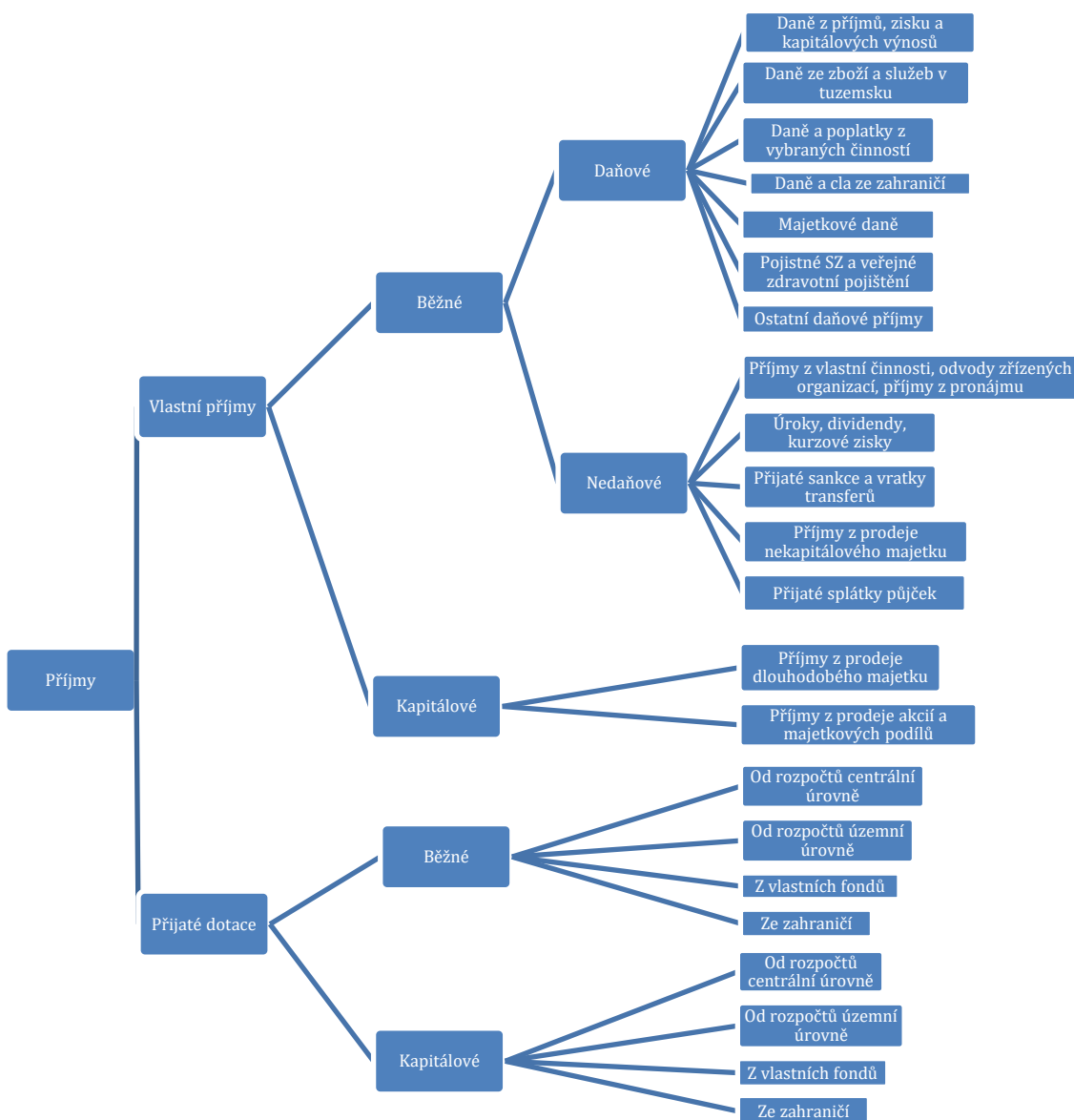
- nedaňové příjmy (třída 2), jež patří také mezi příjmy běžné, tzn. neinvestičního, provozního charakteru;
- kapitálové příjmy (třída 3), jež z ekonomického hlediska patří mezi příjmy kapitálové (měly by být zdrojem financování investic). [8]

Skupinu cizích příjmů tvoří:

- nenávratné přijaté dotace (třída 4), jež se uvnitř této třídy dále třídí na:
  - neinvestiční;
  - investiční dotace.

Podle [8] vedle těchto nenávratných příjmů však jednotlivé subjekty územní samosprávy mají možnost získávat a využívat i návratné příjmy, tj. úvěry, půjčky, a to především na doplnění příjmů zejména kapitálové povahy. Jejich využívání a splácení je sledováno ve třídě 8 (financování). Podrobnější nástin rozdělení výdajů ukazuje obrázek 2.

Obrázek 2 - Základní druhové rozdělení příjmů územních samospráv

Zdroj: vlastní zpracování dle [8]

Daňové příjmy jsou ve skupině vlastních nenávratných příjmů a vytváří velmi důležitý podíl v celkových příjmech rozpočtu územních samospráv. V rozpočtech krajů jsou druhým nejpodstatnějším druhem příjmů (po dotacích ze státního rozpočtu). Na daních z příjmů a dani z přidané hodnoty se začaly od roku 2002 podílet i rozpočty krajů, a to do konce roku 2004 v souhrnu 3,1 % z celostátního výnosu daní z příjmů a DPH a od roku 2005 podílem 8,92 %. Avšak podíl jednotlivých krajů na daňových příjmech je stanoven různým procentem, který je stanoven přílohou k zákonu o rozpočtovém určení daní, a to zatím nikoli

v závislosti na počtu obyvatel, ale v závislosti na nákladech regionálního veřejného sektoru, u nichž jsou kraje zřizovatelem (organizační složky a příspěvkové organizace). Kraje však zatím nemají žádnou daňovou pravomoc (krajské daně či regionální daně Česká republiky prozatím nevyužívá). [8]

Nedaňové příjmy jsou další skupinou vlastních nenávratných příjmů rozpočtů územních samospráv. Patří mezi ně především:

- příjmy z vlastního podnikání;
- uživatelské poplatky za některé místní a regionální smíšené veřejné statky;
- sankční příjmy, které obsahují pokuty různého druhu;
- ostatní příjmy, např. přijaté úroky z vkladů apod. [8]

Kapitálové příjmy nabývají územní samosprávy prodejem svého majetku. Záleží tedy na tom, zda mají dlouhodobě nepotřebný majetek, jež mohou prodat. Kraje však většinou nepotřebný majetek nemají, tím pádem nemají co prodávat. Proto jsou u krajů vlastní kapitálové příjmy velmi malé. [8]

Přijaté dotace jsou jednak neinvestiční a jednak investiční. Hlavní část dotací plyne do rozpočtů obcí a krajů ze státního rozpočtu. Objem a struktura dotací jsou schvalovány při schvalování státního rozpočtu. Především se jedná o dotace plánované ve výdajích státního rozpočtu, jež jsou obsaženy v přílohách k zákonu o SR na příslušný rok. Do územních rozpočtů jsou poskytovány:

- neinvestiční dotace (běžné dotace) na financování provozních, neinvestičních potřeb, které jsou přidělovány formou:
  - účelových dotací, které výrazně převažují;
  - neúčelových dotací, o jejichž použití rozhodují obce i kraje samy;
- investiční dotace, které mají charakter kapitálové dotace. [8]

1.9.3 Výdaje územních samospráv

Objem výdajů územních rozpočtů neustále roste, což je důsledkem zvýšené autonomie a odpovědnosti územních samospráv za zabezpečování a financování požadavků veřejné ekonomiky ve vlastním regionu i růstu veřejného sektoru jako celku. [9]

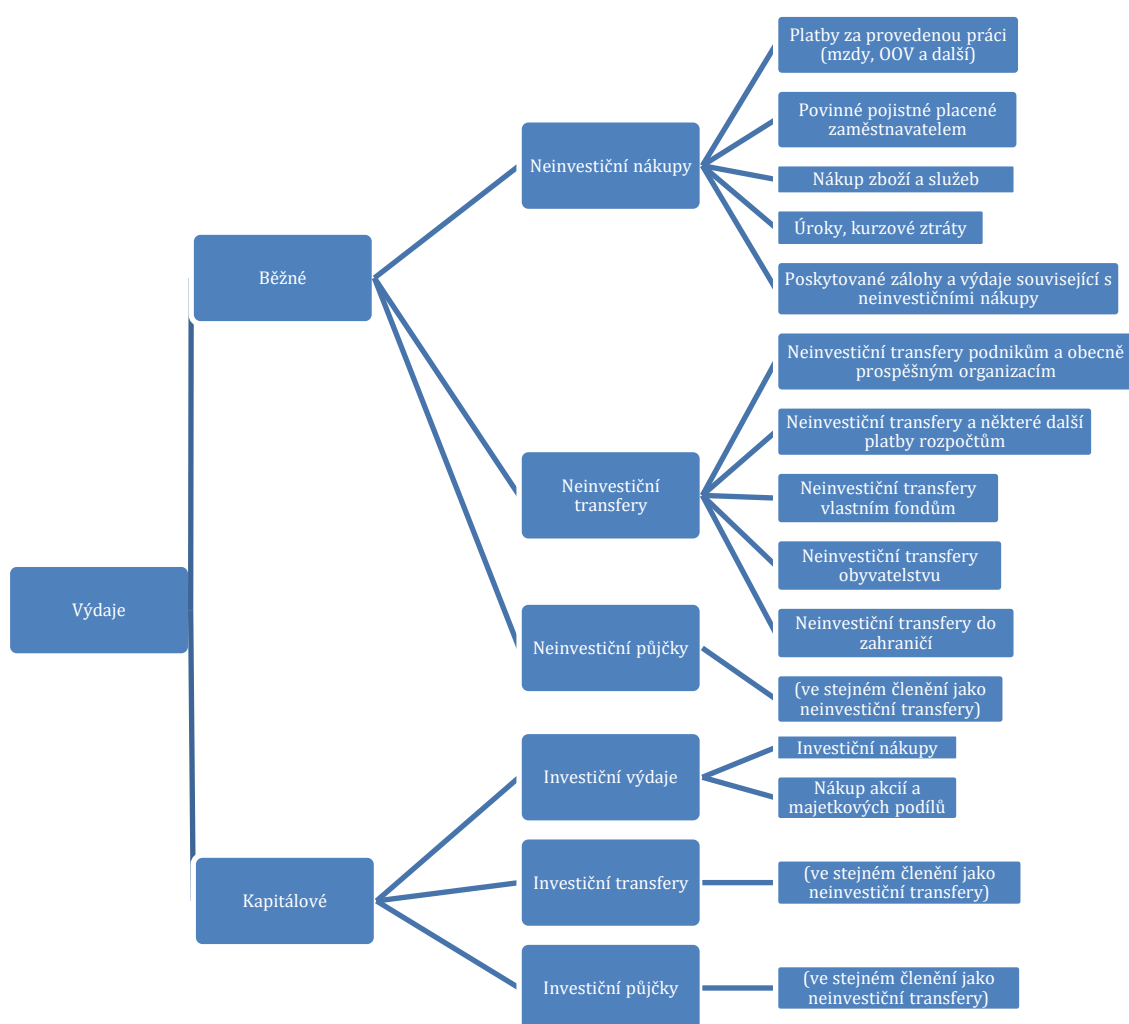
V České republice se dle rozpočtové skladby člení výdaje územních samospráv na:

- běžné výdaje (třída 5) jako jsou neinvestiční nákupy, neinvestiční transfery a neinvestiční půjčky;
- kapitálové výdaje (třída 6) jako jsou investiční výdaje, investiční transfery a investiční půjčky. [8]

Podrobnější nástin rozdělení výdajů ukazuje obrázek 3.

Rozpočtová skladba umožňuje však členit výdaje i na nenávratné a návratné, což je důležité pro rozpočtové analýzy a plánování. Umožňuje také členit výdaje územních rozpočtů i z odvětvového hlediska dle daných odvětví (účely použití, funkcí). [8]

Obrázek 3 - Základní druhové rozdělení výdajů územních samospráv

Zdroj: vlastní zpracování dle [8]

Rozhodující skupinou výdajů rozpočtů územních samospráv jsou běžné výdaje související s financováním neinvestičních nákladů na zabezpečování veřejných

statků, jak preferovaných, tak ostatních lokálních, zajišťovaných buď prostřednictvím organizací, které územní samosprávy k tomuto účelu zřídily (příspěvkové organizace a organizační složky), nebo prostřednictvím veřejné zakázky.

Další skupinou výdajů jsou kapitálové výdaje a to zejména na pořízení reálných investic v lokálním veřejném sektoru. Územní samosprávy poskytují svým příspěvkovým organizacím investiční transfery.

2 Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj se nachází v severovýchodní části Čech. Hranice kraje je tvořena z více než jedné třetiny státní hranicí s Polskem v délce přibližně 208 km. Se sousedním Libereckým a Pardubickým krajem vytváří oblast Severovýchod, jež patří mezi tři největší oblasti v republice jak rozlohou, tak počtem obyvatel. Posledním sousedem je na východě kraj Středočeský. Krajská metropole Hradec Králové je od hlavního města Prahy vzdálená 112 km. [24]

Obrázek 4 - Královéhradecký kraj

Zdroj: [24]

Území kraje je po provedené reformě státní správy od 1. 1. 2000 představováno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresů Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou o tři obce. Obce Jílovice, Ledce a Vysoký Újezd přešly z okresu Rychnov nad Kněžnou do okresu Hradec Králové a došlo tím pádem ke sladění hranic správních obvodů obcí s rozšířenou působností s hranicemi území okresů.

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 1. 2003 vytvořeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, jež je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Rozlohou 4 759 km² tvoří Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí velikosti krajů. Je pátým krajem s nejvyšším podílem zemědělské půdy i orné, podíl lesních pozemků je 8. nejvyšší. K 31. 12. 2011 tvořila zemědělská půda 58 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy činil 40 % a lesy pokrývaly území z 31 %. Rozlohou je největší okres Trutnov, jenž tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje. Za ním následuje s více než pětinou okres Rychnov nad Kněžnou a zbytek území se rovnoměrně zhruba po 18 % rozděluje mezi tři zbývající okresy.

K datu 31. 12. 2016 měl Královéhradecký kraj celkem 550 804 obyvatel. To tvoří 5,2 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s 163000 obyvateli. Naopak populačně nejmenší se 79086 obyvateli je okres Rychnov nad Kněžnou. Hustotou 116 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 133 osob. Různá je i v okresech a pohybuje se od nejvyšší v okrese Hradec Králové (183 obyvatel na km²) po nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (81 obyvatel na km²).

Na území kraje se nachází celkem 448 obcí, z nichž k 31. 12. 2011 mělo 48 statut města a 10 statut městyse. Podíl městského obyvatelstva dosáhl celkem 67,3 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 93490 obyvateli. Druhým největším městem s 30957 obyvateli je město Trutnov. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce občanů v obcích do 500 obyvatel (více než pětina). V kraji činil tento podíl 12,6 % obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obcích dosáhl 1 236 osob.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je koncentrován do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Největší koncentrací cestovního ruchu v České republice se vyznačují Krkonoše. Národní park Krkonoše zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry a nalézají se zde nejcennější lokality parku. [24]

2.1 Rozpočet Královéhradeckého kraje

Obecně je vždy velký rozdíl mezi schváleným rozpočtem a upraveným rozpočtem. Upravený rozpočet se během roku mění v závislosti na přidělování peněz ze státního rozpočtu. Největší část rozdílu představují účelové dotace ze státního rozpočtu poskytované Královéhradeckému kraji v průběhu roku (zejména na přímé výdaje na vzdělávání pro regionální školství). Velký objem tvoří i zapojení výsledku hospodaření, výsledek hospodaření se zapojuje zejména 1. a 2. rozpočtovou změnou, účelové dotace přijaté v průběhu roku v každé změně rozpočtu. Záleží na tom, kdy kraj obdrží finanční prostředky a rozhodnutí o poskytnutí dotace. Královéhradecký kraj má pravidelně 5 rozpočtových změn, a to v březnu, červnu, září, prosinci a 5. je v následujícím roce. Touto změnou dochází ke konečnému narovnání vztahu ke státnímu rozpočtu a zapracování rozpočtových opatření, které provedla Rada Královéhradeckého kraje v rámci zmocnění Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v závěru roku. Rozpočtové změny řeší převážně zapojení účelových dotací, zapojení výsledku hospodaření, změny požadované jednotlivými odvětvovými odbory, které vyplynou v průběhu roku a směřují k realizaci schválených akcí a zejména projektů spolufinancovaných z Evropské unie.

Pro grafy v této kapitole a i grafy v dalších kapitolách jsou použita data do roku 2016. Důvodem je, že za předchozí rok bývá dokončen závěrečný účet vždy až v polovině současného roku. Tím pádem rok 2016 je nyní nejaktuálnější zveřejněný rok.

Současný rozpočet na rok 2018 je navrhován jako přebytkový ve výši 162,2 mil. Kč. V návrhu rozpočtu na rok 2018 je uvažováno s meziročním zvýšením sdílených daňových příjmů o 12,2 %, návrh vychází z příznivého vývoje inkasa daňových příjmů, navrhována je částka 4010 mil. Kč, což je o 435 mil. Kč více než činil schválený rozpočet na rok 2017, dotace v rámci souhrnného dotačního vztahu státního rozpočtu k rozpočtu kraje je plánována v objemu 83,7 mil. Kč, představuje příspěvek na výkon státní správy, navýšení o 5 % je v souladu s návrhem státního rozpočtu. Nedaňové příjmy v objemu 207,6 mil. Kč tvoří zejména odvody příspěvkových organizací z Fondů investic (pro rok 2018 o 10 % nižší oproti minulým letům, tzn. ve výši 80 % celkového objemu odpisů organizací), příjmy z

pronájmů majetku kraje a platby za odebrané množství podzemní vody, meziročně se tyto příjmy snižují o 19,2 mil. Kč. Výše kapitálových příjmů 16,8 mil. Kč předpokládá prodej nepotřebného majetku kraje. Výnos bude použit ve Fondu rozvoje a reprodukce Královéhradeckého kraje. Celkový objem příjmů je navrhován ve výši 4 320,7 mil. Kč.

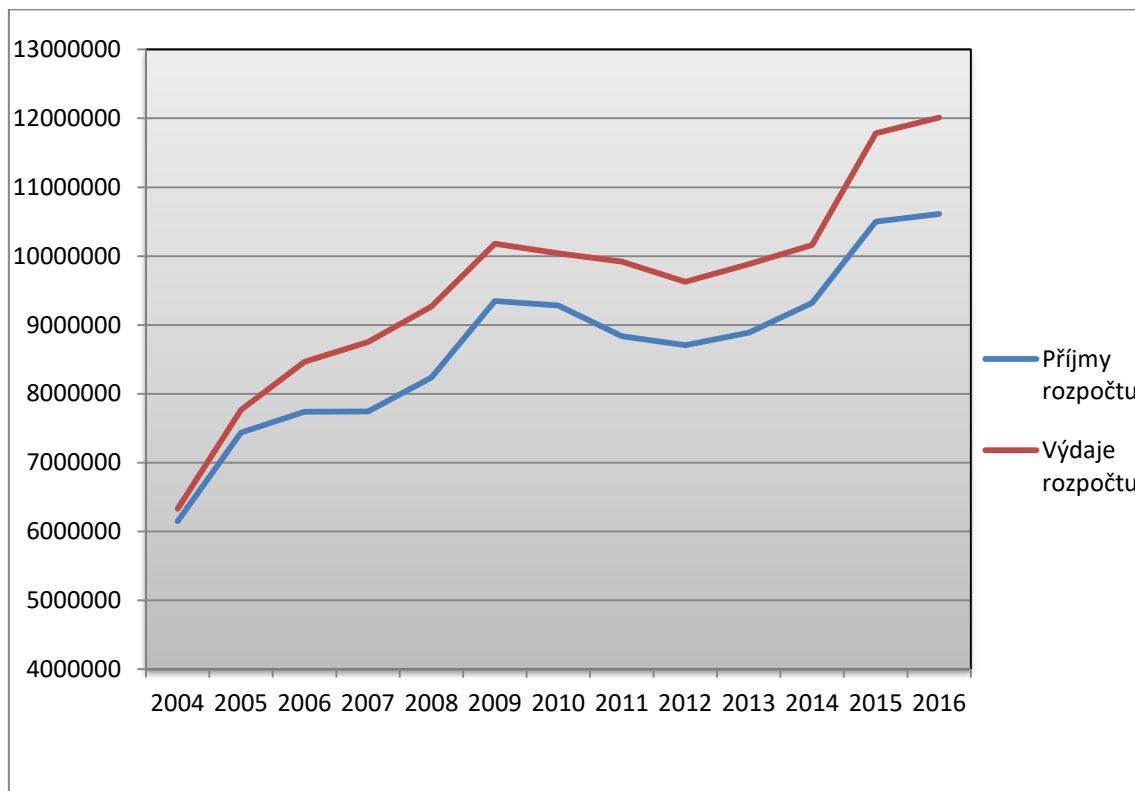
Výdajová část vychází z možností příjmové základny a řeší nejpodstatnější provozní nároky odvětví, nutné investiční výdaje a schválené akce a projekty. Finančně pokryty jsou výdaje na průmyslovou zónu (66,7 mil. Kč), Fond rozvoje a reprodukce Královéhradeckého kraje ve výši 500 mil. Kč, což je o 171 mil. Kč více než ve schváleném rozpočtu na rok 2017, výdaje na kofinancování a předfinancování v objemu 300,5 mil. Kč (nárůst o 84,4 mil. Kč), výdaje na údržbu komunikací (451,2 mil. Kč). Dotační fond Královéhradeckého kraje je navrhován ve výši 101,5 mil. Kč. Zahrnuje i výdaje na Program obnovy venkova (v současné době je na tento účel vyčleněna částka 44,5 mil. Kč, objem roku 2017 byl posílen převodem 4,5 mil. Kč z dotačních programů životního prostředí). Pokud to finanční možnosti dovolí, budou prostředky na rozvoj kraje v roce 2018 navýšeny z výsledku hospodaření. [25]

Vývoj rozpočtu zachycuje Graf 2, kde je vidět rozdíl mezi rozpočtem, který se ještě během daném plynoucího roku upravoval, a skutečným příjmy a výdaji, které v daný rok doopravdy nastaly.

Největší část rozdílu představují účelové dotace ze státního rozpočtu poskytované Královéhradeckým krajem v průběhu roku (zejména na přímé výdaje na vzdělávání pro regionální školství), velký objem tvoří i zapojení výsledku hospodaření, výsledek hospodaření se zapojuje zejména 1. a 2. rozpočtovou změnou, účelové dotace přijaté v průběhu roku v každé změně rozpočtu, podle toho, kdy kraj obdrží finanční prostředky a rozhodnutí o poskytnutí dotace. Královéhradecká kraj má pravidelně 5 rozpočtových změn, a to v březnu, červnu, září, prosinci a 5. je v následujícím roce, touto změnou dochází ke konečnému narovnání vztahu ke státnímu rozpočtu a zapracování rozpočtových opatření, které provedla Rada KHK v rámci zmocnění Zastupitelstvem KHK v závěru roku. Rozpočtové změny řeší převážně zapojení účelových dotací, zapojení výsledku hospodaření, změny požadované jednotlivými odvětvovými odbory, které

vyplnou v průběhu roku a směřují k realizaci schválených akcí a zejména projektů spolufinancovaných z Evropské unie.

Graf 2 - Vývoj rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

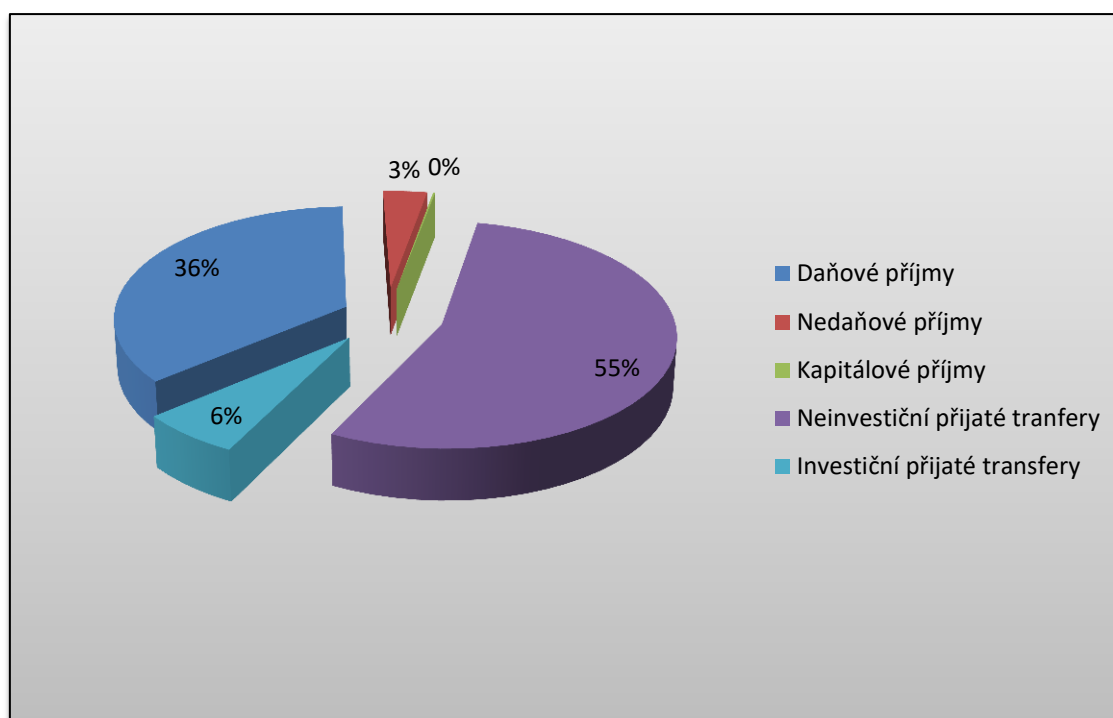
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Na grafu lze vidět schodkový rozpočet, což v praxi bývá pro rozpočty typické. Nesmí se ale zapomínat, že rozpočet je pouze plán na určité období a nikoliv skutečnost. V Podkapitole 2.1.4 lze najít, jaké jsou skutečné příjmy a výdaje, které daleko lépe vypovídají o hospodaření kraje.

2.1.2 Příjmy Královéhradeckého kraje za rok 2016

Příjmy Královéhradeckého kraje za rok 2016 činily více než 11 mld. (11011417510,- Kč). Z těchto příjmů tvoří cca 3,9 mld. daňové příjmy, 0,36 mld. nedaňové příjmy, 0,02 mld. kapitálové příjmy, 6 mld. neinvestiční přijaté transfery a 0,7 mld. investiční přijaté transfery. Podíl těchto příjmů na celkových příjmech znázorňuje Graf 3.

Graf 3 – Podíl příjmů Královéhradeckého kraje 2016 (v procentech)

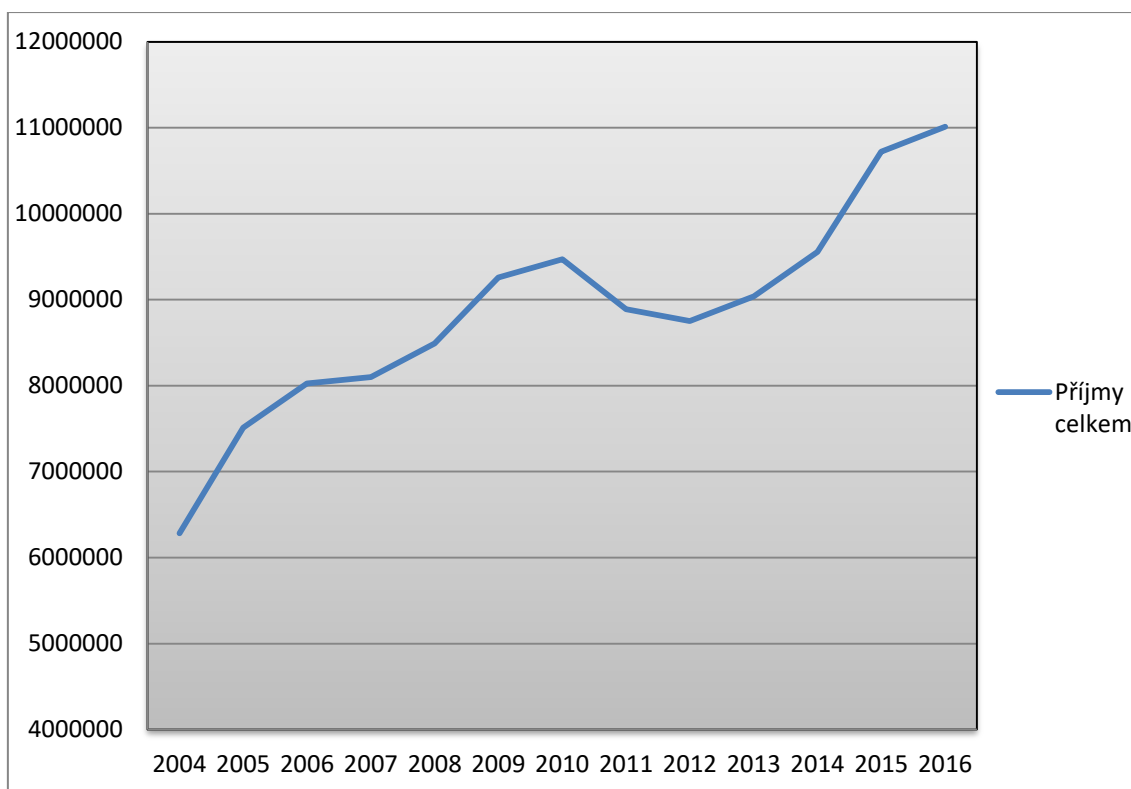

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Z grafu je jasně patrné, že největší část příjmů tvoří neinvestiční přijaté transfery (55 %) následované daňovými příjmy (36 %). Investiční přijaté transfery jsou velmi proměnlivý druh příjmů, kdy nějaký rok nemusí být potřeba pro realizaci velkých investic a naopak jiný rok může být schválen velký projekt, při kterém se investice velmi zvýší. Pro poslední zveřejněný rok 2016 je to však 6 %. Nedaňové příjmy, které mají zastoupení 3 %, jsou naopak velmi stabilním druhem příjmů, kde jsou odchylky malé. Kapitálové příjmy jsou v porovnání k celkovým příjmům téměř zanedbatelné, přičemž tvoří celkové příjmy v řádu desetin procent každý rok.

Co se týče vývoje celkových příjmů, díky obecnému růstu ekonomiky České republiky, je patrný také růst příjmů během posledním několika let. Tento vývoj je znázorněn na Grafu 4. Na něm lze vidět pokles v letech 2011 a 2012. Avšak prezentace Grafu 5 ukazuje, že tento pokles nebyl zapříčiněn špatným hospodařením, ale důvodem jsou velké investiční příjmy z roku 2009 a 2010. Díky nim byl růst příjmů daleko větší, než tomu bylo v předchozích letech. Tento velký růst lze vidět také v letech 2014 a 2015, kde investiční příjmy byly opět vysoké.

Graf 4 – Vývoj skutečných celkových příjmů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

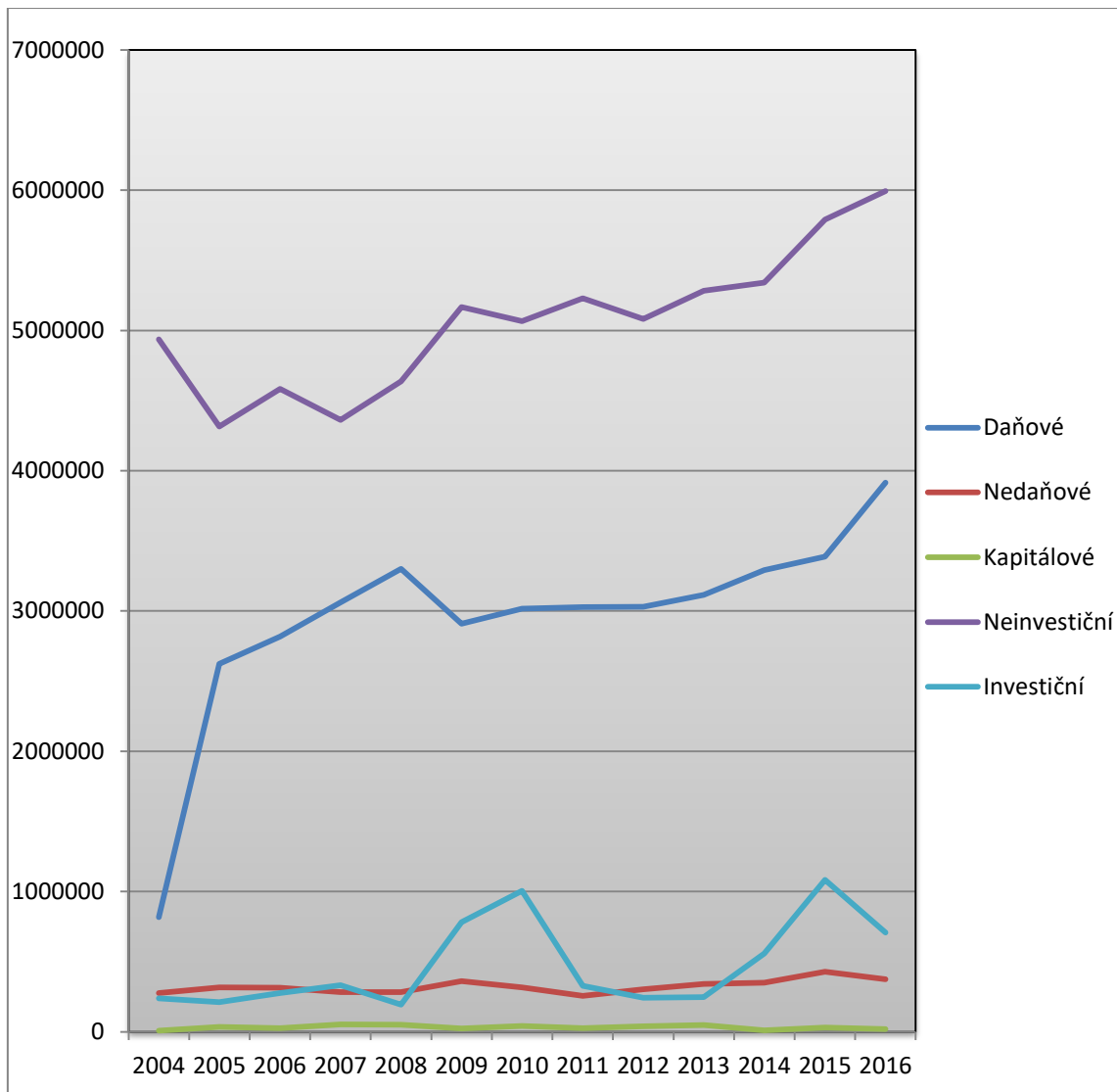

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Díky těmto investičním příjmům lze předpokládat, že pokud v dalších letech nenastanou v takové výši, mohl by se graf opět ocitnout v poklesu. Ovšem, jak je již zmíněno výše, neznamena to, že by krajský úřad nebyl schopen získat dostatek příjmů, pro zabezpečování potřeb obyvatel. Znamená to, že nedostal příjmy na velké investice či velké projekty, přičemž chod všech institucí dále probíhá bez problémů.

Graf 5 - Vývoj jednotlivých druhů příjmů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

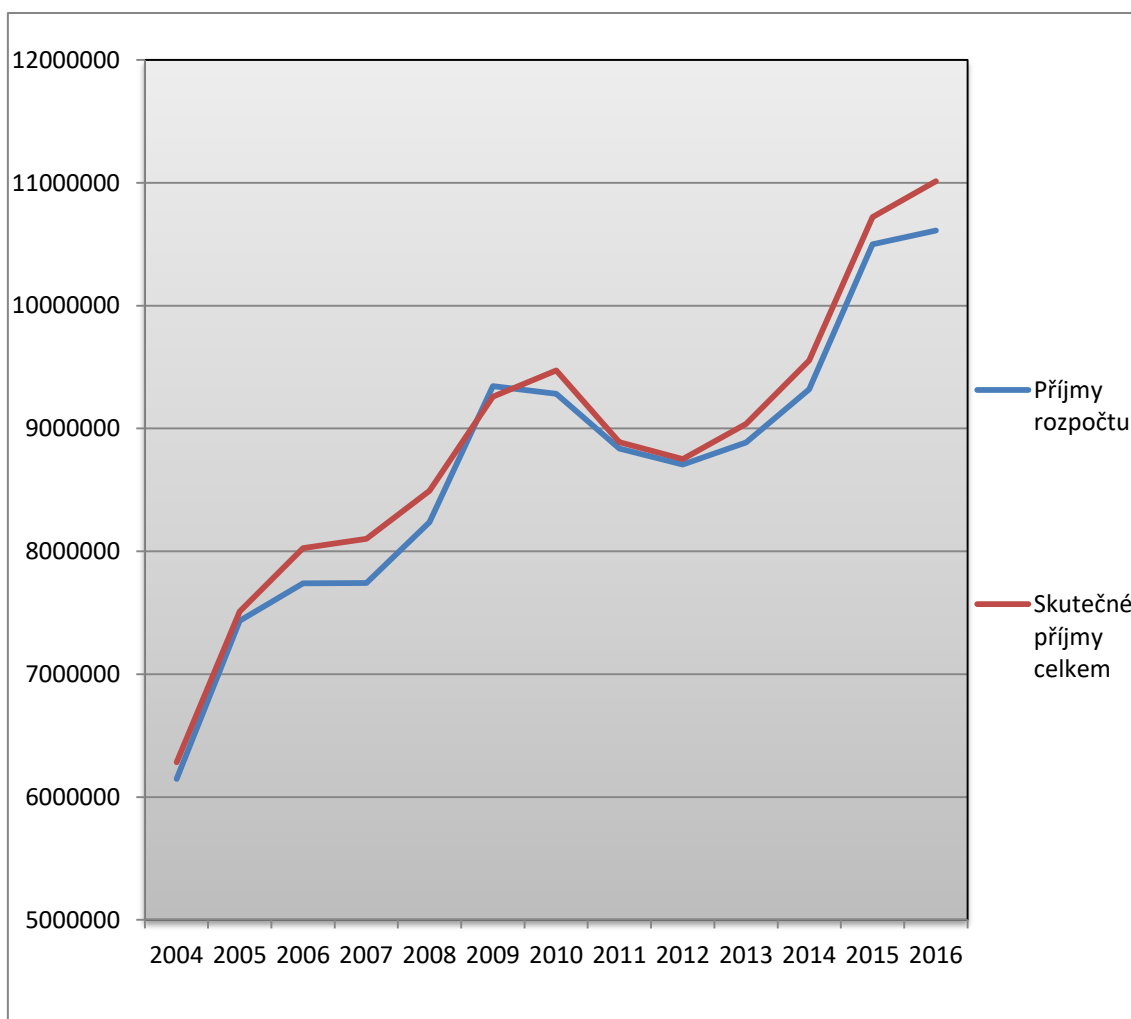

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Z grafu lze vyčíst, jaký podíl celkových příjmů tvořily jednotlivé druhy příjmů a jejich vývoj od roku 2004. Za zmínku stojí zdůraznit vývoj neinvestičních přijatých transferů. Objem těchto transferů má tendenci se stále zvětšovat, jak lze vidět na grafu, což je důsledek růstu ekonomiky celé České republiky. Také, jak je zmíněno výše, lze zde vidět kolísání investičních příjmů, které má své vrcholy v letech 2010 a 2015. Hospodářská krize v letech 2008-2009 je patrná především u daňových příjmů, kde se obecně ekonomické subjekty snažily více šetřit a méně rozházovat, aby tuto krizi ustály, což se podepsalo mimo jiné také na vybraných daních. Nedaňové příjmy a kapitálové příjmy jsou již od roku méně zastoupené a téměř konstantní v poměru k celkovým příjmům.

Za zmínku stojí ještě jeden poznatek, a to rozdíl mezi příjmy, které uvádí rozpočet, a skutečnými příjmy. Rozdíl mezi těmito příjmy je již od roku 2004 velmi malý. Tento fakt zachycuje Graf 6, kde se křivky v grafu navzájem takřka kopírují. Lze vidět mírně vyšší skutečné příjmy než příjmy v rozpočtu. To by mohlo být dáno tím, že úřad raději počítá s mírně nižší částkou, aby tím předešel případným problémům. Pokud by totiž například krajský úřad přislíbil ostatním veřejným subjektům určité množství peněz, které by nakonec bylo nižší, měly by veřejné subjekty velký problém. V porovnání s celkovým množstvím peněz z příjmů by tyto zdánlivě o něco málo nižší příjmy pro veřejné subjekty představovaly velkou ztrátu, což by mohlo mít za důsledek i existenční problémy veřejných subjektů.

Graf 6 - Rozdíl mezi příjmy v rozpočtu a skutečnými příjmy Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

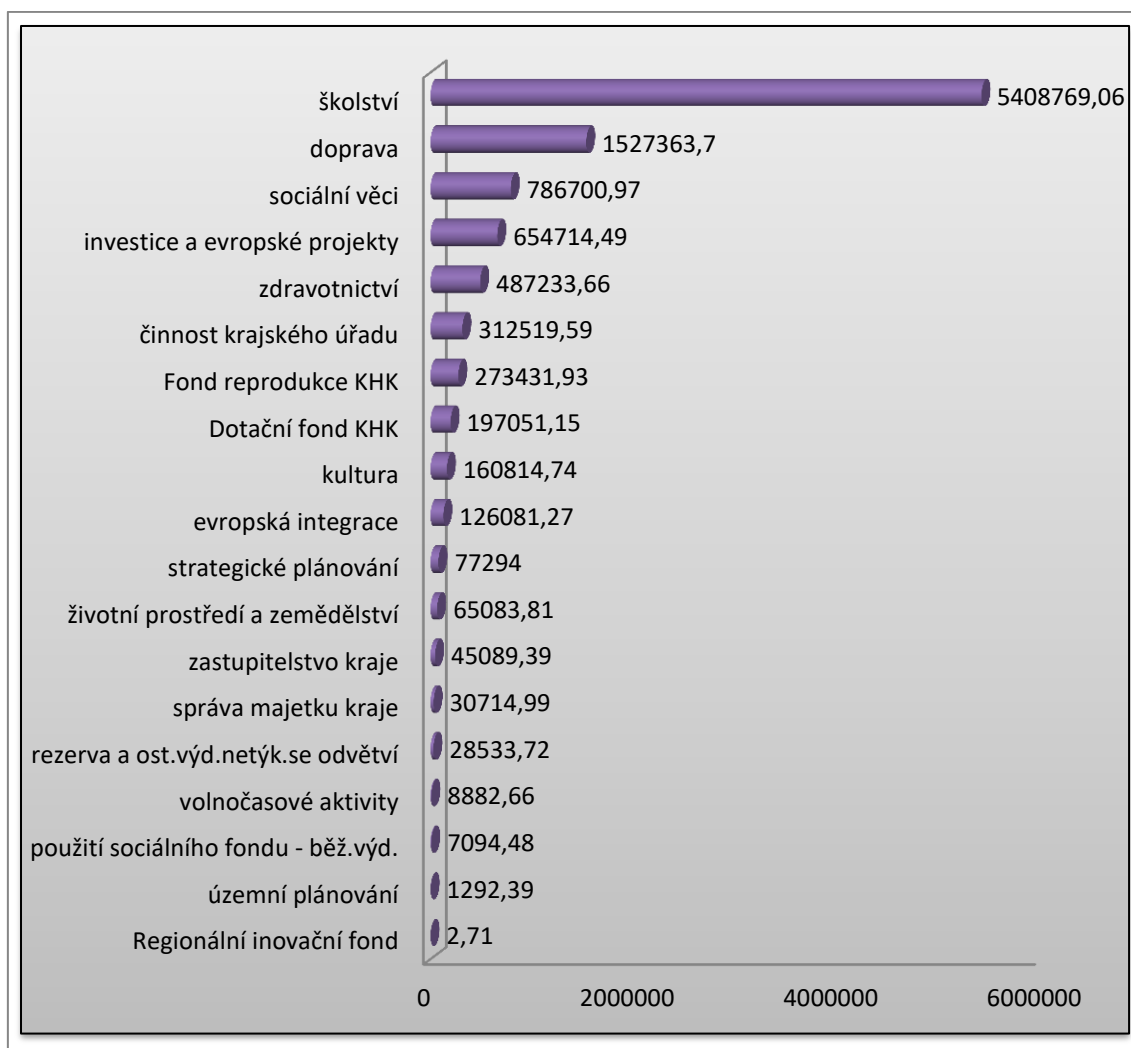

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

2.1.3 Výdaje Královéhradeckého kraje

Co se týče výdajů Královéhradeckého kraje, vychází se z posledního zveřejněného roku 2016. Výdajové položky jsou řazeny do jednotlivých kapitol. Tyto kapitoly a jejich objemy znázorňuje Graf 7.

Graf 7 - Výdaje Královéhradeckého kraje po jednotlivých kapitolách v roce 2016 (v tis. Kč)

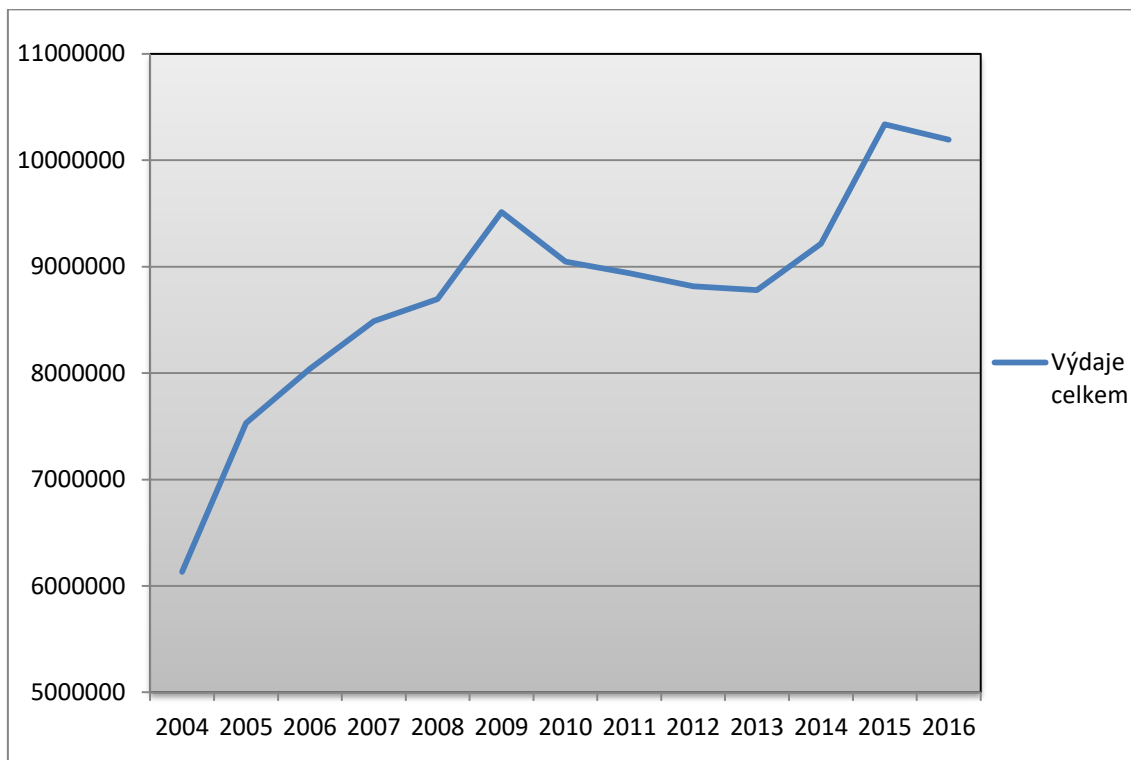
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Z grafu je jasné, že největší položky výdajů má kapitola školství, kde je objem prostředků přes 5 mld. Kč.

Výdaje Královéhradeckého kraje mají tendenci zvyšování, která byla utlumena hospodářskou krizí po roce 2009. Situaci znázorňuje Graf 8. Avšak v letech 2015 a 2016 se objem výdajů opět zvýšil zhruba o 2 mld. Kč. Tento fakt a také fakt, že růstová tendence výdajů je vidět již od roku 2013 znamená, finanční situace je

v posledních letech příznivá a kraj si může dovolit uvolnit větší prostředky pro potřeby svých obyvatel.

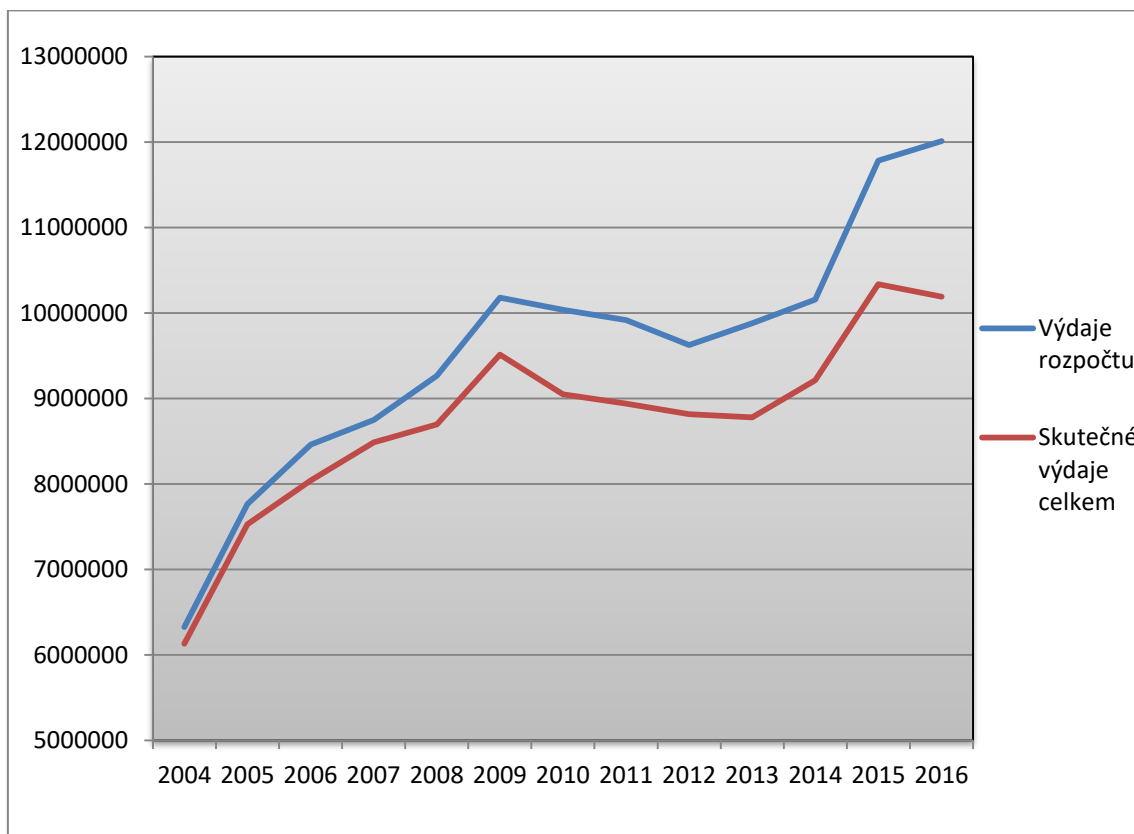
Graf 8 - Vývoj skutečných celkových výdajů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Stejně jako v předchozí kapitole zde stojí za zmínku porovnat výdaje, které jsou uvedené v rozpočtu, a výdaje, které byli opravdu uskutečněny. Tyto dva výdaje prezentuje Graf 9, na němž je již vidět větší rozdíl, než tomu bylo u příjmů. Lze zde vidět, že výdaje v rozpočtu jsou zejména v posledních letech znatelně vyšší než skutečné výdaje.

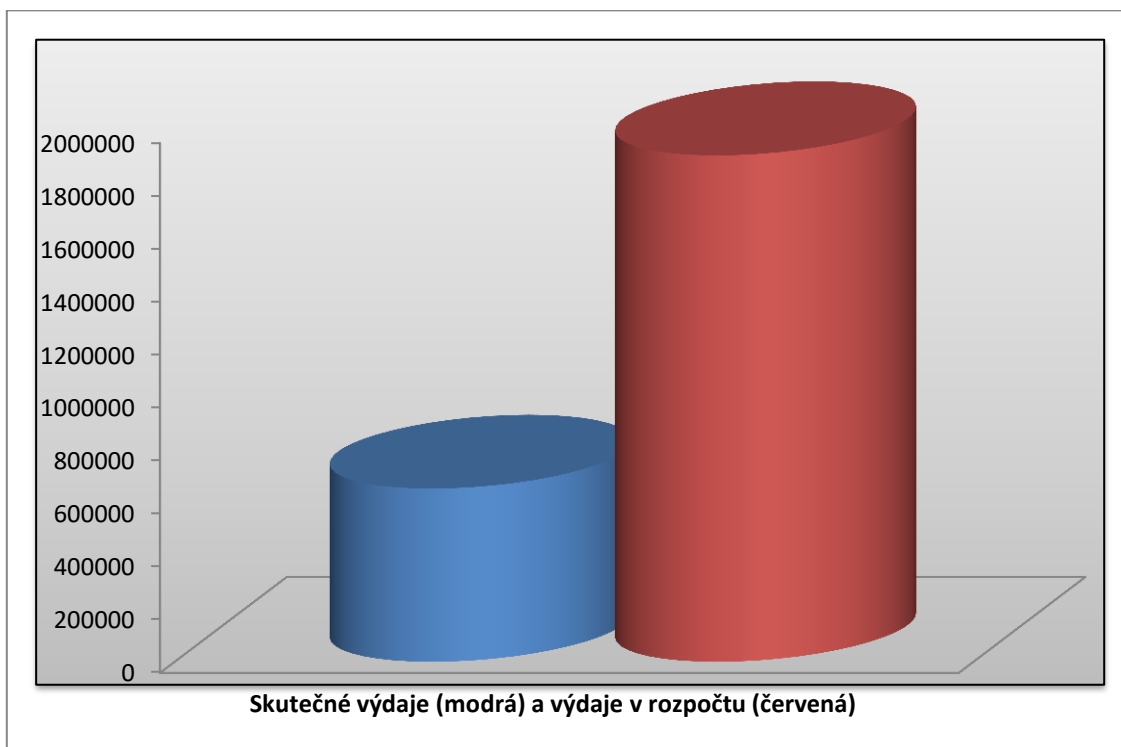
Graf 9 - Rozdíl mezi výdaji v rozpočtu a skutečnými výdaji Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Hlavní rozdíl mezi těmito výdaji je v položce výdajů na investice a evropské projekty, kde tento rozdíl činil zhruba 1,26 mld. Kč a je vyobrazen na Grafu 10. V této kapitole výdajů se tento celkový rozdíl nejvíce podporovala diference mezi rozpočtem a skutečnými výdaji u kofinancování a předfinancování jednotlivých veřejných služeb a u modernizace a dostavby Oblastní nemocnice Náchod.

Graf 10 - Porovnání mezi výdaji v rozpočtu a skutečnými výdaji na investice a evropské projekty (v tis. Kč)

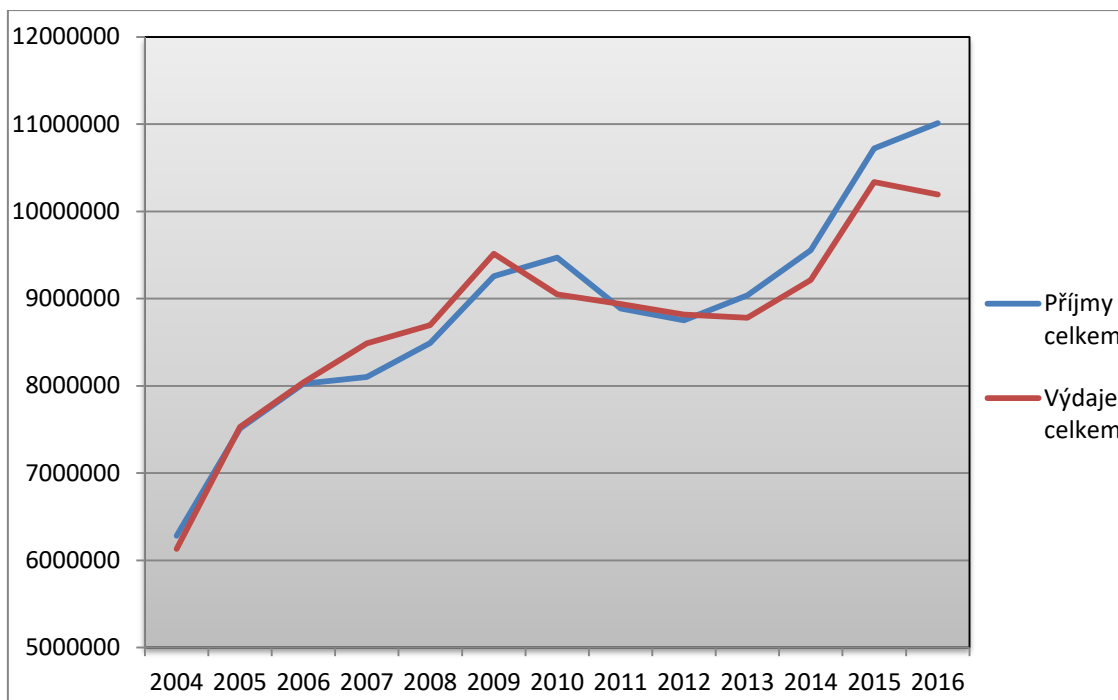

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

2.1.4 Rozdíl mezi příjmy a výdaji

Tato podkapitola znázorňuje, jaké v minulých letech byly rozdíly mezi celkovými příjmy a celkovými výdaji. To je velmi důležitý ukazatel, protože podle něj lze vyčíst, jak krajský úřad hospodaří s příjmy, které přicházejí. Také to značí tendenci, která má vliv na budoucí ekonomický vývoj kraje. Vývoj skutečných příjmů a výdajů prezentuje Graf 11.

Graf 11 - Vývoj skutečných celkových příjmů a výdajů (v tis. Kč)

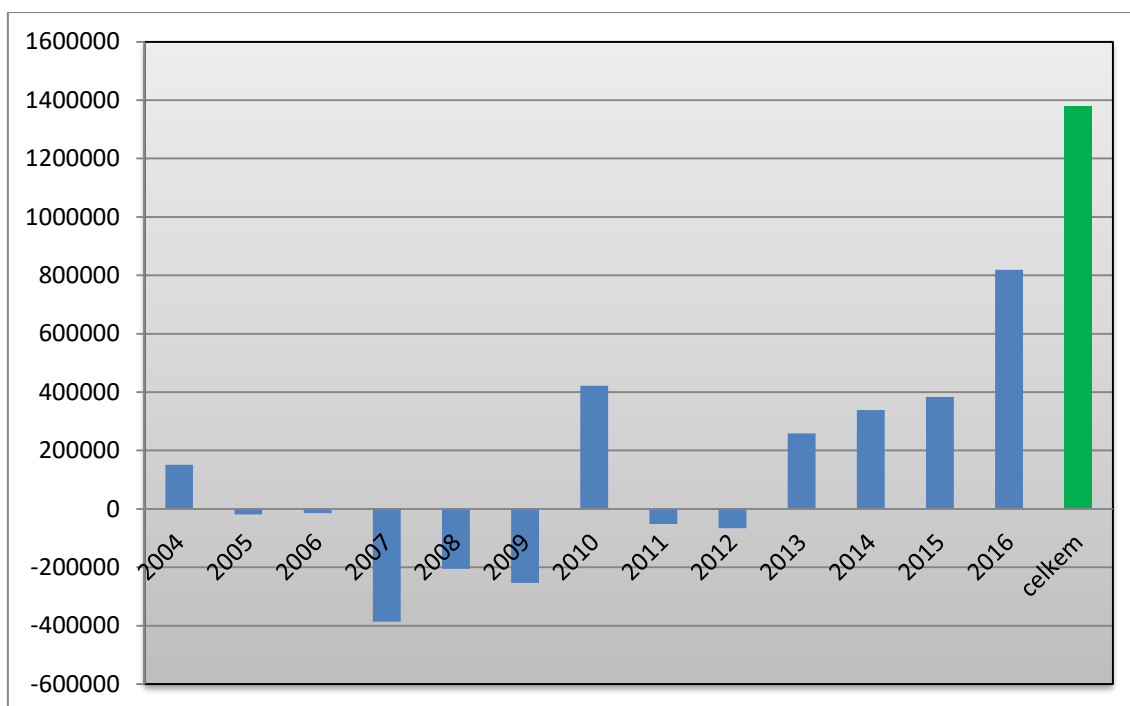

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Z grafu lze vyčíst, že celkové příjmy a celkové výdaje mají velmi podobný vývoj a že křivky jsou velmi blízko u sebe. To je samozřejmě pozitivní fakt, protože pokud by se zde vyskytovali velké výkyvy a přesahy (a to přesahy jak na straně výdajů, tak na straně příjmů) znamenalo by to nevyvážené hospodaření. To by vedlo k neefektivní alokaci prostředků, což je pro jakýkoliv ekonomický subjekt velmi nežádoucí.

To však není případ Královéhradeckého kraje. Zde lze vidět jen malé rozdíly a od roku 2013 je vidět mírný převis příjmů nad výdaji, což je samozřejmě lepší varianta, než kdyby byl převis výdajů nad příjmy. Pro lepší ilustraci těchto převisů složí Graf 12.

Graf 12 - Vývoj salda příjmů a výdajů Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Na tomto grafu je lépe patrná převis příjmů během posledních let. Je to důsledek zlepšování ekonomické situace celé České republiky, protože do příjmů kraje jde stále více prostředků ze státního rozpočtu a také se vybírá stále více prostředků z daní.

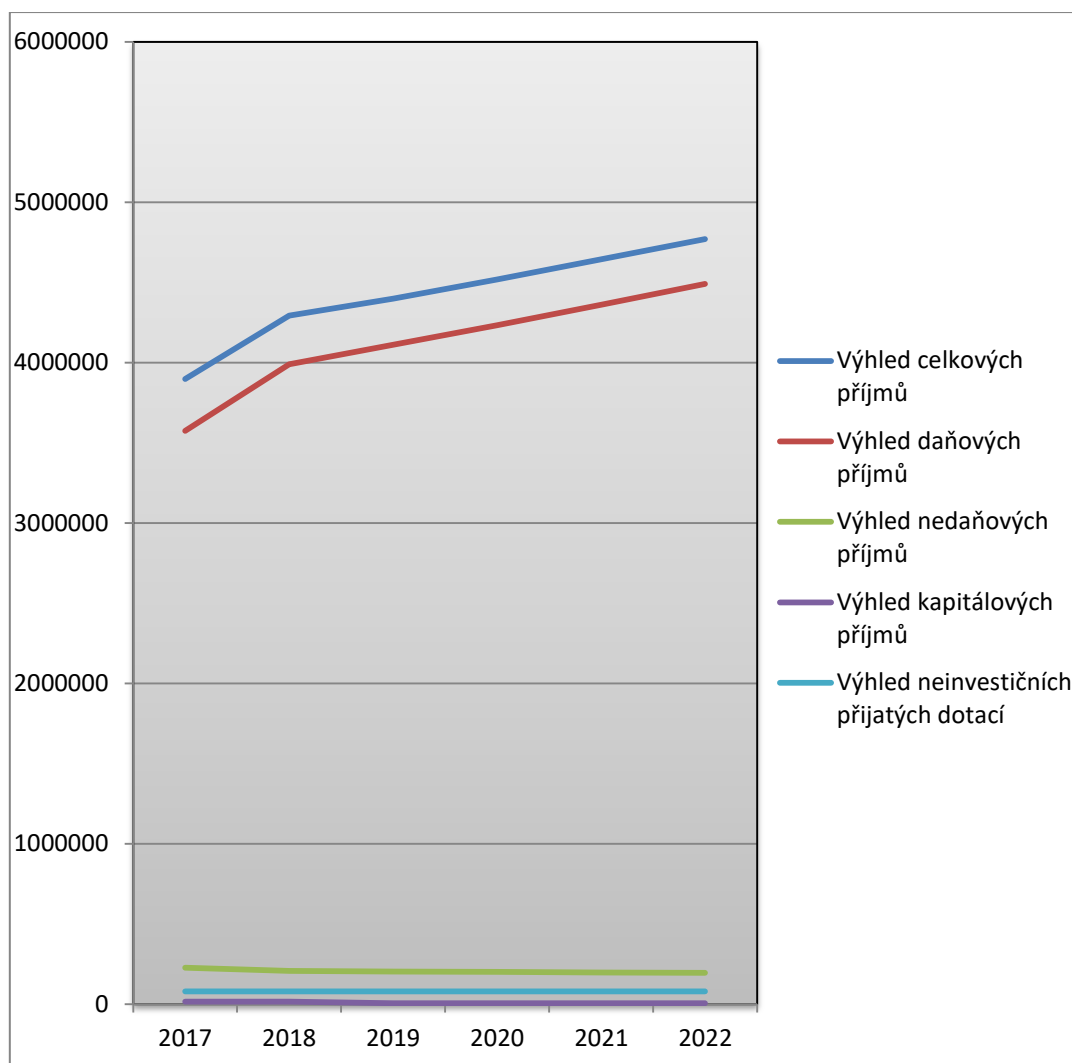
Přebytek je zapojován na krytí již dříve schválených akcí, titulů, projektů, které v roce vzniku přebytku nebyly realizovány. Přebytek vzniká nečerpanými dotacemi ze státního rozpočtu, které jsou určeny na víceleté projekty (převádí se do následujícího roku se zachováním účelovosti), případně k vrácení při finančním vypořádání. Významný podíl tvoří i volné disponibilní zdroje, které jsou zapojovány na rozpočtem neřešené výdaje a na rozvoj kraje.

2.1.5 Střednědobý výhled rozpočtu Královéhradeckého kraje

Královéhradecký úřad mimo rozpočtu na daný rok také vypracovává výhled rozpočtu pro další roky. V tomto případě je to střednědobý plán do roku 2022. Tento výhled rozpočtu z hlediska plánovaných příjmů a výdajů znázorňuje Graf 13 a Graf 14.

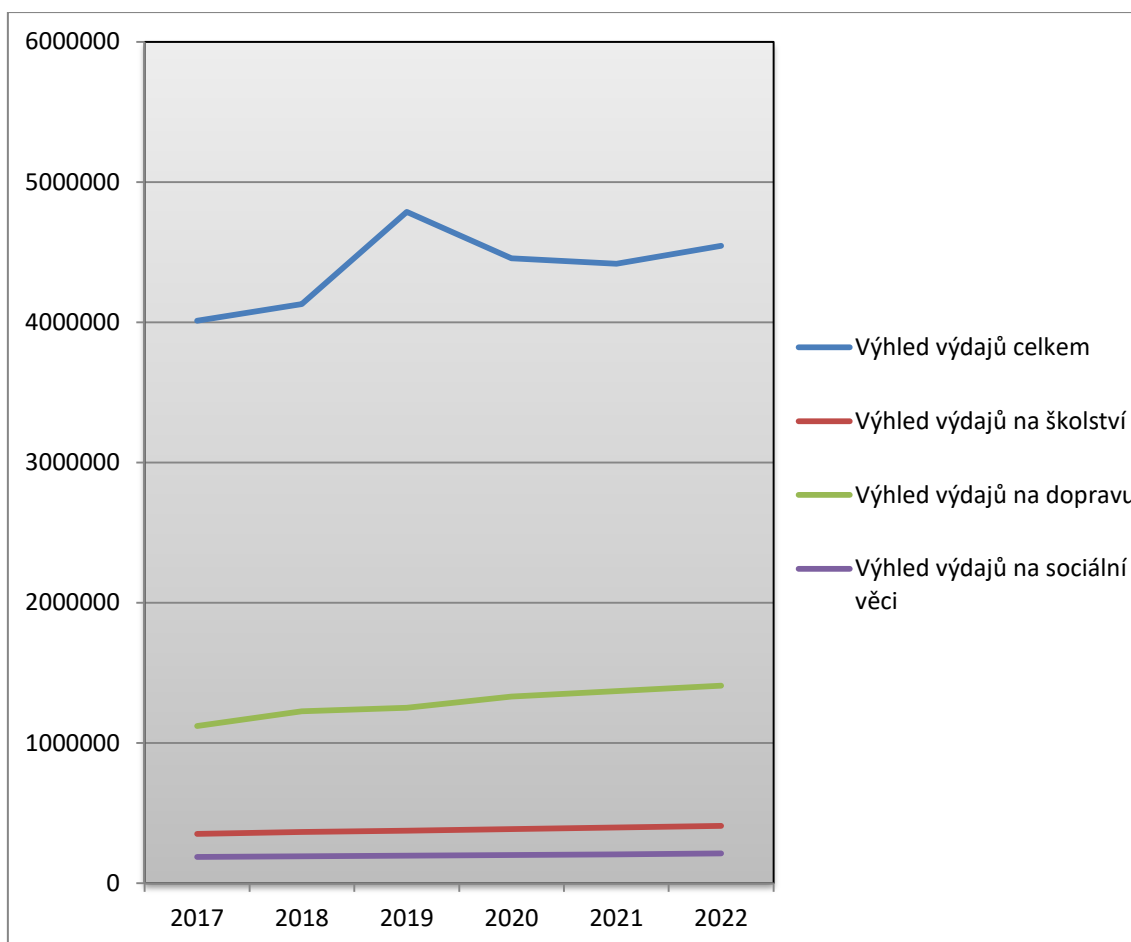
Graf 13 - Výhled příjmů v rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Graf znázorňuje nástin rozpočtů, které by měly být v dalších letech do roku 2022, jak je již zmíněno výše. Lze však vidět, že zde je velmi malý podíl neinvestičních přijatých dotací na rozdíl od skutečnosti v tomto roce i letech minulých. Důvodem je fakt, že tento graf používá data z předpokládaných schválených rozpočtů, avšak ne upravovaných.

Graf 14 - Výhled výdajů v rozpočtu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

V případě Grafu 14 jde o podobnou záležitost jako v Grafu 13, tudíž výhledy konkrétních odvětví nemají příliš vypovídající hodnotu. Avšak přeci jen lze z tohoto grafu odvodit nějakou informaci a to je vývoj celkových výdajů. Je vidět, že tyto celkové výdaje mají rostoucí tendenci, která je narušena rokem 2019, kdy se předpokládají výdaje o dost vyšší. Příčinou tohoto „skoku“ je jediná věc, a tou je Odbor investic a evropských projektů. Zde se totiž počítá s kapitálovou investicí pro modernizaci a dostavbu Oblastní nemocnice Náchod během všech těchto let okolo 0,5 mld. Kč, ale v roce 2019 je v plánu investovat přes 1 mld. Kč. Tento rozdíl dělá cca 0,5 mld. Kč, a pokud se tato částka porovná s vývojem výhledu celkových výdajů v grafu, tak lze vidět, že velký „skok“ v roce 2019 je zapříčiněn právě zhruba touto částkou peněz.

Co se týče zařazování investičních výdajů z hlediska rozpočtu, řídí se krajský úřad Královéhradeckého kraje vyhláškou č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě,

v platném znění. Obecně investice je výdaj, kde je doba použitelnosti delší než jeden rok a pořizovací cena nad 40 tis. Kč (u dlouhodobého nehmotného majetku nad 60 tis. Kč) Účtování musí být i v souladu se zákonem o účetnictví 563/1991 Sb. a vyhláškou MF č. 410/2009 Sb., v platném znění.

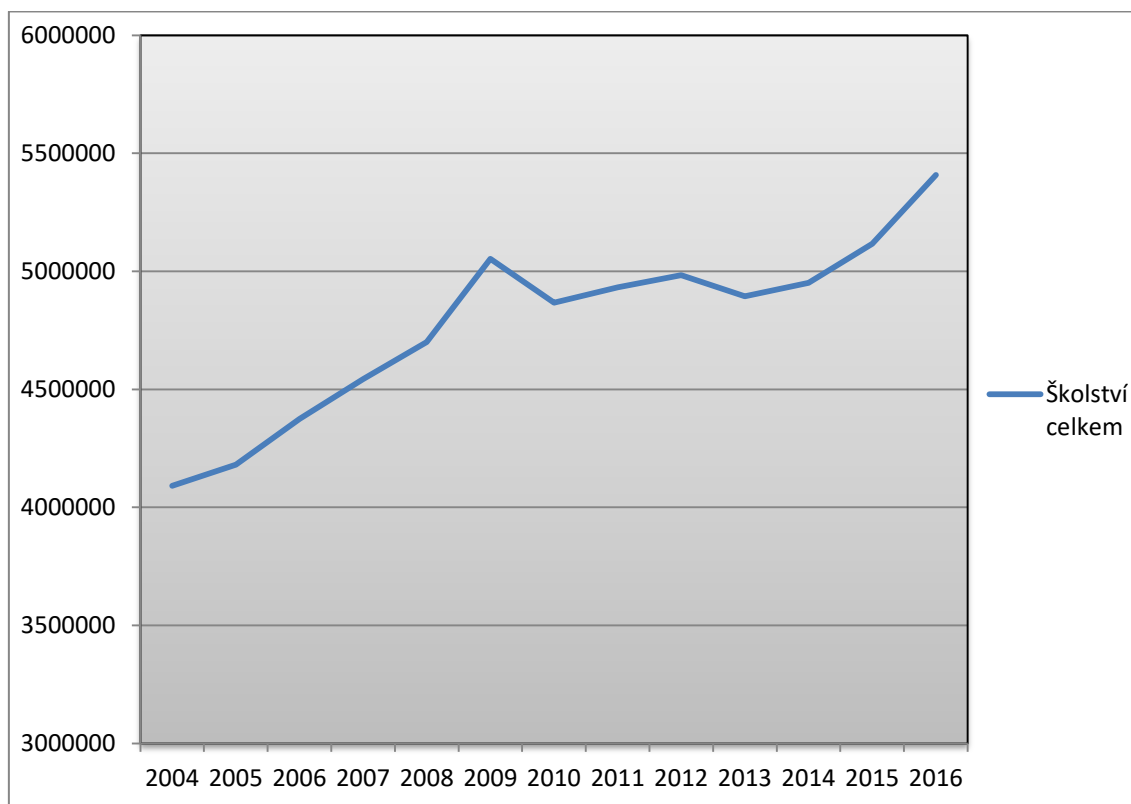
2.2 Financování vybraných odvětví Královéhradeckého kraje

Pro tuto kapitolu jsou vybrána odvětví školství, doprava a sociální věci, protože ve výdajích Královéhradeckého kraje představují největší podíl na celkových výdajích.

2.2.1 Školství

Školství v Královéhradeckém kraji představuje největší část celkových výdajů. V posledních letech se v Královéhradeckém kraji tyto výdaje pohybují okolo 5 mld. Kč. Vývoj těchto výdajů znázorňuje Graf 15.

Graf 15 - Výdaje na školství Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

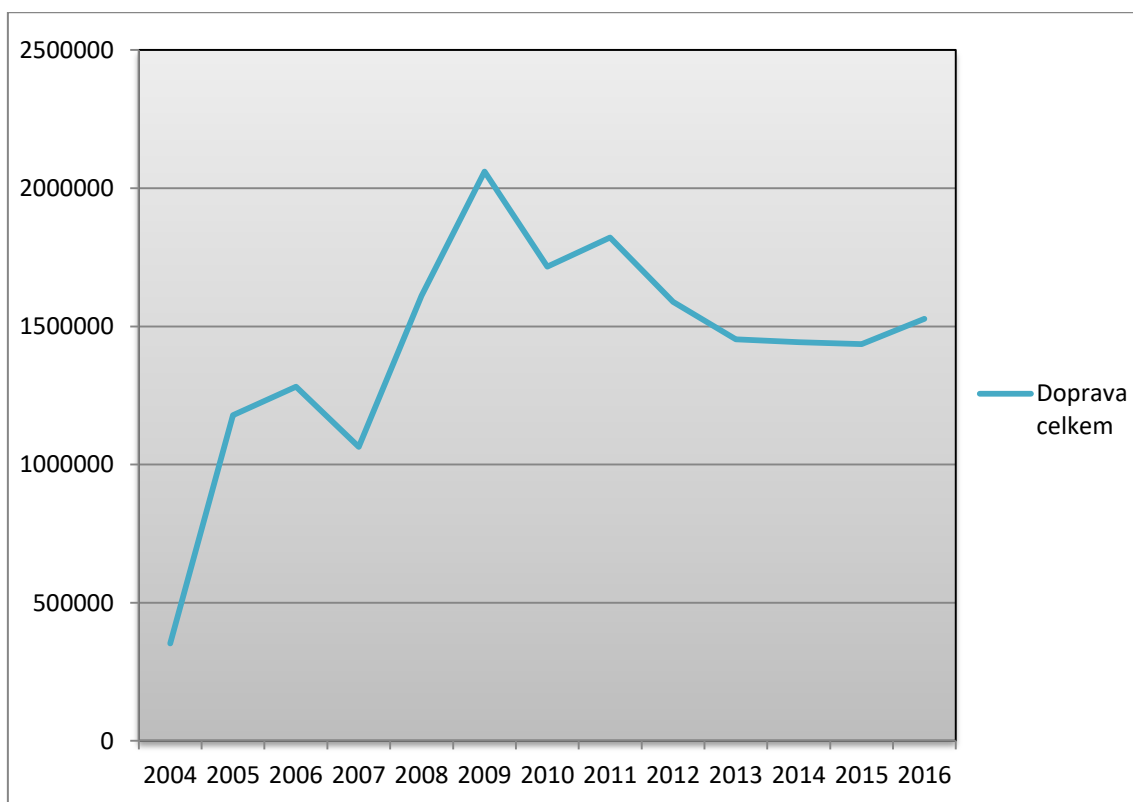
Lze si všimnout, že křivka grafu je velmi podobná křivce celkových výdajů. To značí dvě fakta. Že školství je opravdu velmi velkou částí celkových výdajů a že je tato částka velmi poplatná celkovým příjmům, tudíž velmi závisí na hospodaření kraje, kolik odvětví školství bude mít přiděleno prostředků.

2.2.2 Doprava

Odvětví dopravy představuje druhou největší část celkových výdajů. U dopravy se však nedá příliš hovořit o podobnosti s celkovými výdaji. Od roku 2004 do roku 2016 se tyto výdaje pohybují v rozmezí cca 0,4 – 2,1 mld. Kč.

Tento výkyv je způsoben růzností potřeb financování odvětví dopravy. Například u silničních výdajů určitý rok jsou za potřebí velké investice pro vybudování nové silniční sítě a jiný rok jsou za potřebí pouze výdaje na opravu a údržbu silnic. To se samozřejmě velmi projeví na výdajích pro toto odvětví za daný rok. Vývoj těchto výdajů ukazuje Graf 16.

Graf 16 - Výdaje na dopravu Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

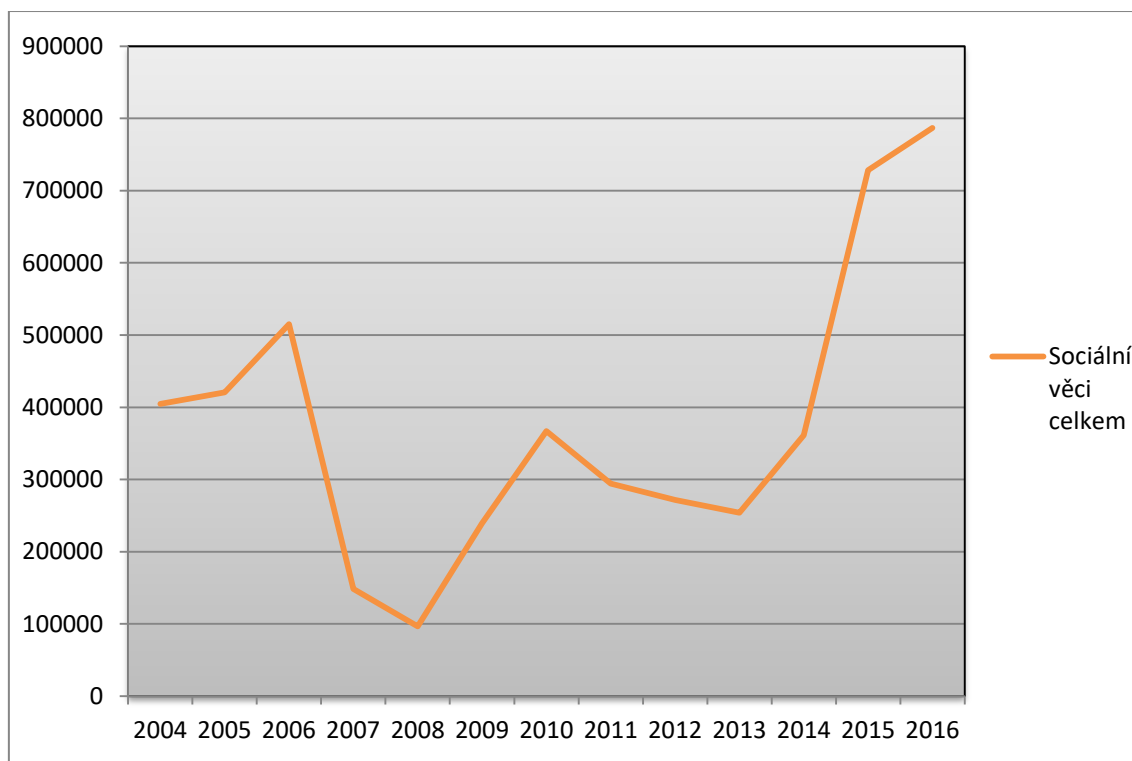
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Jak je na grafu vidět, výkyvy od roku 2004 jsou značné. Od roku 2013 lze však pozorovat pouze mírné výkyvy, čemuž odpovídají i výdaje na konkrétní položky dopravy, které jsou od roku 2013 téměř shodné.

2.2.3 Sociální věci

Sociální věci představují odvětví, které v Královéhradeckém kraji tvoří třetí největší část celkových výdajů. Ani zde nelze hovořit o podobnosti s celkovými výdaji. Ač se nejedná o tak velké položky, jako tomu bylo u předchozích odvětví, výkyvy ve výdajích sociálních věcí jsou opravdu velké. Vývoj výdajů na sociální věci zachycuje Graf 17.

Graf 17 - Výdaje na sociální věci Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

Na grafu lze vidět velký propad výdajů v roce 2007. V tomto roce byly příspěvky na provoz příspěvkových organizací zhruba o 327 mil. Kč menší než předchozí rok, což je hlavní příčinou tohoto propadu. Od roku 2009 se však zvýšily výdaje na sociální prevenci, které pak v dalších letech kolísaly. Dále začaly opět růst příspěvky příspěvkovým organizacím na provoz. V roce 2014 však

Královéhradecký kraj dostal od Ministerstva práce a sociálních věcí téměř trojnásobně vyšší příjmy než v roce 2013, které se v dalších letech více než zdvojnásobily. Tím pádem se výdaje na sociální věci Královéhradeckého kraje významně zvýšily. Z tohoto navýšení příjmů z MPSV připadl v sociálních věcech Královéhradeckého kraje nejvyšší podíl poskytovatelům sociálních služeb.

Důvod kolísání v grafu je, že v roce 2007 došlo ke změně způsobu financování sociálních služeb (zák. č. 108/2006 Sb.). V roce 2006 činil objem prostředků poskytovaných Královéhradeckým krajem v rámci souhrnného dotačního vztahu státního rozpočtu k rozpočtu kraje 409351 tis. Kč a v r. 2007 jen 78997 tis. Kč (snížení o dotaci na sociální služby). Dotace na sociální služby byly poskytovány jako účelová dotace v průběhu roku a bylo s ní účtováno podle stanovené metodiky jako o průtokové dotaci plusem při přijetí a mínusem při přeposlání na příslušného adresáta dotace, tím pádem neovlivňovala rozpočet kraje.

3 Ukazatele efektivity výdajů

Tato kapitola navazuje na Podkapitulu 1.1.4, kde jsou nastíněny ukazatele efektivity veřejného sektoru. Pro tuto práci je vybrán ukazatel jednotlivých výdajů na 1 obyvatele, který je v Kapitole 4 doplněn indexem stáří jednotlivých měřených lokalit a důkladněji zapojen do kontextu. Kapitola 3 slouží pro nastínění tohoto ukazatele v Královéhradeckém kraji.

3.1 Ukazatel výdajů na obyvatele

Tato podkapitola je zaměřena na již na výše zmiňovaný výpočet efektivity výdajů Královéhradeckého kraje v přepočtu na jednoho obyvatele, kde je množství výdajů vyděleno počtem obyvatel v daném roce. V jednotlivých odvětvích je zde spočítán tento ukazatel za rok 2016 a také vývoj tohoto ukazatele od roku 2004, přičemž za každý rok bude počítáno s počtem obyvatel Královéhradeckého kraje, který byl v daném roce vypočítán vždy k datu 31. 12. Tyto počty obyvatel nastiňuje Tabulka 2.

Tabulka 2 - Počet obyvatel Královéhradeckého kraje 2004-2016 k datu 31.12.

Rok / Kraj	Královéhradecký kraj
2004	547296
2005	548368
2006	549643
2007	552212
2008	554520
2009	554402
2010	554803
2011	553856
2012	552946
2013	551909
2014	551590
2015	551421
2016	550804

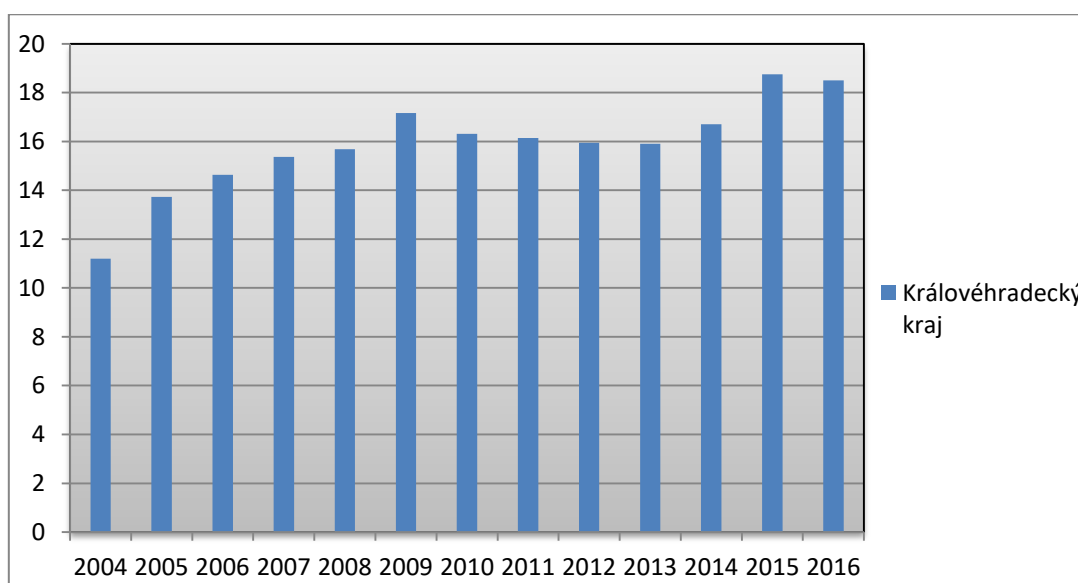
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Co se týče celkových výdajů na 1 obyvatele, je tato hodnota pro Královéhradecký kraj:

$$10192884,17 / 550804 = 18,50547 \text{ tis. Kč/os}$$

Na Grafu 18 lze vidět, že pomyslná křivka těchto výdajů je logicky takřka stejná jako křivka vývoje celkových výdajů Královéhradeckého kraje.

Graf 18 - Vývoj celkových výdajů na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

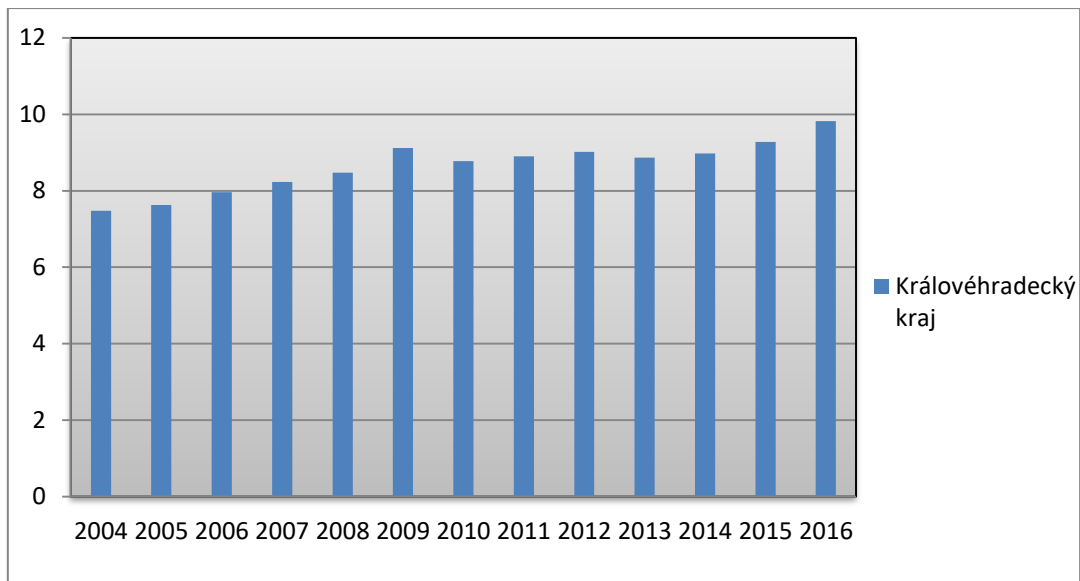
U výdajů kapitoly školství 1 obyvatele, je tato hodnota pro Královéhradecký kraj:

$$5408769,06 / 550804 = 9,819771 \text{ tis. Kč/os}$$

Tato hodnota je více než polovina hodnoty celkových výdajů, z čehož je jasné, že výdaje na školství tvoří hlavní část výdajů Královéhradeckého kraje. Graf 19 znázorňuje tento vývoj, kde lze vidět, že tato hodnota v posledních třech letech opět roste a v posledním roce je na nejvyšší hodnotě od roku 2004.

Graf 19 - Vývoj výdajů na školství na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

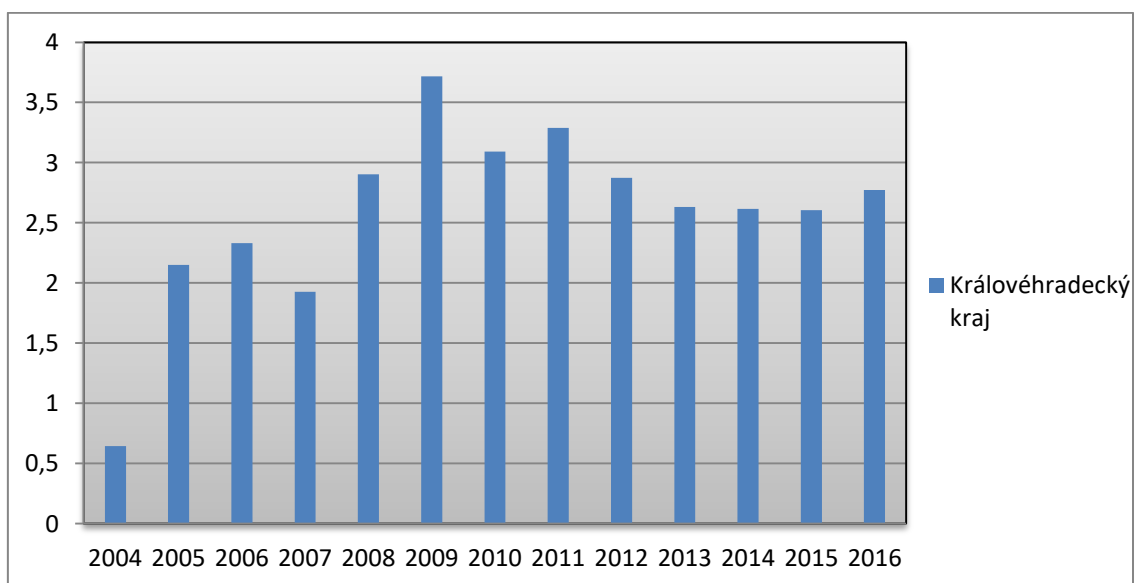
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

U výdajů kapitoly dopravy 1 obyvatele, je tato hodnota pro Královéhradecký kraj:

$$1527363,7 / 550804 = 2,772971 \text{ tis. Kč/os}$$

Tato hodnota, jak je vidět na Grafu 20, v posledních pěti měřených letech zdaleka nekolísala tolik, jako tomu bylo v předešlých měřených letech. Je však jasné, že tento ukazatel velmi ovlivňují investice, které jsou v daném roce nezbytné.

Graf 20 - Vývoj výdajů na dopravu na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

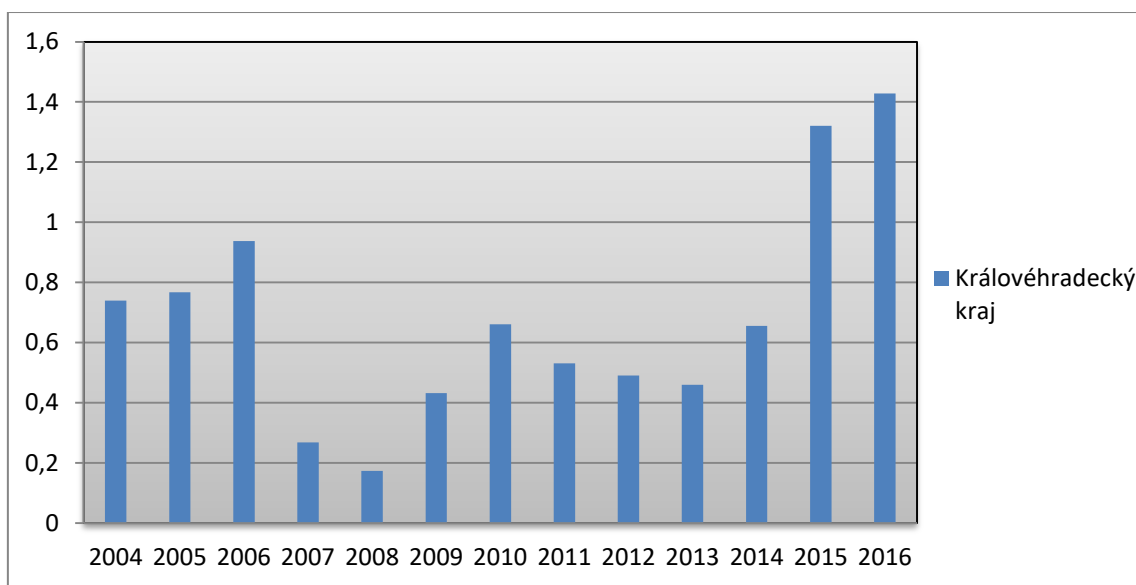
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

U výdajů kapitoly sociální věci 1 obyvatele, je tato hodnota pro Královéhradecký kraj:

$$786700,97 / 550804 = 1,428277518 \text{ tis. Kč/os.}$$

Tato hodnota je oproti výše měřeným odvětvím nižší, čímž by se mohlo zdát, že lidé v Královéhradeckém kraji mají malou sociální podporu. Nelze však opomenout fakt, že největší výdaje samotného státního rozpočtu náleží právě sociálním věcem (důchody atd.) a nejvíce prostředků státního rozpočtu podle kapitol jde na Ministerstvo práce a sociálních věcí. Oproti tomu mají obecně kraje k dispozici o hodně nižší prostředky v rámci samostatné a přenesené působnosti. Vývoj kapitoly sociálních věcí na 1 obyvatele znázorňuje Graf 21. Hodnoty těchto výdajů velmi kolísají, jak lze vidět. Příčina tohoto kolísání je již popsána v Podkapitole 2.2.3.

Graf 21 - Vývoj výdajů na sociální věci na 1 obyvatele Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25]

4 Komparace financování

Tato kapitola se zabývá komparací financování Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje ve stejných odvětvích jako předchozí kapitola a to podle odborů kraje či kapitol výdajů. Původně byl úmysl vybrat kraje v rámci Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod, ale data krajského úřadu Libereckého kraje nebyla zveřejněna ve formě, která by byla vypovídající pro tuto práci. Tím pádem byl zvolen Olomoucký kraj, který sousedí s Pardubickým krajem a také má hranice s Polskem stejně jako Královéhradecký a Pardubický kraj. Jelikož tyto kraje mají rozdílný počet obyvatel, bylo by zajímavé porovnat tyto regiony objektivněji. K tomu slouží porovnání ve druhé části kapitoly, kde jsou jednotlivé hodnoty přepočteny na jednoho obyvatele daného regionu, aby se tato nerovnost eliminovala, čímž se také zjistí komparace efektivnosti jednotlivých lokalit v daných odvětvích. Zároveň je v této části zahrnuto porovnání s celou Českou republikou konkrétně se skutečnými plněními kapitol ve státním rozpočtu. Zde je taktéž proveden přepočet na jednoho obyvatele ČR. Počet obyvatel v těchto krajích a v celé ČR bude určen zvlášť podle daného roku, ke kterému se vztahuje komparace. V Tabulce 3 lze vidět tyto počty obyvatel vybraných lokalit od roku 2004 do roku 2016. Zde v první podkapitole je také vypočítán index stáří jednotlivých měřených lokalit, který poté bude zahrnut do kontextu ve druhé části kapitoly.

Tabulka 3 - Počet obyvatel vybraných krajů a České republiky 2004-2016 k datu 31.12.

Rok / Kraj	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj	Olomoucký kraj	Česká republika
2004	547296	505193	639423	10206923
2005	548368	505553	639161	10234092
2006	549643	506808	639894	10266646
2007	552212	508921	641791	10322689
2008	554520	513703	642137	10429692
2009	554402	515868	642041	10491492
2010	554803	516776	641681	10517247
2011	553856	516260	638638	10496672
2012	552946	516409	637609	10509286
2013	551909	515985	636356	10510719
2014	551590	516372	635711	10524783
2015	551421	516149	634718	10542942
2016	550804	517087	633925	10565284

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.1 Index stáří

V této podkapitole se bude tento index vypočítávat nejen pro Královéhradecký kraj, ale také pro Pardubický kraj, Olomoucký kraj a celou Českou republiku, což poté bude sloužit jako doplňující údaj při komparaci těchto vybraných lokalit ve druhé části kapitoly. Data jsou brána z Českého statistického úřadu, kde je pro věkovou skladbu obyvatel v krajích nejaktuálnější zveřejněný rok 2016.

4.1.1 Index stáří Královéhradeckého kraje

V Královéhradeckém kraji je počet osob 0-14 let roven 84212 obyvatelům a počet osob 65 a více let je roven 111172 obyvatelům. Výpočet indexu stáří je potom:

$$\text{Index stáří}_{\text{KHK}} = 111172 / 84212 * 100 = 132$$

4.1.2 Index stáří Pardubického kraje

V Pardubickém kraji je počet osob 0-14 let roven 80394 obyvatelům a počet osob 65 a více let je roven 98489 obyvatelům. Výpočet indexu stáří je potom:

$$\text{Index stáří}_{\text{PAK}} = 98489 / 80394 * 100 = 123$$

4.1.3 Index stáří Olomouckého kraje

V Olomouckém kraji je počet osob 0-14 let roven 96735 obyvatelům a počet osob 65 a více let je roven 122257 obyvatelům. Výpočet indexu stáří je potom:

$$\text{Index stáří}_{\text{OLK}} = 122257 / 96735 * 100 = 126$$

4.1.3 Index stáří České republiky

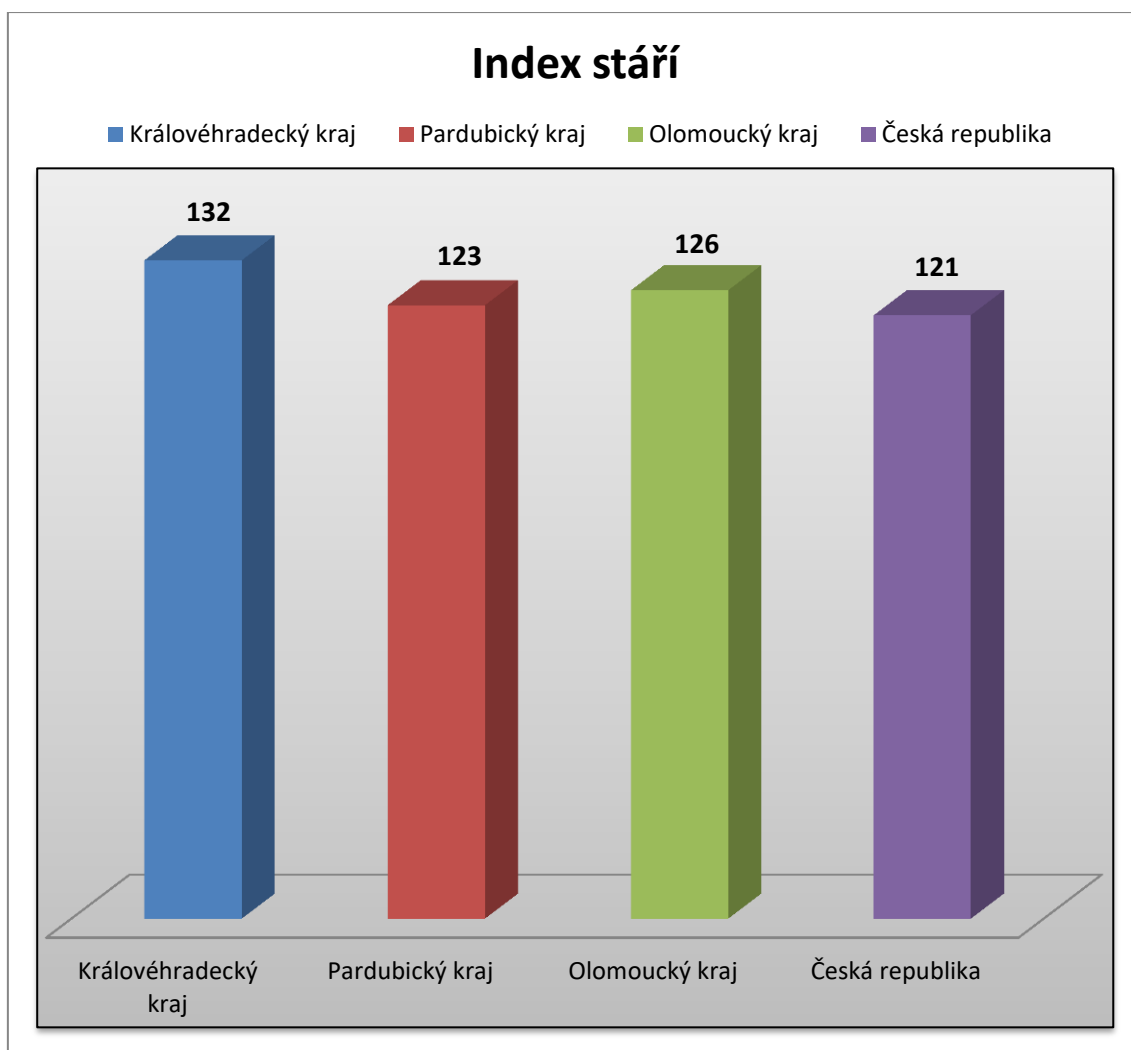
V České republice je počet osob 0-14 let roven 1647275 obyvatelům a počet osob 65 a více let je roven 1988922 obyvatelům. Výpočet indexu stáří je potom:

$$\text{Index stáří}_{\text{ČR}} = 1988922 / 1647275 * 100 = 121$$

4.1.4 Komentář k indexu stáří vybraných krajů a ČR

Z výsledků výše je jasné, že Královéhradecký kraj má větší poměr starších lidí oproti Pardubickému kraji i Olomouckému kraji. Komparace indexu stáří s dalšími kraji není předmětem této práce, avšak je jasné, že Královéhradecký kraj je obecně považován za jeden z „nejstarších“ regionů. Potvrzuje to i fakt, že oproti indexu stáří celé České republiky je rozdíl až 11 bodů indexu stáří. Graf 22 znázorňuje grafické porovnání indexu stáří měřených lokalit.

Graf 22- Index stáří vybraných krajů v roce 2016

Zdroj: Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Obecně tento index ve všech krajích ČR roste, což dokazuje i údaj z Podkapitoly 1.1.4, kde v roce 2011, kdy by naposled oficiálně měřen index stáří, byl České republice naměřen index stáří 110 oproti zde vypočítanému roku 2016, kde byl tento index 121. Dá se tedy říci, že Česká republika „stárne“.

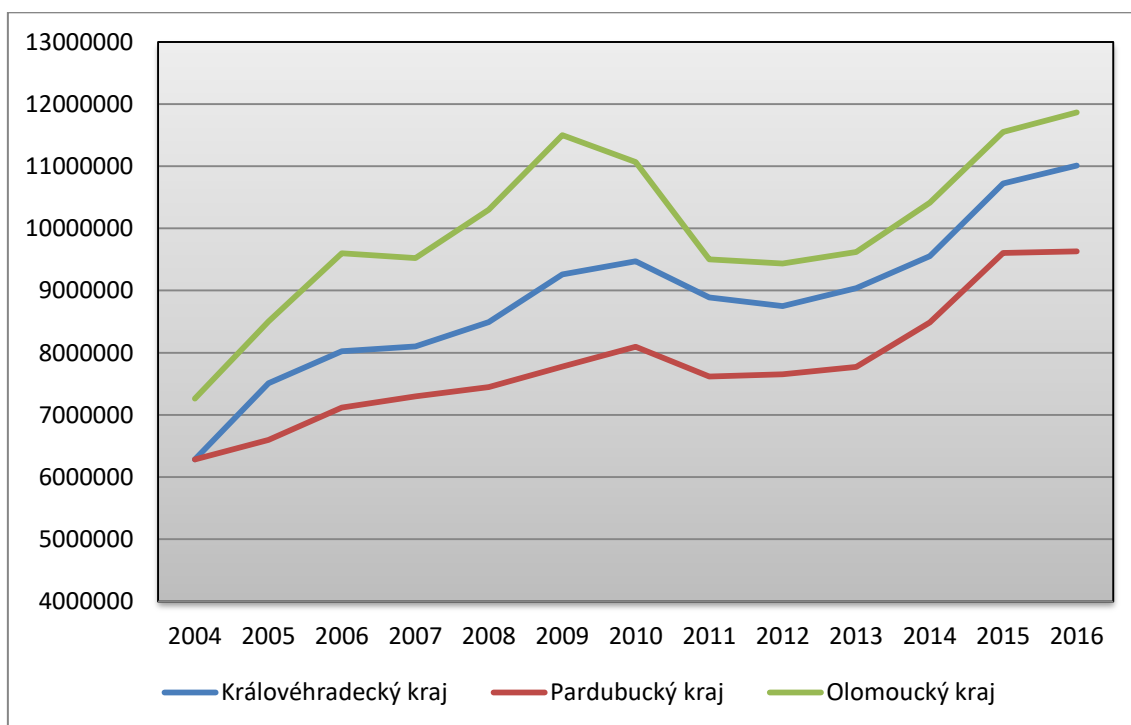
4.2 Komparace příjmů a jednotlivých výdajů

Příjmy a výdaje jednotlivých krajů nejsou stejné. V této podkapitole je ukázán rozdíl v příjmech a výdajích mezi Královéhradeckým, Pardubickým a Olomouckým krajem a také výdajů vybraných odvětví těchto krajů.

4.2.1 Komparace příjmů

Mezi vybranými kraji má nejvyšší celkové příjmy Olomoucký kraj následovaný Královéhradeckým krajem. Pardubický kraj je v tomto porovnání na třetí pozici. Celkové příjmy měřených krajů v průběhu let mají však velmi podobný průběh. To značí i křivky v Grafu 23, kde lze vidět, že jednotlivé kraje mají vrcholy v letech 2009 nebo v 2010, za nimiž následuje propad. V roce 2016 však mají všechny kraje své nejvyšší hodnoty za měřené období, tudíž lze předpokládat, by tento růst mohl trvat i nadále, pokud se ekonomika půjde vyvíjet stejným tempem.

Graf 23 - Nominální celkové příjmy Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

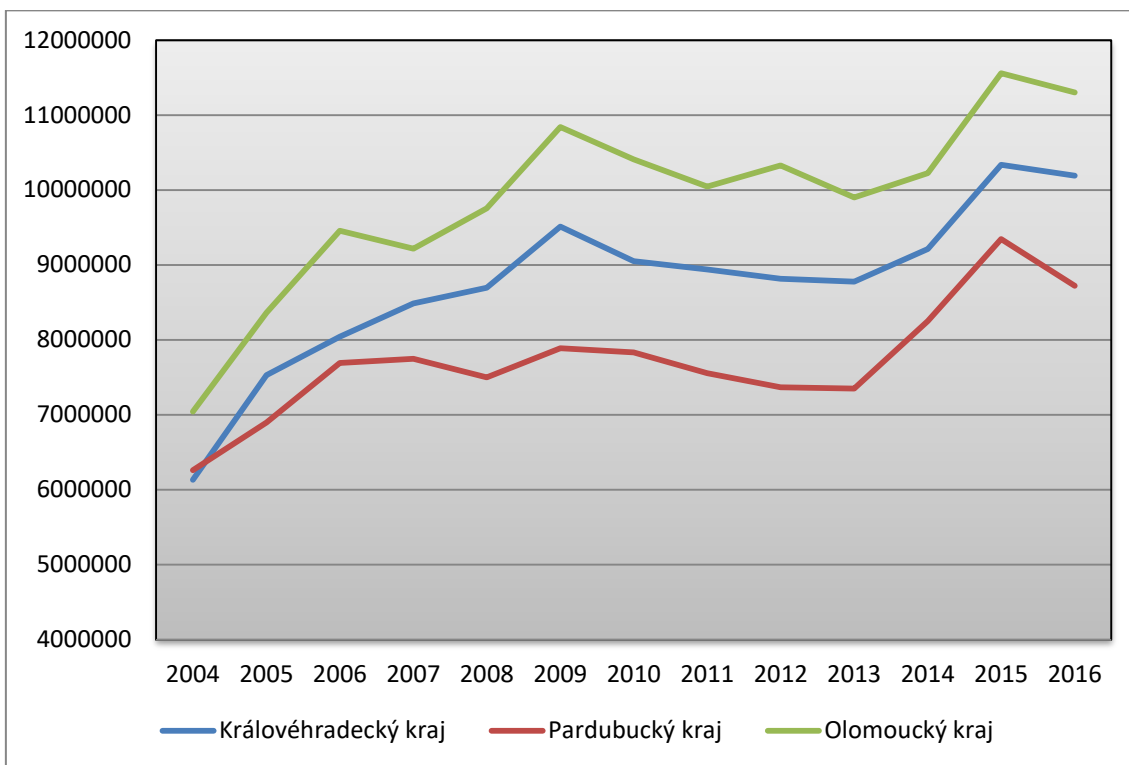

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

4.2.2 Komparace výdajů

U celkových výdajů je pořadí stejné, jako tomu bylo u celkových příjmů a průběhy křivek jednotlivých krajů jsou takřka stejné. Zde však pokles po roce 2009 není tolik zřejmý, i když dle Grafu 24 je vidět určitá stagnace všech měřených krajů či mírný pokles. Od roku 2013 opět nastupuje poměrně výrazný růst, který je pozastaven mírným poklesem v roce 2016.

Graf 24 - Nominální celkové výdaje Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

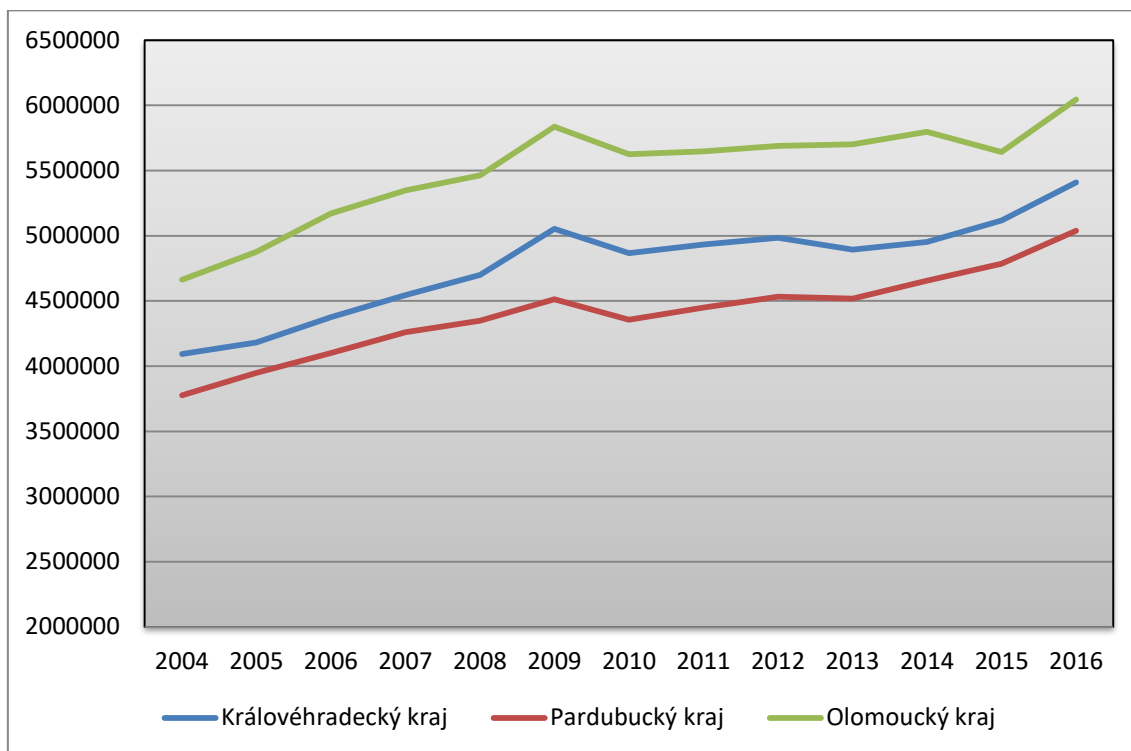
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

4.2.3 Komparace školství

Fakt, že výdajová kapitola školství je nejvýznamnější položkou celkových výdajů, neplatí pouze v Královéhradeckém kraji, ale i Pardubickém a Olomouckém. Skrz toto odvětví se nejvýrazněji aplikuje samostatná a přenesená působnost krajů. Opět lze na Grafu 25 vidět největší množství prostředků u Olomouckého kraje, dále u Královéhradeckého a poté Pardubického. Vrchol v roce 2009 u všech krajů je také přítomný. Všechny tyto vrcholy pravděpodobně mají úzkou spojitost s hospodářskou krizí v roce 2009, po níž byl objem prostředků nejen u veřejných institucí, ale u všech ekonomických subjektů zredukován nebo ve stagnaci. Lze však opět vidět, že v resortu školství od roku 2013 opět výdaje rostou, přičemž v roce 2016 mají všechny vybrané kraje svá maxima.

Graf 25 - Nominální výdaje na školství Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

4.2.4 Komparace dopravy

Odvětví dopravy představuje pro vybrané kraje druhou nejvýznamnější část celkových výdajů. Jak je již popsáno výše, tyto prostředky se mohou velmi lišit ve spojitosti s nutností investic v daných letech. Na Grafu 26 je vidět, že Pardubický kraj v roce 2004 a 2005 měl tyto výdaje nejvyšší z vybraných krajů. V dalších letech se na tomto pořadí střídali Královéhradecký kraj s Olomouckým krajem, přičemž Pardubický kraj se od té doby pohyboval za těmito kraji v množství výdajů na dopravu. Zajímavostí je, že Olomoucký kraj zaznamenal velmi výrazný propad v roce 2016, při kterém se v grafu výdajů na dopravu dostal hluboko pod oba kraje, kde meziroční rozdíl výdajů byl o více než 1,3 mld. Kč méně. V roce 2016 totiž na krajském úřadu Olomouckého kraje proběhla reorganizace odborů a rozdělování prostředků příspěvkovým organizacím je od roku 2016 téměř výlučně v kompetenci Odboru podpory řízení příspěvkových organizací. Tento případ se netýká pouze dopravy, ale i dalších odvětví.

Graf 26 - Nominální výdaje na dopravu Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

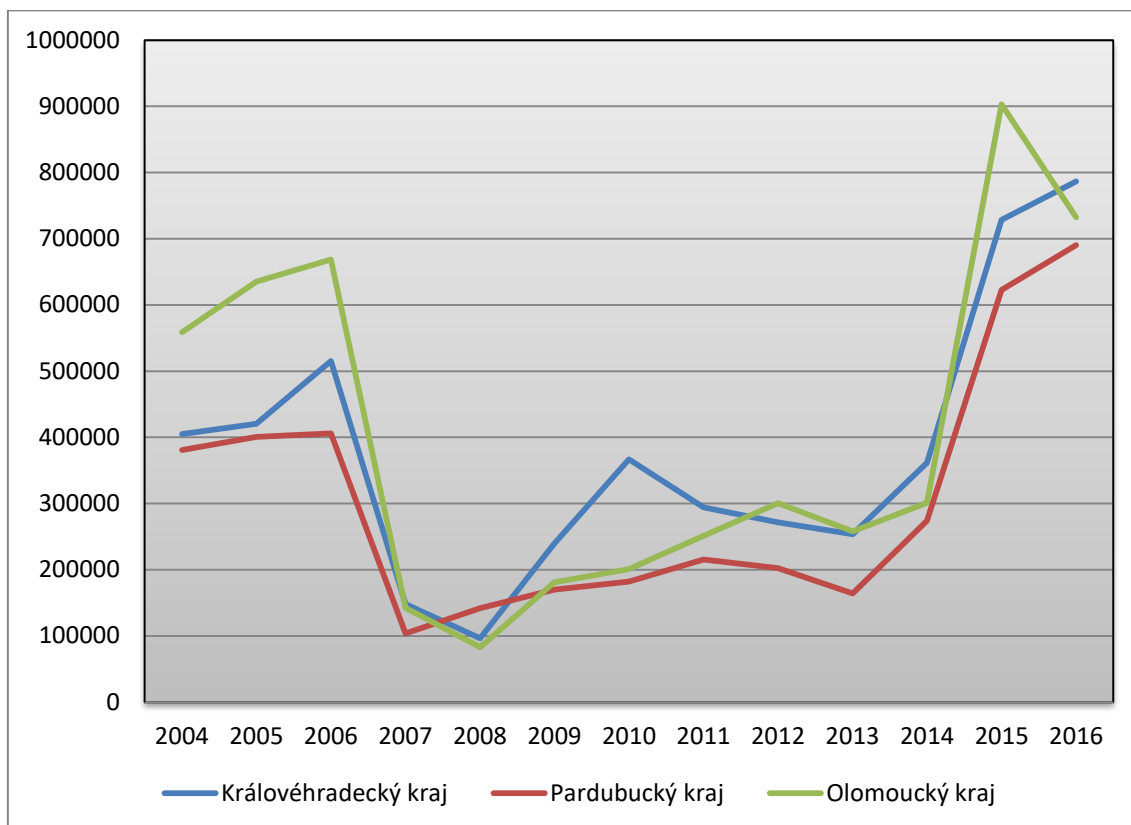

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

4.2.5 Komparace sociálních věcí

Při komparaci výdajů na sociální věci lze na Grafu 27 vidět, že Pardubický kraj se kromě roku 2008 nachází opět vždy pod křivkami Královéhradeckého a Olomouckého kraje. Pardubický i Olomoucký kraj mají podobnou tendenci růstu i poklesu těchto výdajů jako Královéhradecký kraj. Důvod tohoto kolísání je již vysvětlen v Podkapitole 2.2.3. Lze vidět, že v letech 2004 až 2006 má Olomoucký kraj výrazně vyšší výdaje na sociální věci. Od roku 2007 do roku 2016 se však v množství těchto prostředků střídá s Královéhradeckým krajem, přičemž Pardubický kraj až na jednu výjimku má vždy mírně menší výdaje na sociální věci. Zajímavostí je výraznější pokles mezi lety 2015 a 2016, který je opět způsoben reorganizací odborů.

Graf 27 - Nominální výdaje na sociální věci Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

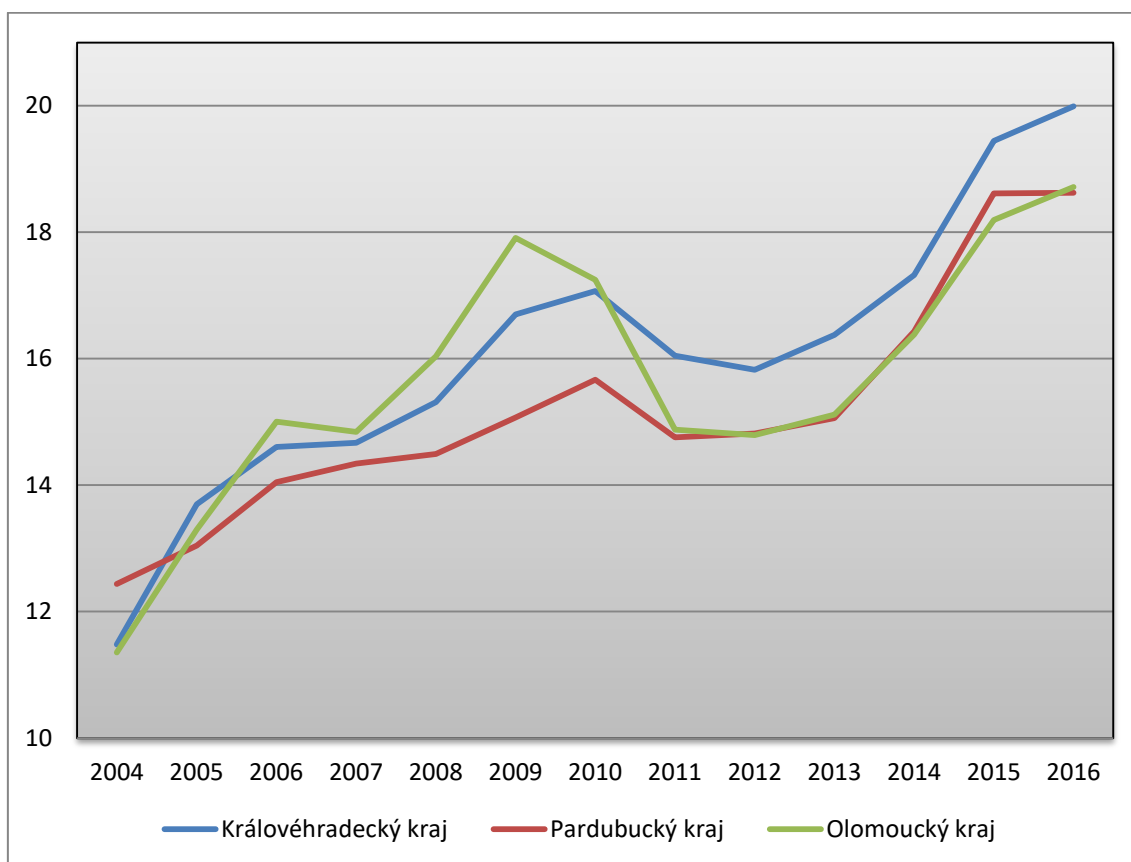
4.3 Komparace efektivnosti

Tato podkapitola na rozdíl od minulé porovnává celkové příjmy a výdaje a jednotlivé druhy výdajů mezi vybranými kraji v přepočtu na jednoho obyvatele. Je zde také ke krajům přidána komparace s celou Českou republikou, a to z hlediska celkových příjmů a výdajů a výdajů na příslušná ministerstva ČR (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo dopravy a Ministerstvo práce a sociálních věcí) také v přepočtu na jednoho obyvatele. Jednotlivé hodnoty ministerstev jsou v této podkapitole zvláště na samostatném grafu právě pod grafem s vybranými kraji. Důvodem je, že často jsou tyto rozdíly velmi velké, tím pádem pokud by tyto hodnoty byly zahrnuty v jednom grafu, rozdíly mezi kraji by byly nepatrné oproti ministerstvům, čímž by porovnávání ztrácelo smysl. Ke komparacím jednotlivých odvětví je v této podkapitole také aplikován vypočítaný index stáří jako další kritérium, které doplňuje vypočítané ukazatele.

4.3.1 Komparace efektivnosti příjmů

Jak lze vidět na Grafu 28, rozdíly mezi příjmy na 1 obyvatele vybraných krajů se značně zmenšily oproti celkovým příjmům. Pokud by se sečetly příjmy v tomto grafu, byl na tom nejlépe Královéhradecký kraj následovaný Olomouckým a poté Pardubickým. Jinak tendence růstu či poklesu je velmi podobná, jako tomu bylo u nominálních celkových příjmů.

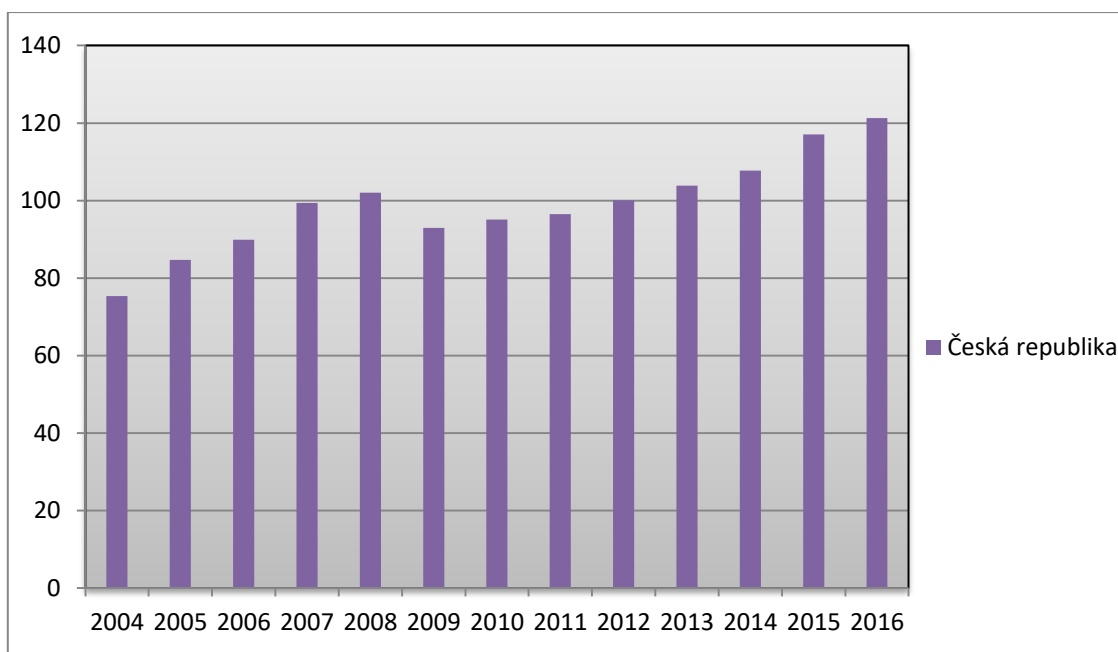
Graf 28 - Celkové příjmy na 1 obyvatele Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

Kdyby byly do Grafu 28 zahrnuty hodnoty České republiky z Grafu 29, komentář ke Grafu 28 by postrádal význam. Jak lze vidět, Česká republika disponuje daleko vyššími příjmy na jednoho obyvatele než kraje. Na Grafu 29 je taktéž vidět pokles, avšak již v roce v roce 2009 na rozdíl od krajů, kde byl tento propad o rok či dva později. Poté nastupuje opět období růstu příjmů, které byly v roce 2016 nejvyšší za měřené období a dosáhlo více než 120000,- Kč na jednoho občana ČR.

Graf 29 - Celkové příjmy na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč)

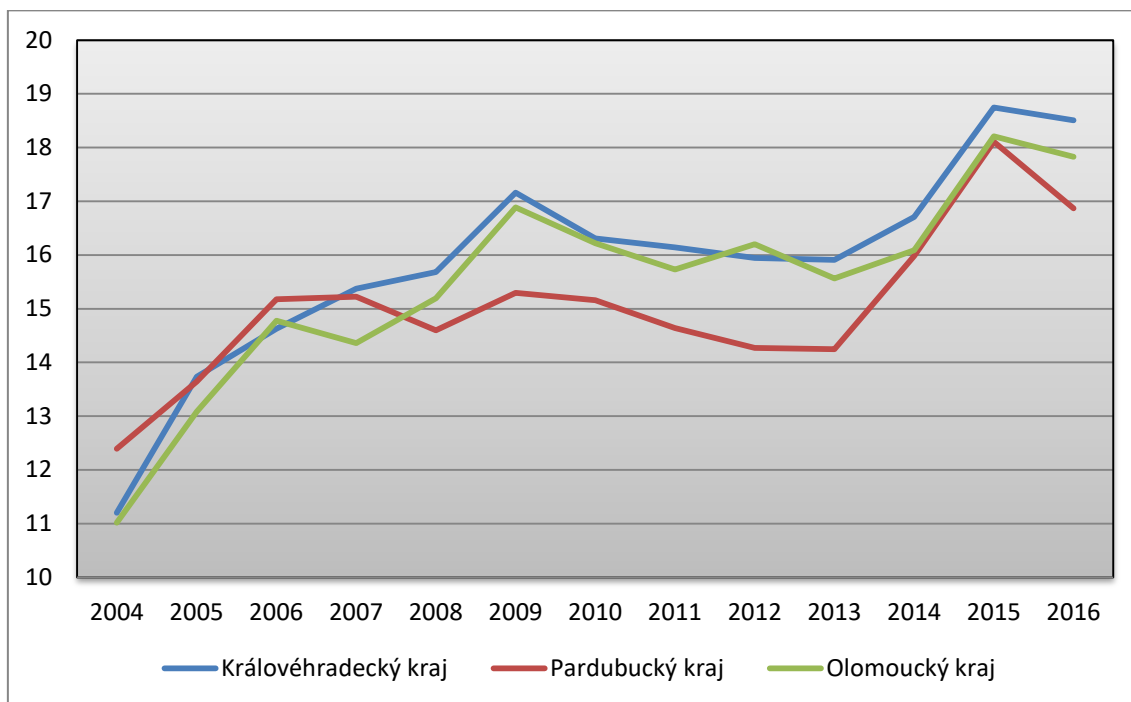

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [26]

4.3.2 Komparace efektivity výdajů

Graf 30 představuje celkové výdaje na jednoho obyvatele vybraných krajů. Tyto křivky jsou opět blíže sobě než při celkových výdajích. Královéhradecký kraj po většinu měřených let má mírně vyšší tyto výdaje než Olomoucký kraj. Pardubický kraj měl v tomto měření mírnou převahu do roku 2006. V roce 2008 měl však celkové výdaje na jednoho obyvatele nejmenší a od té doby měl tuto hodnotu poměrně výrazně nižší než Královéhradecký a Olomoucký kraj. V roce 2014 a 2015 se však Pardubický kraj velmi přiblížil k těmto krajům. V roce 2016 se rozdíl mezi kraji opět mírně zvětšily poklesem celkových výdajů na jednoho obyvatele všech krajů.

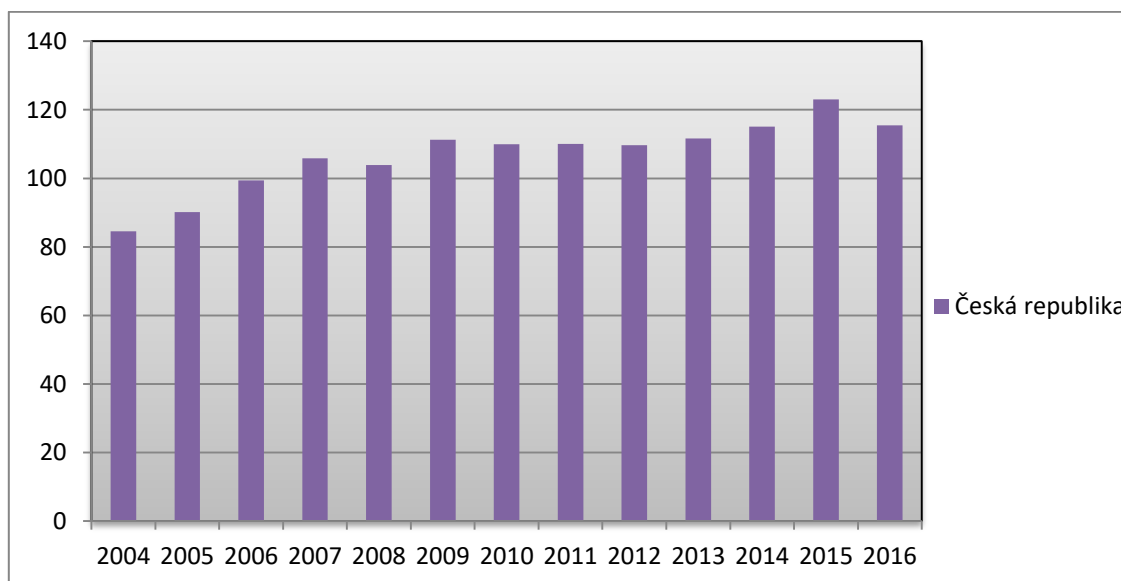
Graf 30 - Celkové výdaje na 1 obyvatele Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

V roce 2008 je opět vidět pokles výdajů na jednoho obyvatele České republiky následovaný růstem v roce 2009. Poté přišla stagnace a růst se objevil až od roku 2013 do roku 2015. V roce 2016 v Grafu 31 lze vidět opět pokles téměř na hodnotu z roku 2014.

Graf 31 - Celkové výdaje na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč)

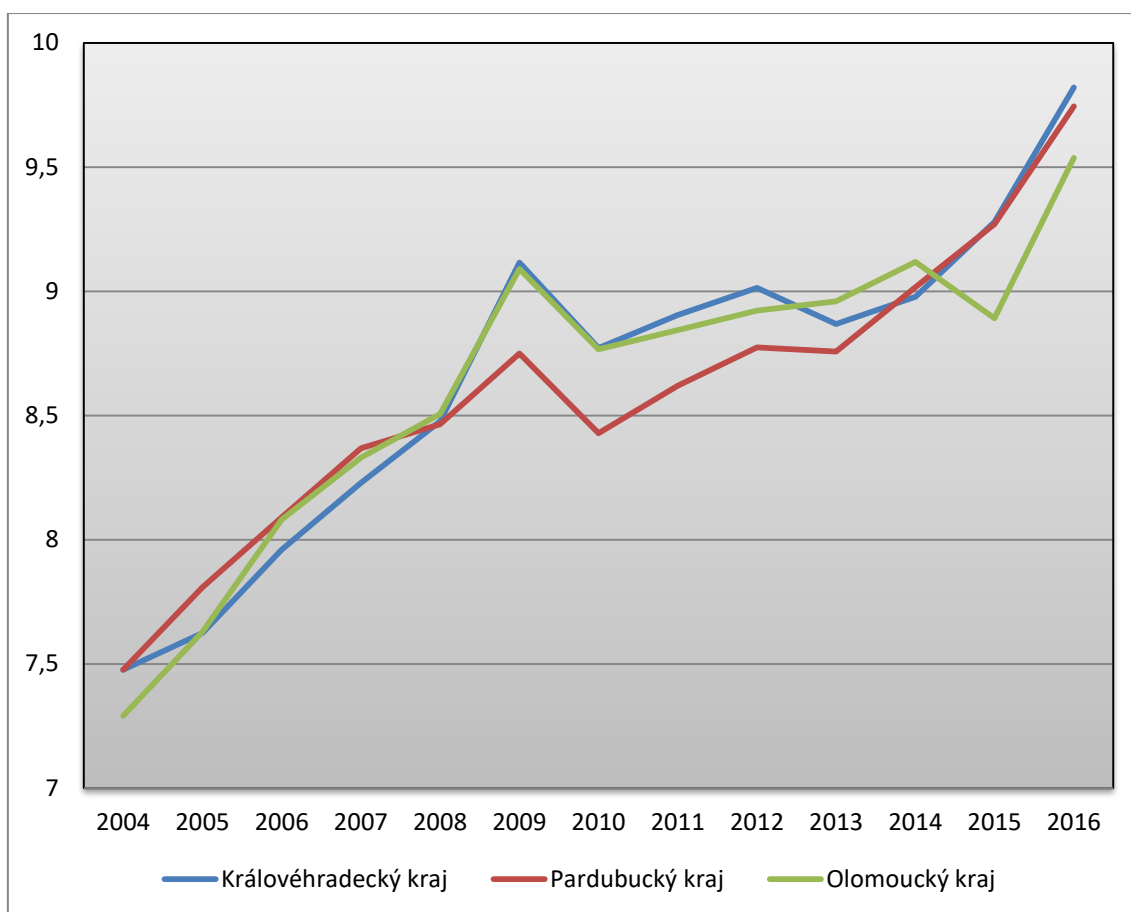

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [26]

4.3.3 Komparace efektivnosti školství

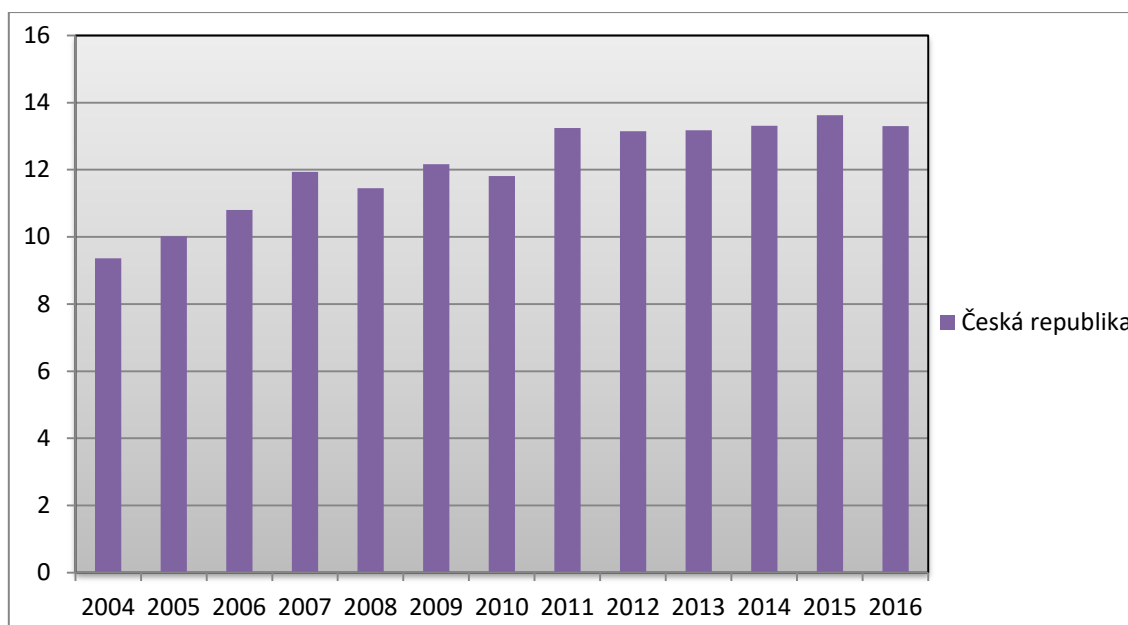
Jelikož výdaje na školství jsou u krajů nejvyššími výdaji, jejich rozdíl mezi státním rozpočtem není tak výrazný, jak lze vidět při porovnání hodnot v Grafech 32 a 33. Na Grafu 32 je u krajů vidět nárůst hodnoty v roce 2009 následován poklesem a stagnací v dalších letech. V roce 2013 u krajů opět začíná růst křivky. Průběhy křivek krajů jsou velmi podobné s mírným poklesem Pardubického kraje v letech 2009 až 2013, od něhož Pardubický kraj téměř „předstihl“ oba své „soupeře“.

Graf 32 - Výdaje na 1 obyvatele na školství Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

Graf 33 - Výdaje na školství na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [26]

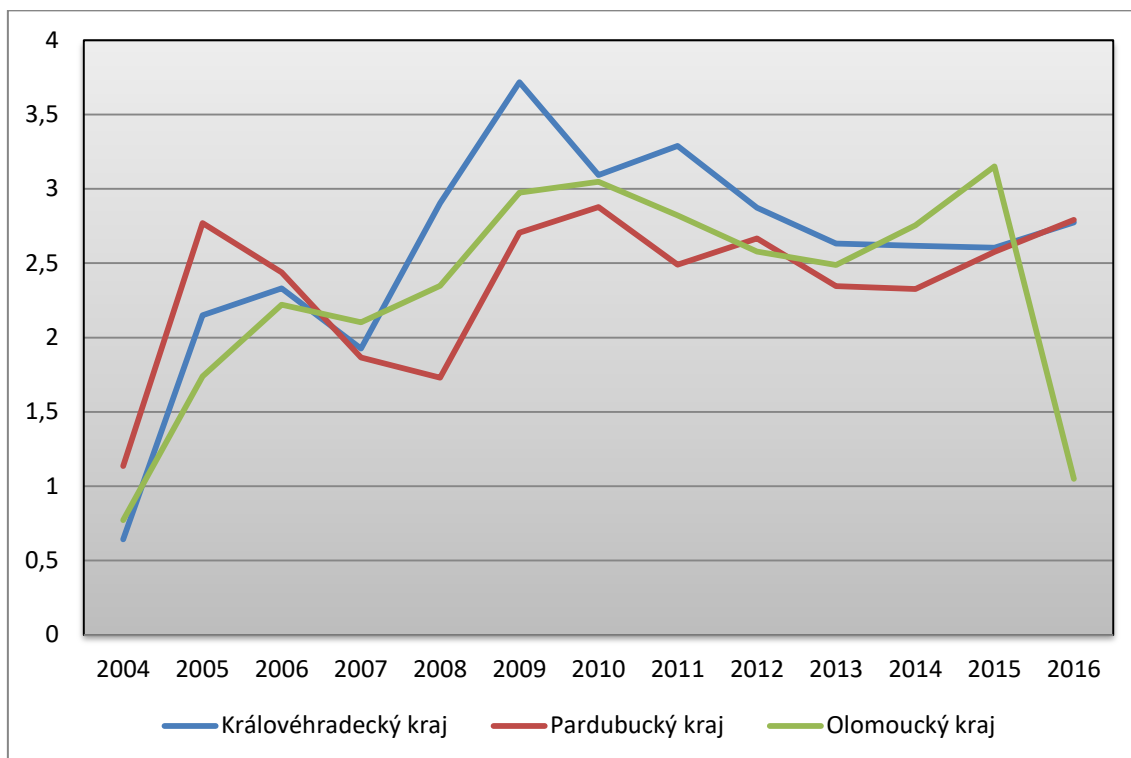
Zde již lze aplikovat index stáří, který má Pardubický kraj nejnižší (123) z vybraných krajů. Z grafu je vidět, že oproti celkovým výdajům, kde Pardubický kraj v roce 2016 má poměrně o dost méně než Královéhradecký kraj (132), v odvětví školství je tento rozdíl minimální, což může být způsobeno právě věkovou skladbou obyvatel, kde výdaje na školství budou určitě vyšší pro mladší občany než pro starší.

4.3.4 Komparace efektivity dopravy

Jak je již psáno výše, doprava je odvětví, ve kterém je kolísání výdajů běžné v závislosti na velkých investicích. To dokazuje i Graf 34, kde je vidět kolísání výdajů dopravy na jednoho obyvatele v krajích. Královéhradecký kraj zde má opět celkově nejvyšší výdaje z vybraných krajů. Po sečtení těchto hodnot je Pardubický kraj na druhém místě, avšak toto umístění je velmi ovlivněno poklesem Olomouckého kraje v roce 2016. V tomto odvětví nelze příliš efektivně aplikovat index stáří, protože tyto výdaje zahrnují jak veřejnou dopravu, tak stavby a opravy silnic, což se lidí 0-14 let a 65 a více let buď příliš netýká, nebo se tyto služby prolínají.

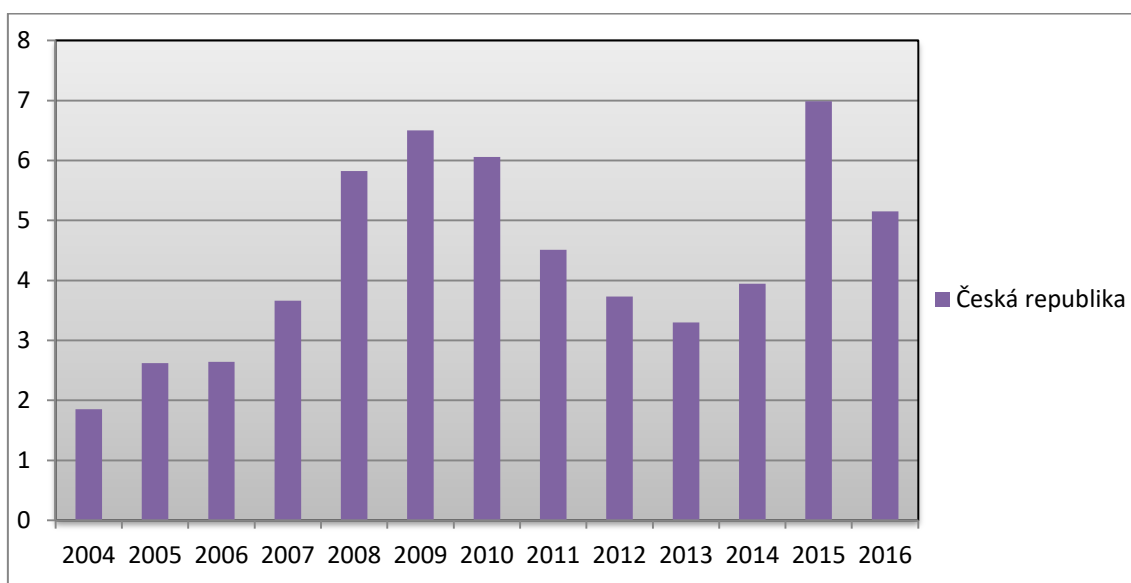
Graf 34 - Výdaje na 1 obyvatele na dopravu Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

Výdaje Ministerstva dopravy taktéž kolísají, jak lze vidět na Grafu 35. Celkové hodnoty na tomto grafu jsou zhruba dvojnásobné oproti hodnotám krajů na Grafu 34.

Graf 35 - Výdaje na dopravu na 1 obyvatele ČR (v tis. Kč)

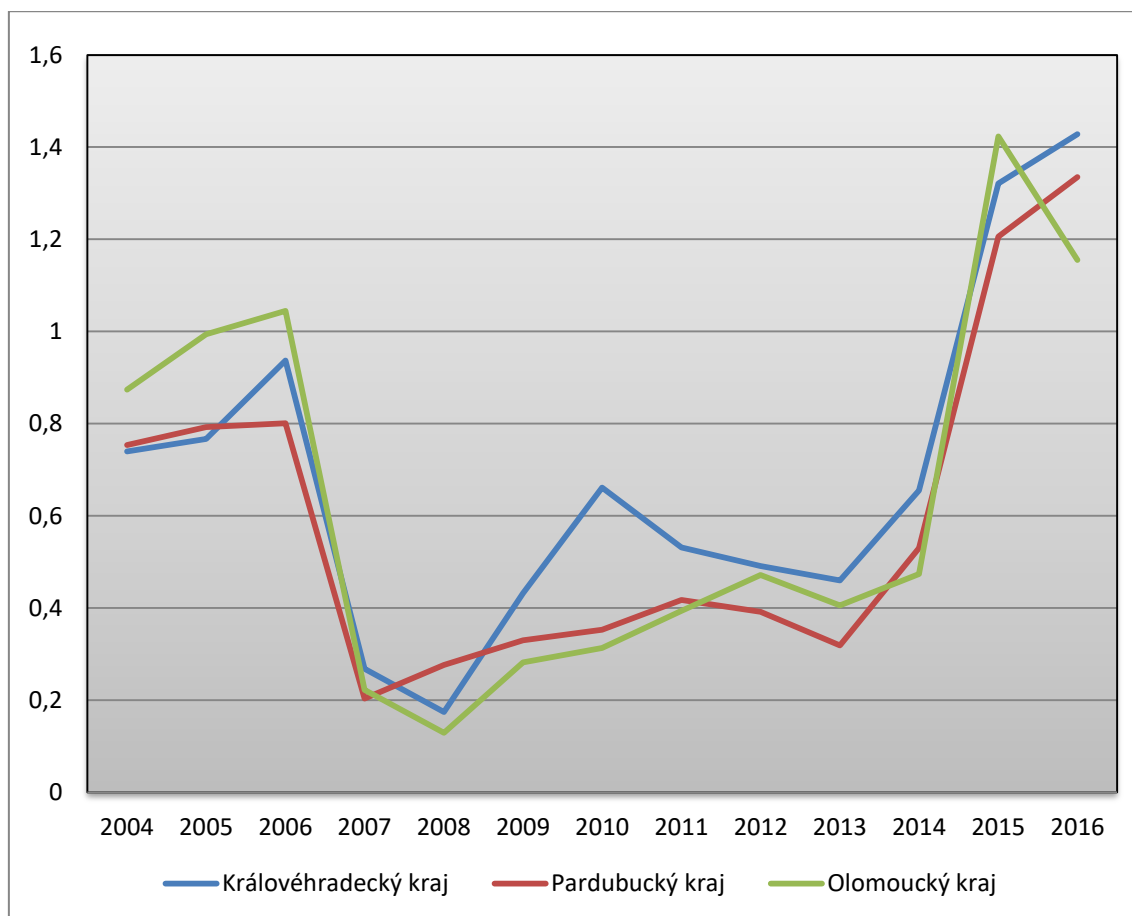
Zdroj: vlastní zpracování dle dat [26]

4.3.5 Komparace efektivnosti sociálních věcí

Odvětví sociálních věcí je pro občany velmi důležité. Státní rozpočet proto Ministerstvo práce a sociálních věcí přiděluje jednoznačně nejvíce prostředků ze všech ministerstev. Tento fakt se ukazuje i na hodnotách Grafu 37, které by absolutně zastínilly hodnoty v Grafu 36.

V tomto odvětví lze velmi názorně aplikovat index stáří. Královéhradecký kraj s indexem stáří 132 má největší poměr sociálních výdajů na osobu z vybraných krajů. V součtu pomyslné druhé místo zaujímá Olomoucký kraj s indexem stáří 126. Nejméně prostředků na výdaje sociálních věcí má v součtu Pardubický kraj s indexem stáří 123. Sociální výdaje mají často spojitost s vysokým věkem. Proto toto pořadí pravděpodobně není náhodou a jedná se o logické vyústění situace.

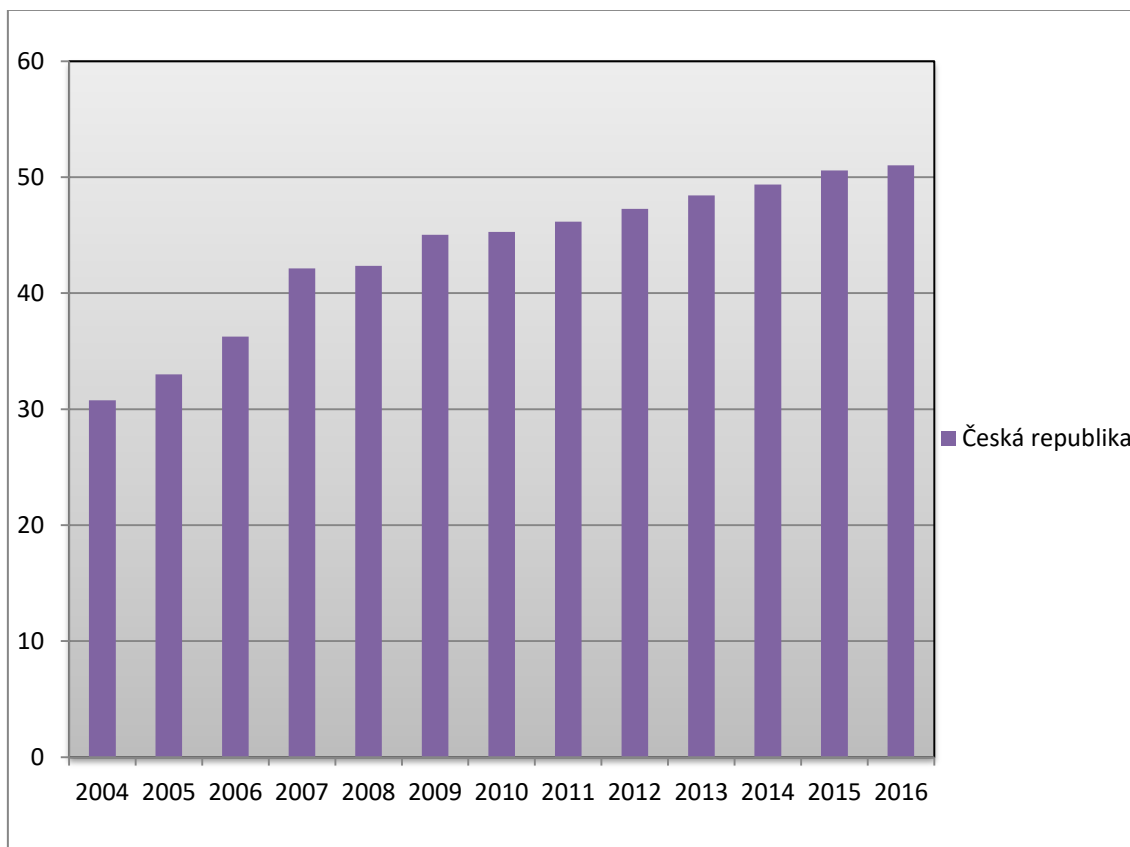
Graf 36 - Výdaje na 1 obyvatele na sociální věci Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [25] [28] [27]

Zatímco kolísání u výdajů sociálních věcí na obyvatele krajů je velké (jak je již zdůvodněno v Podkapitole 2.2.3), ve státním rozpočtu tyto výdaje od roku 2004 stále rostou a dokonce i v roce 2008, který je velmi poznamenán hospodářskou krizí, byl mírný růst těchto výdajů, jak lze vidět na Grafu 35.

Graf 37 - Výdaje na 1 obyvatele na sociální věci ČR (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat [26]

Shrnutí výsledků

Z grafů v praktické části práce vyplývá, že Královéhradecký kraj pracuje s celkovou částkou příjmů i výdajů více než 10 mld. Kč. Tato částka se od roku 2004 zvýšila o více než 3 mld. Kč. Stejná tendence růstu příjmů i výdajů se projevuje i u Pardubického a Olomouckého kraje. Od roku 2013 má Královéhradecký kraj přebytek příjmů nad výdaji. Tento přebytek je použit na projekty, které v daném roce nebyly realizovány z důvodu nedostatku prostředků, nevyčerpaných dotací ze státního rozpočtu, které se převádí do dalšího roku, a také se tímto přebytkem mohou tvořit volné disponibilní zdroje.

Při zkoumání rozpočtu Královéhradeckého kraje bylo zjištěno, že schválený rozpočet se velmi liší od upravovaného rozpočtu. Úprava rozpočtu se každý rok provádí pětkrát a úpravy závisí na průběžném poskytování prostředků ze státního rozpočtu. I poslední úprava rozpočtu se poměrně liší od skutečnosti, jelikož všechny platby za daný rok nebyly uskutečněny od konce daného roku.

Výhledy rozpočtů jsou v dalších pěti letech s rostoucí tendencí příjmů i výdajů. U výdajů se dokonce již nyní počítá s velkou investicí do modernizace a dostavby Oblastní nemocnice Náchod, což dělá cca 0,5 mld. Kč.

Největší podíl výdajů Královéhradeckého kraje (více než polovinu) tvoří odvětví školství. Druhý nejvyšší podíl výdajů zaujímá odvětví dopravy, které je však velmi nekonzistentní, co se týče velikosti výdajů v jednotlivých letech. Poslední počítané odvětví bylo odvětví sociálních věcí, které ač v krajích prošlo mnohými změnami ve financování, v Královéhradeckém kraji tvoří třetí největší výdajovou položku.

Při porovnání financování Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého kraje bylo zjištěno, že příjmy i výdaje záleží na počtu obyvatel daného kraje. Olomoucký kraj, který má s těchto krajů nejvíce obyvatel, disponuje nejvyššími prostředky. Druhý nejlidnatější kraj z vybraných je Královéhradecký a třetí Pardubický, přičemž je stejné pořadí i prostředků v kompetenci těchto krajů. Toto pořadí se však změnilo, když byly výdaje přepočteny na jednoho obyvatele, čímž se zajistilo objektivnější porovnání. V tomto případě je vyměneno pořadí na prvním místě, kde Královéhradecký kraj má nejvyšší výdaje na obyvatele, následovaný Olomouckým a poté Pardubickým krajem.

Při porovnání jednotlivých resortů v rámci efektivnosti výdajů byly opět počítány výdaje na jednoho obyvatele kraje. K těmto výdajům byl spočítán index stáří vybraných krajů i celé ČR. Výsledek je následující: index stáří Královéhradecký kraj = 132, Pardubický kraj = 123, Olomoucký kraj = 126 a Česká republika = 121. Tyto hodnoty byly doplněny k porovnání jednotlivých výdajů krajů a bylo zjištěno, že v odvětví školství jsou výsledky velmi podobné a kraje se na pozicích často střídaly, což může být způsobeno právě stářím obyvatel, kde Pardubický kraj téměř dorovnal výdaje na toto odvětví s Královéhradeckým krajem na rozdíl od celkových výdajů na obyvatele. V odvětví dopravy křivky na grafu poměrně kolísaly, avšak nejvíce prostředků na obyvatele měl opět Královéhradecký kraj, následovaný Pardubickým a poté Olomouckým krajem. V odvětví sociálních věcí se nejlépe aplikoval index stáří, kde „nejstarší“ Královéhradecký kraj měl po většinu let převahu těchto výdajů nad ostatními dvěma kraji. Olomoucký kraj byl v tomto porovnání druhý a „nejmladší“ Pardubický kraj měl tyto výdaje nejnižší. V porovnání se státním rozpočtem jsou však nominální výdaje i výdaje na osobu znatelně nižší.

Výdaje na obyvatele ministerstev jednotlivých odvětví jsou často mnohonásobně vyšší než výdaje krajských odborů. Největší rozdíl byl naměřen u odvětví sociálních věcí, kde byly tyto výdaje Ministerstva práce a sociálních věcí v některých letech více než stokrát vyšší než výdaje krajů. Naopak nejmenší rozdíl byl v odvětví školství. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy mělo pouze o zhruba 40% vyšší výdaje na obyvatele než krajské odbory školství.

V případě celkových nominálních výdajů porovnání krajů se státním rozpočtem téměř postrádá význam, protože rozdíly extrémní. Násobky se pohybují v řádech desítek až tisíců oproti krajským rozpočtům.

Byla také zjištěna zajímavost ohledně krajského úřadu Olomouckého kraje, kde v roce 2016 proběhla reorganizace odborů, kde Odbor podpory řízení příspěvkových organizací získalo daleko větší kompetence při financování příspěvkových organizací z hlediska neinvestičních příspěvků. To se v roce 2016 projevilo poklesem výdajů Odboru dopravy a silničního hospodářství a Odboru sociálních věcí.

Závěr a doporučení

Veřejný sektor je důležitým článkem pro plnění potřeb obyvatel dané lokality. Proto je důležité, aby veřejné subjekty byly podporovány. S touto podporou dochází ke spotřebě veřejných statků, které jsou pro blahobyt obyvatel velmi významné, a život těchto občanů dostává přidanou hodnotu.

Cílem práce byla analýza financování vybraného kraje. Byl zvolen Královéhradecký kraj a úspěšně byla provedena analýza hospodaření nejen kraje jako celku, ale také třech vybraných odvětví, která jsou nejvíce zastoupena v celkových výdajích. Dále byla cílem komparace vybraných aspektů s jinými kraji. Zde byla vybrána odvětví školství, doprava a sociálních věcí, což jsou tři 3 největší kapitoly výdajů Královéhradeckého kraje.

Bylo zjištěno, že Královéhradecký kraj je „nejstarší“ z vybraných krajů v podílu obyvatel s věkem 65 a více let oproti 0-14 let. Potvrdil se tím fakt, že o Královéhradeckém kraji se říká, že je jeden z „nejstarších“ krajů. Bylo však také zjištěno, že „stárne“ také celé Česká republika, kde měření indexu stáří ČR v této práci je znatelně vyšší, než bylo oficiální měření v roce 2011. Z toho lze vyvodit, že výdaje na sociální zabezpečování obyvatel České republiky bude pravděpodobně v dalších letech stále vyšší, a to nejen z hlediska územních rozpočtů, ale také ze státního rozpočtu.

Ze zjištěných výsledků je patrné, že Královéhradecký kraj při rozdělování prostředků bere zřetel na demografické složení obyvatel. Při jeho nejvyšším indexu stáří z vybraných krajů putuje více prostředků na sociální věci obyvatelům než ostatním dvěma krajům. Výdaje na sociální věci míří totiž velmi často ke starším lidem v důchodovém věku. V porovnání s Ministerstvem práce a sociálních věcí se sice jedná o malé prostředky, avšak alespoň díky samostatné a přenesené působnosti se tyto prostředky dostanou spravedlivě k části obyvatel, kteří tuto pomoc potřebují.

Při zkoumání jednotlivých odvětví se v práci občas narazilo na výkyvy, které nebyly způsobeny snížením nebo zvýšením prostředků v daném odvětví, ale změnou zákona či změnou struktury daného úřadu. Tento fakt by neměl být

opomenut a je důležité si uvědomit, že v realitě se tyto prostředky nemusely vůbec snížit či zvýšit.

Také je důležitá si uvědomit, že rozdíl mezi vybranými kraji a kraji obecně není pouze demografický, ale také geografický. Je například jasné, že Královéhradecký kraj bude poskytovat větší prostředky na horskou turistiku v souvislosti s pohořím Krkonoše na rozdíl od kraje Vysočina, kde je určitě méně horských letovisek. Tím pádem je potřeba se dívat na financování každého kraje z více pohledů, což často umožní pochopit důvody některých výdajů daného kraje, které nemusí být na první pohled zřejmé.

Při komparacích efektivnosti výdajů by počítání s nominálními hodnotami ztrácelo význam právě z důvodu odlišných demografických a geografických podmínek. Mezi kraji se liší nejen počet a věkové složení obyvatel, ale také celková rozloha, počet měst a obecně počet jednotlivých institucí, což by při komparaci vedlo k velmi nepřesným výsledkům.

Rozpočet Královéhradeckého kraje je v posledních letech v přebytku, což je určitě pozitivní fakt, protože několik let dozadu býval Královéhradecký kraj ve ztrátě, což by býval mohl být problém, pokud by tato ztráta trvala delší časový úsek.

Díky růstu ekonomiky celé České republiky je potřeba, aby rozdělování prostředků kraje probíhalo efektivně a aby co nejlépe pokrylo potřeby obyvatel. Důležité je také, aby přebytky jednotlivých let nebyly příliš vysoké, protože obecně při velkých saldech dochází ke ztrátě efektivity alokace prostředků. Proto lze doporučit, aby byl sestavován co nejpřesnější rozpočet a aby se tyto přebytky využily, dokud je ekonomická situace na vzestupu. Dále lze doporučit, aby se při rozdělování prostředků dbalo co nejvíce na potřeby obyvatel komplexně za všechny odvětví.

Pro další výzkum v tomto tématu by bylo užitečné zaměřit se také na ostatní odvětví výdajů, která by měla souvislost se stářím obyvatelstva a porovnat, jestli tyto výdaje jsou ovlivněny právě věkovým složením obyvatel. Také bude zajímavé sledovat vývoj příjmů a výdajů Královéhradeckého kraje, jak dlouho bude trvat přebytek příjmů nad výdaji a jestli tyto prostředky budou i nadále růst v dalších letech. Také by bylo určitě zajímavé porovnat ostatní kraje, jestli neliší například

svou geografickou polohou od ostatních krajů, které mají polohu podstatně odlišnou.

Použitá literatura a internetové zdroje

Literatura

- [1] BERVIDOVÁ, Ludmila a Pavlína VANČUROVÁ. *Ekonomika veřejného sektoru*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 147 s. ISBN 978-80-213-1816-8
- [2] BUCHANAN, James M. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Praha: Computer Press, 1998. *Ekonomie (Computer Press)*. ISBN 80-7226-116-9
- [3] HORZINKOVÁ, Eva, NOVOTNÝ, Vladimír. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-7380-459-6.
- [4] KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a Jitka PEKOVÁ. *Územní samospráva - udržitelný rozvoj a finance*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-910-4.
- [5] MELION, Miloslav. *Finance územních samospráv*. Hradec Králové: E.I.A.-Ekonomická a informační agentura, 2000. ISBN 80-85490-79-x.
- [6] MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, Beáta a Jan STEJSKAL. *Teorie a praxe veřejné ekonomiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-526-9.
- [7] NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva a její organizace*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005. ISBN 80-86754-42-1.
- [8] PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1.
- [9] PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: územní aspekty veřejných financí*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-024-2.
- [10] PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Vydání 1. Praha: Management Press, 2004, 375 s. ISBN 80-726-1086-4.
- [11] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-19-7
- [12] PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.

- [13] PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5
- [14] PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2002, 441 s. ISBN 80-863-9521-9.
- [15] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-5608-0.
- [16] STRECKOVÁ, Yvonne a Ivan MALÝ. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-112-6
- [17] SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika*. 4., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, xxv, 475 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-892-4.
- [18] ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, 52 s. ISBN 8023940570.
- [19] TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie*. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-79-5
- [20] TETŘEVOVÁ, Liběna a Veronika SABOLOVÁ. *Veřejná ekonomie: stručný průvodce a cvičebnice pro kombinovanou formu studia*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-168-9
- [21] VOCHOZKA, Marek. *Měření efektivity správních úřadů*. České Budějovice: Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, 2008. *Ekonomie a finance*. ISBN 978-80-87278-02-4

Internetové zdroje

- [22] *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
- [23] *Evropská charta místní samosprávy* | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, c1999-2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-chartamistni-samospravy-13600.html>

- [24] Královéhradecký kraj. In: Královéhradecký kraj [online]. 2008, 22. 5. 2013 [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-voleneorgany/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>
- [25] Královéhradecký kraj [online]. Hradec Králové, c2008 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/>
- [26] *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, c2005-2013 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>
- [27] *Olomoucký kraj* [online]. Olomouc [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/>
- [28] *Pardubický kraj* [online]. Pardubice, c2011 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/>
- [29] Senioři v číslech. *Český statistický úřad* [online]. Praha, Květen 2013 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/seniori-v-cislech/>
- [30] Státní závěrečný účet ČR za rok 2015. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha, c2005-2013 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2015-26636>

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. Lebeda Michal	Jungmannova 1439, Hradec Králové - Pražské Předměstí	I1600239

TÉMA ČESKY:

Analýza hospodaření vybraného kraje

TÉMA ANGLICKY:

The Analysis of Economy of Selected Region

VEDOUCÍ PRÁCE:

Ing. Jaroslav Kovárník, Ph.D. - KE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce: Provést analýzu hospodaření vybraného kraje a provést komparaci vybraných aspektů s jinými kraji. Na základě zjištěných výsledků budou formulována doporučení.

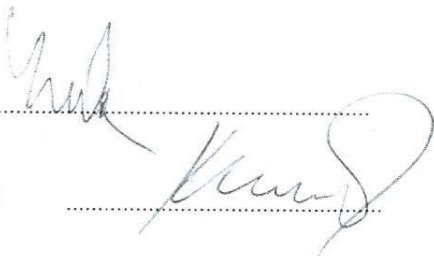
Osnova práce:

1. Úvod
2. Vysvětlení základních pojmů
3. Představení vybraného kraje
4. Analýza hospodaření vybraného kraje
5. Shrnutí výsledků
6. Závěry a doporučení
7. Seznam použité literatury

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

1. VOCHOZKA, Marek. Měření efektivnosti správních úřadů. České Budějovice: Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, 2008. Ekonomie a finance. ISBN 978-80-87278-02-4
2. BERVIDOVÁ, Ludmila a Pavlína VANČUROVÁ. Ekonomika veřejného sektoru. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 147 s. ISBN 978-80-213-1816-8
3. TETŘEVOVÁ, Liběna. Veřejná ekonomie. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-79-5
4. TETŘEVOVÁ, Liběna a Veronika SABOLOVÁ. Veřejná ekonomie: stručný průvodce a cvičebnice pro kombinovanou formu studia. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-168-9
5. BUCHANAN, James M. Veřejné finance v demokratickém systému. Praha: Computer Press, 1998. Ekonomie (Computer Press). ISBN 80-7226-116-9

Podpis studenta:

Datum: 12.10.2017

Podpis vedoucího práce:

Datum: 13.10.2017